

Erdélyi GYOPÁR

3. 2023. MÁJUS–JÚNIUS

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

A 30. EKE

Vándortábor túrái

A Partiumtól az Al-Dunáig

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELEM

Erdélyi Gyopár

2023/3. (185.) szám • 33. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Asociației Societatea Carpatină Ardeleană

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Dr. Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

Jánosi Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Rusz Ottilia (Légtűneménytan)

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: *Fényjáték a Cueva de los Verdes barlangban* (Fotó: Deák László)

A következő lapszám 2023. augusztus 1-jén jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2023”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az előfizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt): 69 lej

• Banki átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană – Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbevezetés esetén a kezelési díjat (10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• Postai átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană

(Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 6900 forint

• Banki átutalással az EKE magyarországi számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

Bankszámla száma:

10918001-00000027-75640007

Banki készpénzbevezetés esetén a kezelési díjat (500 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

EKE-TÁBORI FOTÓVERSENY

■ A 30. EKE Vándortábor keretében fotóversenyt hirdetünk a táborozók számára.

Minden résztvevő legfennebb három fotóval nevezhet be, az előhívott fényképeket bejelentkezéskor a regisztrációs irodában kérjük leadni, egy A4-es fóliában. Erdélyben készült fotókat várunk, három kategóriában: tájfotók, makrofotók és kulturális örökségünk (néprajz).

A képek mérete: 20x30 cm (2/3 arány) vagy 21x28 cm (3/4 arány), fehér szél és dátumozás nélkül. A fotók hátoldalán egy címkére kérjük ráírni a fotós nevét, telefon-

számát, EKE-tagok esetén a tagszervezet nevét, a lakhelyet, a fotó címét és a helyszínt, ahol a fénykép készült.

A kiállítást három napig lehet megtekinteni (augusztus 2., 3., 4.). Közönségszavazás alapján döntjük el a díjazottakat.

A fotókat névtelenül, sorszámmal állítjuk ki, és csak a szavazás után fedjük fel a fotósok nevét. A díjkiosztás a záróünnepségen lesz, szombaton, augusztus 5-én. Díjkiosztás után mindenki visszakapja a fotóit.

Kapcsolattartó személy: Bozsoki Adrienn (EKE – Kolozsvár 1891), tel.: 0747 049 433.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 *Állítsunk májusfát!* –
Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 *A 30. EKE Vándortábor túsói – Sztána, 2023. augusztus 1–6.*
5 *Síversenyek márciusa a kolozsvári EKE-ben* – Kismihály Boglárka és Veres Ágnes
10 *30. EKE Vándortábor – Honismereti kirándulás Kalotaszegen* – Kovács Zsolt
36 *1738 tagja van az EKE-nek!* – Jó hangulatú tavaszi EKE-küldöttgyűlés Sztánán – Veres Ágnes
37 *EKE-osztályok hírei*
47 *EKE-osztályok hírei*

EKE-osztályok kedvenc túrái

- 8 *Az EKE Szatmárnémeti kedvenc túrája – Szatmár csúcsa, a Kisköves* – Lózer Beáta

Hazajárás Erdélybe

- 12 *A Partiumtól az Al-Dunáig* – Kenyeres Oszkár

Nemesek nyomában

- 14 *A bodolai Béli-kastély* – Orbán Zsolt

Historikum

- 17 *Paget János, az erdélyi földbirtokossá lett angol orvos és utazó* – Dr. Polgárdy Géza

Gombák

- 19 *A nedűgombák nemzetsége* – Bélfenyéri Gábor

Környezetvédelem

- 20 *Az Ağrı Dağı (Ararát) Nemzeti Park (Törökország)* – Dr. Bartók Attila

Ökolábnymok

- 23 *Környezetvédelem – önvédelem* – Láng Bori
25 *Öreg házak új élete (9. rész) – Parasztháztól sportcsarnokig és vissza...* – Köllő Miklós

Külföldi túra

- 27 *Képeslapok a nagyvilágból, 12.2. rész – Hegyek és vizek csodái Montenegróban* – Dr. Kovács Lehel István
30 *Meseszép Föld, 19. rész – Utazás a Föld középpontja felé* – Deák László

Egészségünk

- 32 *Ernöke bácsi, jó, hogy voltál ezen a világon!* – Balázs Katalin
32 *Ma már historikum – Segítség gyógyfüvek használatához (Erdélyi Gyopár 2012/1.)*

Borvizeink, gyógyvizeink

- 34 *Gergelyffi András* – Jánosi Csaba

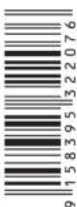
Könyvajánló

- 35 *A Kárpátok legfiatalabb tűzhányója, a Csomád* – Jánosi Csaba
44 *Nyarády Erasmus Gyula: A Tordahasadék monografikus ismertetése* – Tordai Jenő

Rejtély

- 45 *Mormota-fejtörő*
46 *Keresztrejtély – Kínai mondás*

TÁMOGATÓINK

Állítsunk májusfát!

Dr. Kovács
Lehel István

■ Tavasszal a természet újjászületik. Igaz, amilyen március és április volt idén – esővel, havazással, széllel, jéggel, viharral tele –, erre csak májusban van esélye a minket körülvevő világnak, s ezáltal nekünk is.

A természet újjászületésének jelképe Európa-szerte a májusfa. Április utolsó éjjelén, a sötétség leple alatt az ifjak szalagokkal feldíszített fiatal nyírfát, nyárfát – vagy Székelyföldön fenyőfát – állítanak a lányok háza elé, hogy amikor másnap, Szent Jakab napján, május elsején az „ékes virágszálak” hajnalban felébrednek, kedvesük udvarlári szándékát egyértelműen nyugtáznı tudják. Az újjászületés szerelem nélkül nem megy, a lány és a legény misztériuma szükséges hozzá. A májusfa tehát a szerelem szimbólumaként az érdeklődést, az udvarlári szándékot jelenti, s így a lány büszke lehet, hogy májusfát kapott.

Ha egy ház előtt több májusfa is áll, akkor egyszerre több legény is erősen érdeklődik a hajdon iránt, s bizony komoly verseny alakulhat ki a lány kegyeiért. Persze a legények el is csenhetik egymás májusfáját, vagy viccből kicserélhetik a tetején lévő butykosban a pálinkát vagy a bort paprikás vízzel, hogy amikor a versengés során egy legény – a bátorságát, rátermettségét bizonyítandó – felmászik érte, a viccelődés, nevetés tárgyává váljon.

A két világháború között sok helyen a májusfa állítása szorosan összekötődött az éjjeli zenével. A legény szerenádát is adott kedvesének, a lány pedig gyufát, gyertyát gyűjtve kaláccsal, borral jutalmazta daloló kedvét, tehetségét.

Mint majdnem minden népszokás, a májusfaállítás is az ősi időkben gyökerezik, egy egyetemes tavaszváró ünnep szimbóluma. Egyformán jelképezi a termékenység szász istennőjét, Eostret, valamint a germán Ostarát, a Zöld Istennőt, aki termékennyé teszi a Földet és felébreszti a világot téli álmából, a görög Perszeponé visszatérését az alvilágból, a kelta Beltane ünnepét, a Walpurgis-éjt, magát a majálist, ahol ételáldozatokat mutattak be, s amelynek jelképe a tűzön zubogó üst. Az örömtüzek, a mezei és erdei virágokból fonott koszorúk mind a tavasz eljöttét, a megújuló Napot jelképezték. A rómaiak Floralia ünnepe is szorosan összefüggött a május elsejei népszokásokkal, s természetesen mi jelképezhetné jobban a világot, a természet újjászületését, mint Jézus feltámadása, amely szintén tavasszal, húsvétkor, a zsidók Pészah ünnepén történt.

A keresztény legenda szerint a májusfa úgy keletkezett, hogy egy Valburga nevű lányt, aki Fülöp és Jakab apostolnak segédkezett, a pogányok megrágalmazták. Valburga, hogy a gúnyolódókat megszegyenítse, a vándorbotját a földbe szúrta, letérdelt és imádkozni kezdett, mire a száraz fa a pogányok szeme láttára kizöldült.

A természet újjászületése, a tavaszi napforduló nagy ünnepe, a majális nemcsak a természetjárók körében bevált

FOTÓ: KERESKES PÉTER PÁL

szokás, hanem sok helyen a település apraja-nagyja kivonul a közeli dombra, mezőre, hogy tüzeket gyűjtve ünnepelje a tavasz eljöttét, az újjászületést, a természet ébredését, a kizöldült növényeket.

Szinyei Merse Pál 1873-ban született műalkotása is egy ilyen majálist örökít meg, s talán nem véletlenül ez az egyik legismertebb magyar festmény.

Egy percet se késlekedjünk! Vonuljunk ki ünnepelni a természetbe, szervezzünk majálist, állítsunk májusfát, mert most még nagyobb szüksége van a természetnek, a világnak az újjászületésre, mint valaha! ■

■ Oklándon a 14 év alatti lányok kapnak májusfát, páros nyírfát, melynek kérgébe van, hogy a fiú belevési nevét. Ha nem, a lánynak nyomoznia kell, hogy pünkösdkor himzett csipkés zsebkendővel hálaálhassa meg a kedvességét. (Harmath Erzsébet)

A 30. EKE Vándortábor túrái

Sztána, 2023. augusztus 1–6.

1. Riszeg-tető

Útvonal: Sztána – Varjúvár – Szentimrei villa – Csiga-domb – Riszeg-tető (745 m) – alagút – Sztána
Minősítés: közepes túra
Távolság: 15,5 km
Menetidő: 7 óra
Szintkülönbség: + 508 m / – 507 m

2. Kőhegy (Vlegyásza/Vigyázó-hegység előhegye)

Útvonal: autóbusszal a Mogyorókereke feletti parkolóig, innen gyalog: Kőhegy tava – Hármás kőszikla-csúcs – Tomordok-csúcs (1150 m) – Kalotaszentkirály-Zentelke, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepes túra
Távolság: 14 km
Táv busszal: 50 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1 óra busszal (oda-vissza) + 7 óra gyalog
Szintkülönbség: + 570 m / – 545 m

3. Kalota-havas-csúcs (Vlegyásza/Vigyázó)

Útvonal: autóbusszal Havasrogozig, innen gyalog: Vlegyásza menedékház – Kalota-havas-csúcs (Vlegyásza/Vigyázó) (1836 m) – kilátópont a Fehér-kövek felé – a Várforásu-barlang karsztforrása – víznyelő – Havasrekettyei-vízesés – Stanciu tisztás, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nehéz túra
Távolság: 22 km
Táv busszal: 70 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1 óra busszal (oda-vissza) + 10 óra gyalog
Szintkülönbség: + 960 m / – 1080 m

4. Sasbérc-kilátó (Vlegyásza/Vigyázó-hegység)

Útvonal: autóbusszal a Stanciu tisztásig, innen gyalog: Havasrekettyei-vízesés – Sasbérc (Lespezi)-kilátó – Kőrizstető (Szkrend), innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepesen nehéz túra
Távolság: 12,5 km

Táv busszal: 90 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1,5 óra busszal (oda-vissza) + 7 óra gyalog
Szintkülönbség: + 1015 m / – 1210 m

5. Tarányos (Vlegyásza/Vigyázó-hegység)

Útvonal: autóbusszal Havasrekettye központjáig, innen gyalog: Stanciu tisztás – Havasrekettyei-vízesés – a Fehér-kövek pereme – Kalota-havas-csúcs (Vlegyásza/Vigyázó) (1836 m) – Tarányos, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nagyon nehéz túra
Távolság: 27 km
Táv busszal: 90 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1,5 óra busszal (oda-vissza) + 11 óra gyalog
Szintkülönbség: + 1355 m / – 1580 m

6. Tolvajko (Vlegyásza/Vigyázó-hegység)

Útvonal: autóbusszal Ponor Ékig, innen gyalog: Valea Alunului – Oncsásza-rét – Tolvajko (Piatra Tâlharului, 1608 m) – Mikó-havas (Vf. Micău) – Néma-havas (Vf. Nimăioasa) – Égett-völgy (Valea Arsă) – Havasrekettye, Stanciu-tisztás, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nagyon nehéz túra
Távolság: 21 km
Táv busszal: 120 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 2 óra busszal (oda-vissza) + 9 óra gyalog
Szintkülönbség: + 925 m / – 1050 m

7. Cseteczel-körút (Vlegyásza/Vigyázó-hegység)

Útvonal: autóbusszal a Kőrizstető (Szkrend) utáni Vár-patak völgyéig, innen: Orosz-kő – a Fehér-kövek pereme – Vár-patak völgye, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nehéz túra
Távolság: 15 km
Táv busszal: 80 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 2 óra busszal (oda-vissza) + 9 óra gyalog
Szintkülönbség: + 750 m / – 750 m

8a. Nagy-hegy (a Vlegyásza/Vigyázó-hegység előhegye)

Útvonal: autóbusszal Csucsáig, innen gyalog: Száraz-hegy – Nagy-hegy-csúcs – Edömér-tisztás – Pap-oldal – Tamás-hegye – Kőris-hegy-csúcs – Körösfeketető, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nehéz túra
Távolság: 22,5 km
Táv busszal: 80 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1,5 óra busszal (oda-vissza) + 9 óra gyalog
Szintkülönbség: + 900 m / – 910 m

A Fehér-köveket több tábori túra során is megcsodálhatjuk
FOTÓ: DÓSA LÁSZLÓ

9. Révi-szoros (Királyerdő-hegység)

Útvonal: gyalog a sztánai vasútállomásig, majd vonattal Vársonkolyosig, innen gyalog: Czárán Gyula kilátók – Menekültek barlangja – Kereszt (Stanul Stupului)-kilátó – Tündérvár – révi sportpálya – Zichy-cseppkőbarlang – Révi-vízesés – Déli kilátó (Belvedere Peretele Melcului) – Dealu Popii (Dombbrét) – Vársonkolyos vonatállomás, innen vonattal Sztánáig, majd az állomástól gyalog a táborig
Minősítés: közepesen nehéz túra
Távolság gyalog: 6 km (sztánai vonatállomás oda-vissza) + 18 km
Táv vonattal: 120 km (oda-vissza)
Menetidő: 1,5 óra gyalog (sztánai vonatállomás oda-vissza) + kb. 2 óra vonattal (oda-vissza) + 9 óra gyalog
Szintkülönbség: + 1215 m / – 1220 m

10. Ökrök-völgyi körtúra (Királyerdő-hegység)

Útvonal: gyalog a sztánai vasútállomásig, majd vonattal Barátkáig, innen gyalog: Köröslórév – Ökrök völgyi-vízesés – Ökrök völgyi-kilátó – Tipleu-kilátó – Barátka, innen vonattal Sztánáig, majd az állomástól gyalog a táborig
Minősítés: közepes túra
Távolság: 6 km (sztánai vonatállomás oda-vissza) + 12 km
Táv vonattal: 106 km (oda-vissza)
Menetidő: 1,5 óra gyalog (sztánai vonatállomás oda-vissza) + kb. 2 óra vonattal (oda-vissza) + 6 óra gyalog
Szintkülönbség: + 375 m / – 440 m

11. Misid völgye (Királyerdő-hegység)

Útvonal: gyalog a sztánai vasútállomásig, majd vonattal Vársonkolyosig, innen gyalog: volt Zichy kastély – Kilátó – Szelek barlangja – Bányász-rét – Bal-gerinc (Sebes-Körös felett) – Kilátó a Nagy-Magyar-barlangra – Misid-völgy – Régi mészegetők – Misid-völgyi bányász út – Bíró Lajos-barlang – Misid-völgyi bányász út – Misid-völgy – Régi mészegetők (eddig kék háromszög, innen jelzés nélkül) – Sebes-Körös lengőhídja – Nagy-Magyar-barlang – Sebes-Körös völgye – Sonkolyos település – Sonkolyos vasútállomás, innen vonattal Sztánáig, majd az állomástól gyalog a táborig
Minősítés: közepes túra
Távolság: 6 km (sztánai vonatállomás oda-vissza) + 16,5 km
Táv vonattal: 120 km (oda-vissza)
Menetidő: 1,5 óra (sztánai vonatállomás oda-vissza) + kb. 2 óra vonattal (oda-vissza) + 8 óra
Szintkülönbség: + 650 m / – 650 m

12. Lukács köve, Tarnica (Gyalui-havasok)

Útvonal: autóbusszal a tarnicai víztározóig, innen gyalog: Lukács köve-kilátó – végig a Tarnica-tó mentén – tarnicai víztározó, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepes túra
Távolság: 11,5 km
Táv busszal: 100 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 2 óra busszal (oda-vissza) + 6 óra gyalog
Szintkülönbség: + 545 m / – 600 m

13. Öreg-havas, Aprókövek (Gyalui-havasok)

Útvonal: autóbusszal a Buszkátig, innen gyalog: Aprókövek (1735 m) – Öreg-havas (1826 m) – Zengőkövek – Buszkát, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepes túra
Távolság: 15 km
Táv busszal: 180 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 2,5 óra busszal (oda-vissza) + 8 óra gyalog
Szintkülönbség: + 590 m / – 590 m

14. Izsár (Gyalui-havasok)

Útvonal: autóbusszal Reketőig, innen gyalog: Tábornok útja – Izsár-csúcs (1226 m) – kilátópont a Tarnica-tóra – Pape – Hideg-Szamos völgye, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepesen nehéz túra
Távolság: 14,5 km
Táv busszal: 120 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 2 óra busszal (oda-vissza) + 7 óra gyalog
Szintkülönbség: + 385 m / – 980 m

15. Fekete Ponor-tető három vízkelettel (Réz-hegység)

Útvonal: autóbusszal Körösfeketetőig, innen gyalog: Fekete-völgy – Seredos-vízkelet – Fekete Ponor-tető – Berettyó-vízkelet – Kisberettyó-vízkelet – Fekete Ponor-tető – Osoiele tanya – Körösfeketető központja, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: nehéz túra
Távolság: 20,5 km
Táv busszal: 90 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1,5 óra busszal (oda-vissza) + 9 óra gyalog
Szintkülönbség: + 840 m / – 830 m

16. Jád völgye (Bihar-hegység)

Útvonal: autóbusszal a Jád-völgyi víztározóig, innen gyalog: Acre Polje – Bulz-kő – Jád-völgyi víztározó, innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepes túra
Távolság: 16 km
Táv busszal: 160 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 3 óra busszal (oda-vissza) + 8 óra gyalog
Szintkülönbség: + 800 m / – 800 m

17. A Meszes-hegység déli nyúlványa

Útvonal: autóbusszal Hodosfalváig, innen gyalog: Greben-csúcs (Gereben) (972 m) – Börvény (Vânători), innen autóbusszal vissza a táborba
Minősítés: közepes túra
Távolság: 14 km
Táv busszal: 65 km (oda-vissza)
Menetidő: kb. 1 óra busszal (oda-vissza) + 8 óra gyalog
Szintkülönbség: + 765 m / – 835 m

18. Kapusi-szoros

Útvonal: autóbusszal Bedecsig, innen gyalog lefelé a Kapus-patak völgyén Kiskapusig, innen autóbusszal vissza a táborba

Minősítés: könnyű túra

Távolság: 12,5 km

Táv busszal: 60 km (oda-vissza)

Menetidő: kb. 1 óra busszal (oda-vissza) + 7 óra gyalog

Szintkülönbség: + 415 m / – 530 m

19. Kalotaszegi honismereti túra

Útvonal: Sztána – Bánffyhunad – Sebesvára/Sebes vára – Magyarvalkó – Magyargyerőmonostor – Gyalu – Magyarvista – Körösfő – Sztána

Táv busszal: 150 km

Menetidő: 10-11 óra

20. Honismereti túra a Szilágyságban – 1.

Útvonal: Sztána – Varsolc – Szilágynagyfalu – Szilágysomlyó – Somlyóújlak – Szilágylompért – Sztána

Táv busszal: 215 km (oda-vissza)

Menetidő: 11 óra

21. Honismereti túra a Szilágyságban – 2.

Útvonal: Sztána – Zilah – Zsibó (botanikus kert) – Almásgalgó (Sárkányok kertje) – Sztána

Táv busszal: 145 km busszal (oda-vissza) + kb. 5 km gyalog

Teljes menetidő: 11 óra

22a. Gyerektúra az Almási-várhoz

Útvonal: gyalog: Sztána – Szőlőhegy – Almási-vár – Váralmás, innen autóbusszal vissza a táborba

Minősítés: könnyű túra

Távolság: 10 km

Táv busszal: 30 km (oda-vissza)

Menetidő: 7 óra gyalog + kb. 45 perc busszal

Szintkülönbség: + 170 m / – 315 m

22b. Gyerektúra a Varjúvárhoz, természetismereti tevékenységekkel a Szentimrei-villában

Útvonal: Sztána – régi vasútállomás – Varjúvár – Szentimrei-villa és vissza

Minősítés: könnyű túra

Távolság: 6 km

Időtartam: 7 óra

Szintkülönbség: + 100 m / – 100 m

22c. Gyerektúra a Riszeg-tetőre

Útvonal: autóbusszal Zsobokig, innen gyalog: Riszeg-tető – Sztána

Minősítés: könnyű túra

Távolság: 8,5 km

Táv busszal: 7 km

Menetidő: kb. 15 perc busszal + 7 óra gyalog
Szintkülönbség: + 230 m / – 390 m

23a. Kalotaszeg kerékpárral. Felszegi honismereti biciklitúra. Tájak, falvak, templomok.

Útvonal: Sztána – Zsobok – Farnas – Magyarbikal – Bánffyhunad – Kalotaszentkirály – Magyarvalkó – Magyargyerőmonostor – Varjúvár – Sztána

Minősítés: közepes túra

Távolság: 52 km

Menetidő: kb. 7-8 óra

Teljes szintemelkedés: + 800 m / – 800 m

23b. Kerékpárral a Kalota-havasra (Vlegyásza/Vigyázó)

Útvonal: kerékpárral a sztánai állomásig, innen vonattal Sebesvár, majd kerékpárral: Havasrekettye – Havasrekettyei-vízesés – Fehér-kövek – Vigyázó-menedékház – Székelyjő – Magyarókerke – Kalotaszentkirály – Bánffyhunad – Magyarbikal – Farnas – Sztána

Minősítés: nehéz túra

Távolság: 94 km

Táv vonattal: 23 km

Menetidő: kb. 11-12 óra biciklivel + 25 perc vonattal

Szintkülönbség: + 1850 m / – 1900 m

23c. Kalotaszeg kerékpárral. Alszegi honismereti biciklitúra. Tájak, falvak, templomok.

Útvonal: Sztána – Kispetri – Almási-vár – Váralmás – Farnas – Zsobok – Riszeg-tető – Varjúvár – Sztána

Minősítés: könnyű-közepes túra

Távolság: 32 km

Menetidő: kb. 5-6 óra

Szintkülönbség: + 600 m / – 600 m

24. Futótúra

Útvonal: Sztána – Kispetri – Almási vár – Zsobok – Riszeg-tető – Szentimrei-villa – Sztána

Minősítés: nehéz túra

Távolság: 25 km

Menetidő: 4 óra

Szintkülönbség: + 740 m / – 740 m

25. Lovas túra (napi 2 alkalommal, max. 2x12 fő részére/nap)

Útvonal: sztánai lovastanya – Varjúvár – Sztána

Kinek ajánlott: kezdőknek/tapasztalattal rendelkezőknek

Menetidő: 2 óra

Megjegyzés: a 8., 22. és 23. túrák esetében az a. jelzésű túra az 1. túranapon (augusztus 2., szerda), a 22. és 23. túrák esetében a b. jelzésű a 2. túranapon (augusztus 3., csütörtök), a c. jelzésű pedig a 3. túranapon (augusztus 4., péntek) indul.

Verseny előtt a gyerekek megismerik a pályát

Síversenyek márciusa a kolozsvári EKE-ben

Míg a természetjárók többsége tavaszra áhítozott márciusban, mi azért imádkoztunk, hogy minél tovább kitartson a tél a kisbányahavasi Buszkáton, ahova idén három síversenyt terveztünk. Mi tagadás, néha elfogott a kétség, hogy hó helyett vízben kell majd lesiklaniuk a résztvevőknek, esetleg szélvihar nehezíti a szervezést, ám az égiek ezúttal sem hagytak cserben, és 15-én estére meg is érkezett az igazi téli havazás, amit aztán gyönyörű napsütés követett. Március 16-án, az első Téli Sportolimpián szakadó hóban mérettethették meg ügyességüket a Kolozs megyei magyar iskolák V–XII. osztályos diákjai, 18-án az egy híján húszéves EKE-gyereksíversenyen verőfényes napsütésben állhattak starthoz a 17 évesnél fiatalabbak, 19-én pedig a Hangay Oktáv Családi Síverseny IV. kiírásán igazi tavaszi télben csúszhattak le a versenypályán a 2–5 vagy többtagú csapatok.

A Téli Sportolimpia reggelén, március 16-án friss hó fogadta a versenyzőket

■ Kolozs Megyei Magyar Iskolás Téli Sportolimpia

A tavalyi gyereksíverseny után fogalmazta meg Kovács Péter (Kolozsvári Rádió): az EKE két síversenye mellett érdemes lenne egy harmadikat is szervezni Kolozs megyei magyar iskolák számára. Veres Ágnes és Néda Tamás szervezőknek már első hallásra tetszett a javaslat, így azt 2022 vége felé a különböző közösségi és sportesemények szervezésében nagy tapasztalattal rendelkező Grabán Zsolt, a Communitas Alapítvány Sport szaktestületének elnöke, az RMDSZ Ügyvezető Elnökségének munkatársa elé tárták. Grabán Zsolt felkarolta a rendezvény megvalósítását a Communitas Alapítvány támogatásával és a kolozsvári EKE együttműködésével. Az Erdélyi Magyar Középiszkolás Sportolimpiához hasonlóan a Kolozs megyei magyar iskoláknak szóló síversenyt is sportolimpiaként hirdették meg. Felkeresték a tornatanárokat, akik kezdő és haladó kategóriában nevezhették be 5–12. osztályos tanítványaikat. Szép számban jelentkeztek be a diákok, 11 iskola 135 tanulója közül 115-en pedig meg is jelentek március 16-án a sípályán. A Communitas Alapítványnak és a Grabán Zsolt hívó szavára pozitívan válaszoló cégeknek köszönhetően minden résztvevőnek biztosították a buszos szállítást, emellett ingyenes felvonóbérletet kaptak a diákok, így egész nap kedvükre ereszkedhettek a kiváló porhavas pályán, a nap végén pedig krumplogulyással pótolhatták az energiaveszteséget. A kolozsvári

1

2

3

EKE a helyszíni regisztrációt és a verseny konkrét lebonyolítását végezte.

Amikor március 15-én délután a szervezőcsapat elindult a Buszkát felé, még nem sejtettük, hogy pár órán belül igazi téli havazás veszi kezdetét. Így történt, hogy másnap reggel mesebeli téli világba csöppentek a busszal érkező iskolások, a havazás a verseny alatt is kitartott. A rajtszámok átvétele és rövid eligazítás után a diákok elindultak a piros pálya felé, ahol a kolozsvári EKE önkéntesei már javában dolgoztak a versenypálya beüzemelésében: felállították a versenykapukat, elkerítették a rajt és a cél helyszínét, beüzemelték a fotocellás mérőberendezést, majd néhány próbacsiszázás után 11 óra körül elkezdődhetett a verseny. A diákok korcsoportonként álltak starthoz, a legnépesebb kategória az V–VI. osztályos haladó fiúké volt, legnagyobb számban pedig a János Zsigmond Unitárius Kollégium diákjai képviselték magukat. Bár eredetileg két futamot terveztünk, a reggeli félórás csúszás és az erős havazás miatt nagyon elhúzódtott a verseny, így csak az első futamot tudtuk megtartani. A vidám rendezvény végén minden kategória három legjobbja oklevelet, virágot, Adrenalin Park-belépőt, LEGO-utalványt, kabalát és érmet kapott. Reméljük, hogy minden versenyző felejthetetlen élményekkel tért haza, és sikerült még inkább megszerettetni velük ezt a népszerű téli sportot és a testmozgást.

4

És az eredmények... (a kolozsvári iskolánál nem szerepel helységnév.) **Lányok V–VI., kezdő:** 1. Baloga Izabella (Báthory), 2. Dolha Kerekes Kata (Apáczai), 3. Bungur Petra Renáta (Báthory), **haladó:** 1. Kurucz Anita (JZsUK), 2. Budulac Éva Ágnes (Jósika, Torda), 3. Tunyogi Hanna (JZsUK). **Fiúk V–VI., kezdő:** 1. Rámay Zsolt (JZsUK), 2. Mihály Előd (Kós, Körösfő), 3. Benk Csongor (Ady, Kalotaszentkirály), **haladó:** 1. Györkös Ábel (Báthory), 2. Kötő Balázs (Apáczai), 3. Csató András (Talentum). **Lányok VII–VIII., kezdő:** 1. László Kinga (JZsUK), 2. Ludescher Jázmin Anna (JZsUK), 3. Pályai-Kiss Zsófia (JZsUK), **haladó:** 1. Veres Zsófia (JZsUK), 2. Pauer Petra (JZsUK), 3. Horváth-Bunea Aletta (Báthory). **Fiúk VII–VIII., kezdő:** 1. Bántó Tamás Mátyás (Ady, Kalotaszentkirály), 2. Bodola Brúnó (JZsUK), 3. Kovács Gergő (Báthory), **haladó:** 1. Hunyadi Norbert (Borbély József Iskola, Tordaszentlászló), 2. Neda Dávid (Báthory), 3. Kovács Milán (JZsUK). **Lányok IX–X., kezdő:** 1. Juhász Kincső (JZsUK), 2. Székely Ágnes (JZsUK), **haladó:** 1. Szélyes Panna (Apáczai), 2. Incze-Bordi Terka (Apáczai). **Fiúk IX–X., kezdő:** 1. Bartha Márk (Báthory), 2. Furu Ákos (JZsUK), 3. Rúzsa Csanád (Báthory), **haladó:** 1. Fodor Ádám (JZsUK), 2. Farkas Ákos (Apáczai), 3. Köntös Roland (JZsUK). **Lányok XI–XII., haladó:** 1. Neda Zsófia (Báthory), 2. Egyed Zsófia (Báthory). **Fiúk XI–XII., kezdő:** 1. Szabó Péter (JZsUK), 2. Fekete László (JZsUK), 3. Ádámcsik Balázs (Református Koll.), **haladó:** 1. Szabó Milán (Báthory), 2. Filep Balázs (Báthory), 3. Györkös Áron (Báthory). Időeredményeika [community.ro](#) oldalon. (Kismihály Boglárka)

1. Szép idő, megfelelő hóviszonyok várták a versenyzőket
2. A 79 éves László András ifjakat meghazudtolóan ereszkedett le a kapuk között
3. A hattagú Szélyes család nyerte el a legnépesebb családnak járó vándorkupát
4. A Neda család volt a családi síverseny leggyorsabb csapata
5. A Téli Sportolimpia versenyzőit igazi téli idő fogadta
6. Ha Olimpia, akkor a győztesek virágcsokrot kapnak ajándékba
7. A jókedv a síversenyek velejárója
8. A három síverseny szervezői csapata
9. A 9-10 éves fiúk korcsoportjának díjazása
10. Életük első dobogós helyezése

XIX. EKE-gyereksíverseny

Téliés tavaszban, kiváló hóviszonyok mellett érkezett el március 18., a XIX. EKE-gyereksíverseny napja. Szombat reggel sziporkázó napsütés és mínusz fokok, no meg 25 önkéntes szervező fogadta a 91 versenyzőt és hozzátartozóikat. A 42 lány és 49 fiú 7–7 korcsoportban állt a kb. 300 m hosszú gyermek óriás-műlesiklás pálya rajtjához. A Kolozs megyeiekén kívül szatmári versenyzők is indultak. A legtöbben – 16-an – a 7–8 éves fiúk korcsoportjában siklottak. Mindenki nyereményben részesült, a résztvevők emlékcsuprot, faérmét, csokit, legót, narancsot kaptak, a nyertesek pedig az érmet és a kupa mellett különféle díjakat.

Lányok: 3–4 évesek: 1. Módi-Gedő Anna Míra, 2. Süket Anna; 5–6 évesek: 1. Cososchi Alexandra, 2. Török-Mihók Szófia, 3. Hari Éva; 7–8 évesek: 1. Chioresan Alia, 2. Pop Denisa Florina, 3. Székely Orsolya; 9–10 évesek: 1. Vizi Hanna, 2. Crişan Sophia, 3. Szakács Renáta Zsannett; 11–12 évesek: 1. Damache Oana Bianca, 2. Mureşan Emma, 3. Călugăr Ana; 13–14 évesek: 1. Veres Zsófia és Spătaru Briseis, 2. Feneşan Irina, 3. Kurucz Anita; 15–16 évesek: 1. Damache Daria Daniela, 2. Mic Alesia Maria. **Fiúk:** 3–4 évesek: 1. Lokodi Márton; 5–6 évesek: 1. Feneşan Petru Aron, 2. Geiger Richárd József (Szatmárnémeti), 3. Hajdu David; 7–8 évesek: 1. Vizi Nándor, 2. Monoses Felix, 3. Lokodi Bálint; 9–10 évesek: 1. Bakos Ádám Márk, 2. Oltean Remus Alexandru, 3. Tamás Vencel; 11–12 évesek: 1. Martinescu Richard, 2. Cristolţean Dragoş Andrei, 3. Mureşan Andrei; 13–14 évesek: 1. Hunyadi Norbert, 2. Fedoreac Mihai Ştefan, 3. Veres Kende. Időeredmények és további helyezések a [siverseny.ekekolozsvar.ro](#) oldalon.

IV. Hangay Oktáv Családi Síverseny

Vasárnapra tavasztündér már megrázta ruháját és takaródót fújta télnek, a verőfényes napsütést lágú hó és meleg kísérté. A pályabírók közül többen is rövid újjú pólóban segítettek a pályaeépítésben.

5

Idén 21 csapatban 70 versenyző áll rajthoz a sísportot Erdélyben 1895-ben meghonosító Hangay Oktávról elnevezett családi síversenyen. A nagytaták is a négyéves apróságok lendületével és elszántságával ereszkedtek le a kapuk között. E verseny a sportszerető síző családok téli ünnepe, célja a család összetartásának erősítése, ezért örültünk annak, hogy idén két háromgenerációs család is rajthoz állt. A László család örökifjú nagytatája, András közel nyolcvanévesen korát meghazudtoló könnyedséggel ereszkedett le a kapuk között, a végén pedig megmutatta nekünk több mint fél-évszázados síbakancsát, amely biza nem tartja olyan jól a lábat, mint a mai modern változatok, így nehezebb benne sízni. A Snowflakes csapat korelnöke, Müller László lányával és két unokájával nevezett be a versenyre, ahol különböző generációk alkották a csapatokat: indulhattak szülők gyerekeikkel vagy nagyszülők gyerekeikkel-unokáikkal.

Az eredmények megállapításakor a tagok idejét összeadva alakult ki a család ideje. Íme, a dobogós helyezések: **5 vagy többtagú családok:** 1. Szélyesék (Szélyes Levente, Erzsébet Éva, Panna, Villő, Édua és Róza – az 5 legjobb időt vettük figyelembe), 2. Kormos (Kardos János, Magdolna, Botond, Csongor és Tímea), 3. Lakers Team (Lokodi Ferenc, Balázs, Bálint, Ferkó és Márton); **4 tagú családok:**

1. Hópárducok (Veres Márton Zoltán, Ágnes, Zsófia és Kende), 2. Snowflakes (Müller László, Ciubăncan Müller Renáta, Eric és Néva), 3. Lavina (Kurucz Attila, Anita, Endre Dániel és Régeni Éva); **3 tagú családok:** 1. Suhanók (Néda Tamás, Zsófia és Dávid), 2. Csillag (Veres Bendegúz, Melinda és Villő Etelka), 3. Hó-Yetti-k (Vassy Loránd, Ákos és Léda); **2 tagú családok:** 1. Dupla B (Pethő Barna és Borisz), 2. Stormtroopers (Span Dana és Mihnea Ștefan), 3. Bogarak (Dascăl Tibi és Szávics Lili). A legnépesebb résztvevő családnak járó Vándorkupát idén is a hattagú Szélyes család vihetette haza. Időeredmények és további helyezések a csaladisi.ekekolozsvar.ro oldalon. (Veres Ágnes) ■

6

7

8

9

10

Az EKE Szatmárnémeti KEDVENC TÚRÁJA

Szatmár csúcsa, a Kisköves

Útvonal: Lunaforrás, a felvonó parkolója – forrás a kő alatt – Boros-mező – Tolvajok köve – Kisköves-hegyi tisztás – Avasi Szfínx – Hegyimentők forrása – Kisköves-csúcs – Malek-kövek – Cigány-csúcs – Cigány-forrás – Szőcs-rét – Tresztia-láp – Tresztia-forrás – Csonkás-forrás – Csonkás-tisztás – Magányos fa – a felvonó parkolója

Táv: 14,7 km

Teljes szintemelkedés: 868 m

Teljes szintereszkedés: 870 m

Menetidő (pihenőkkel együtt): 6 óra

Ajánlott felszerelés: túrabakancs, túrabot, víz, élelem, vízhatlan ruha

Kinek ajánlott: közepes túra, átlagos fizikai erőletben levő túrázók számára

Látnivalók: A csúcs alatt található a Szfínx kőegyüttes, melyen sziklamászópálya van kialakítva. A csúcsot meg lehet közelíteni ebből az irányból is, vagy a csaraboson

átharántolva, a csúcsot megkerülve is fel lehet kapaszkodni. A gerincen haladva mindenképpen érdemes egy 50 m-es kitérőt tenni és elsétálni a Malek-kövekhez. Itt tárul elének a legszebb panoráma a Gutin-hegységre, melyet változatos kőképződmények széléről csodálhatunk. Nem utolsósorban a hely élővilága is szemet gyönyörködtető, védett és ritka növény- és állatfajoknak ad otthont.

■ Nehezen tud egy túrázó arra válaszolni, hogy mi a kedvenc túraútvonala. Olyan ez, mintha egy szülőt kérdeznél arról, hogy melyik a kedvenc gyereke. Mégis, ha Szatmár megyei túráról van szó, mindenkinek a Kisköves (Vf. Pietroasa) jut az eszébe, hisz ez a megyénk legmagasabb csúcsa, mely csodás panorámát kínál.

A Kisköves egy 1200 m magas hegy-csúcs, a Rozsály-hegység (Munții Igriș) egyik csúcsa, Szatmár megye legmagasabb pontja. A Rozsály-hegység a Gutin-hegység egyik ága, mindkettő vulkanikus eredetű. Délkeletről a Gutin-hegység a Gutin-hágónál (987 m), míg északnyugaton a Huta-hágónál az Avas-hegység (587 m) határolja. A Kiskövest meg lehet

közelíteni Nagybánya és Szatmárnémeti irányából is. Mi Lunaforrás (Luna) felől, a sípálya aljában található parkolóból szoktunk útra kelni.

Régóta ismert és közkedvelt túraútvonal, melyet az utóbbi évek fejlesztései még elérhetőbbé tettek. Jól kitáblázott körtúrát alakítottak itt ki, mely a helyi túraútvonalak hálózatába kapcsolódik

be, így Lunaforrás környékén különböző nehézségű túrákra indulhat a kikapcsolódni kívánó ember. Sajnos még a digitális és analóg térkép nem jelent meg, de a Munții Noștri applikációban már részletekben megtalálható a jelölés.

A Kis-Köves-túra télen-nyáron a kedvencünk. Voltunk már itt kisbakancssal, hótalppal, sőt gyakran futjuk le ezt a körtúrát. Szatmár megyeiként igazi kincs ez a hegy, ha az ember terepen akar futni. Mivel a túra alatt három helyen is megtölthetjük a kulacsainkat, és eközben egész sok szintet pakolunk a lábunkba, rendszeresen szoktunk erre futni is. Kocsival egy óra alatt a sípálya lábánál vagyunk, s kezdődhet is a móka.

Köves úton indulunk el az erdőben kanyarogva, mely csakhamar erdei földútá alakul. Kezdetben a kék háromszög jelzést követjük. Eleinte lankás emelkedővel kezdünk, de feljebb haladva egyre meredekebb és meredekebb mászások várnak ránk. A felfelé vezető úton érdemes egy kis pihenőt tartani a Kóalatti-forrásnál (Izvorul de sub Piatra Frasinului), hogy az erőnket jól osszuk be. Ezt követően a Boros-mezőre érünk, ahol figyelmesnek kell lennünk, mert élesen balra kell kanyarodnunk, s egy meredek mászás vár minket. Miután kiérünk az erdőből, megpillantjuk a csúcsot és a Szfinx kőcsoportot. Ilyenkor mindenki nagyon lelkes és türelmetlen már, de ahogy az lenni szokott, a megmászott emelkedő után vár minket még egy és még egy.

Fáradalmunkat jelentősen enyhíti a jobb kéz felől elénk táruló panoráma, mely felfelé kapaszkodva egyre lenyűgözőbb. Télen-nyáron gyönyörű látvány a Gutin-hegység végtelennek tűnő vonulata. Ha vizünk fogytán lenne, érdemes a Szfinx lábánál levő forrásnál újratöltenünk a kulacsainkat. A csúcsot megközelíthetjük a Szfinx felől is, de én ajánlanám, hogy haladjunk inkább előre. Egy csaraboson átvágva, nyírfák között kerüljük meg a csúcsot. Egy utolsó rövid mászás után már a csúcson is vagyunk.

Elemózsiánkat általában itt fogyasztjuk el, a sífelvonó épületeinek szélárnyékában. Szomorú látvány a kihasználatlan épület és az így feleslegesen letarolt erdő, de mi még mindig reménykedünk, hátha egyszer használni fogjuk majd a felvonót.

Innen tovább a gerincen halad az utunk, ezt jelzi a piros sáv jelzés. Ha először járunk erre, mindenképpen haladjunk a gerincen. Rövidíthetünk és kihagyhatunk néhány mászást, ha egyből a sárga ponton haladunk, de kihagynánk a legszebb kilátónkat is. A gerincen haladva a Malek-kövek (Peretele Malek) kilátót mindenképpen ejtsük utunkba.

3

A Cigány-csúcs (Vf. Țiganu) után ereszkedni kezdünk, s ahogy azt a növényzet is jelöli, egy hideg vizű forráshoz érünk. A Cigány-forrás mellett egy padon megpihenve hűsölhetünk, s élvezhetjük az üde mocsári virágok szépségét. A pihenő után azok, akik rövidítésre vágnak nemsokára a sárga pont jelzést követve a parkolóhoz ereszkedhetnek le.

Kisebb ereszkedők és mászások után végül kiérünk a Szőcs-rétre (Poiana Soci). Itt élesen balra térve, immár a piros háromszögön ereszkedünk lefelé. A jelzést kicsit nehéz meglátni, mivel a Szőcs-rét már rég beerdősödött s fenyőfák ágai hajlanak az irányjelző táblára. A keskeny ösvény, mely lefelé visz minket hol kiszélesedik, hol a Tresztia szélén kanyarodik, de végül egyre szélesebb és szélesebb lesz és kövesútba torkollik.

A buja növényzetű Tresztia tőzegláp után még megtölthetjük a kulacsainkat a Tresztia-forrásnál. Itt figyelmesen haladjunk tovább, hisz a köves utat elhagyva, enyhén balra térve fel kell másznunk egy kaptatón, ahol továbbra is a piros háromszög jelzést követjük. Utunk a Csonkás (Cioncășel) tisztáson halad keresztül, mely egy festői szépségű mozaikos legelő. A tisztás végén újra az erdőbe

vezet az utunk. Itt, a Magányos fánál a bal kéz felé eső sárga pont jelzést kell követnünk, mely néhány perc alatt a parkolóhoz vezet minket vissza.

Szeretjük ezt a túrát, mert közel van hozzánk. Mert gyönyörű a kilátás. Mert változatos tájakon haladunk keresztül. Mert olyan sokat jártunk már erre, hogy otthon érezzük itt magunkat. ■

Lózer Beáta

1. Az utolsó kapaszkodó a csúcs előtt (FOTÓ: LÓZER BEÁTA)
2. Kisbakancsosokkal kirándulva (FOTÓ: BARTHA BOTOND ZSOLT)
3. A Trestia-patakot kerülgetve (FOTÓ: LÓZER BEÁTA)
4. Az útvonal digitális változata (FOTÓ: OROSZ JÁNOS)
5. Kilátás a Malek-kövektől (FOTÓ: LÓZER BEÁTA)

5

30. EKE Vándortábor – 19. túra

Honismereti kirándulás Kalotaszegen

- **Útvonal:** Sztána – Zsobok – Sárvásár – Bánffyhunad – Sebesvára/Sebes vára – Székelyjő – Magyarókerke – Kalotaszentkirály – Nagykalota – Magyarvalkó – Magyargyerőmonostor – Erdőfalva – Gyerővásárhely – Magyarapus – Gyalu – Magyarvista – Magyargorbó – Nádasdaróc – Egeres – Jegenye/Jegenyefürdő – Körösfő – Sárvásár – Zsobok – Sztána
- **Távolság:** 150 km
- **Teljes menetidő:** 10-11 óra

■ A kirándulás célja a régió legjelentősebb műemlékeinek meglátogatása révén felidézni e vidék történetének alakulását és ugyanakkor betekintést nyerni a különböző korokból fennmaradt műemlékek világába, mívesen faragott építészeti részleteiktől kezdve középkori falképeiken keresztül a jellegzetes festett berendezésekig. Az útvonal hossza

150 km, és ennek során több részletben körülbelül 2,5–3 órát fogunk utazással tölteni. A kirándulás során nem lesz alkalom vendéglő meglátogatására, a résztvevők által hozott élelmet alkalmas helyen megállva fogjuk elfogyasztani. Indulás reggel 8 órakor Sztána központjából, és ugyanoda érkezünk vissza este 7 óra körül. Utunk során a régió hét legjelentősebb műemlékének meglátogatását tervezzük, mintegy időrendben, a legkorábbi emlékektől és a régió központjából indulva járjuk végig ezeket a látnivalókat. Ugyanakkor útvonalunk végighalad Kalotaszeg négy meghatározó kistáji alegységén is: Alszegegről indulunk, majd a Felszeg legfontosabb történeti emlékeit vesszük sorba, megállunk a Kapus-Szamos völgye legfontosabb látnivalójának számító gyalui várnál, és végül a Nádas mentén fogunk visszatérni.

Első megállónk a már a középkorban mezővárosi ranggal rendelkező **Bánffyhunad református temploma**.

A vidék legnagyobb templomaként ismert műemlék a 13. században épült, majd a 15. század végén nagyméretű szentéllyel és toronnyal bővítették. Látványos festett berendezéséből kiemelkedik a hajó 1705-ből származó és a szentély 1780-ban, a Kalotaszeg több templomában is dolgozó Umling műhely által festett kazettás mennyezete. Faragott kőszószéke a jellegzetes erdélyi késő reneszánsz kőfaragás igényes emléke. Bánffyhunadtól északnyugatra, a Sebes Körös bal partján emelkedik **Sebes vára**, amely a környék kiterjedt királyi uradalmának központjaként épült fel a 13. században. A kor jellegzetes megoldásaként hengeres lakótoronyból és az azt övező, a domborzati formákat követő várfalból áll, ennek bővítéseként még a korai időszakban egy négyzetes masszív tornyot, majd a lőfegyverek ellensúlyozására ágyúbástyákat és elővédművet emelnek. Már a 14. század elejétől különböző főnemesi családoknak adományozták,

majd az 1430-as évektől a Bánffy család tulajdonába jutott. Az egyik legjobb állapotban fennmaradt középkori erdélyi várként ismert együttes a későbbiekben is e család birtokában maradt. A közelmúltban a festői környezetben fekvő vár átfogó restaurálására került sor.

A továbbiakban Kalotaszeg nyugati, Felszegnek nevezett kistérsége két legszébb műemlékének, a magyarvalkói és a magyargyerőmonostori református templomnak a meglátogatására indulunk. Utunk során áthaladunk a virágzó faluturizmusáról is ismert Kalotaszeg királyi településén. **Magyarvalkó** temploma festői fekvésének, valamint eredeti zsindefedésének is köszönhetően Kalotaszeg egyik legszebb temploma. Más emlékekhez hasonlóan, itt is egy kisméretű résablakkal áttört 13. századi hajóból, egy érdekes módon ezzel megegyező szélességű toronyból, valamint egy 15. század közepén épült késő gótikus szentélyből áll. Belső képét a 18. század három különböző időszakában készített festett faberendezés (mennyezet, szószék, karzatok) határozzák meg. **Magyargyerőmonostor** esetében a méretek, a település neve, valamint igényes építészeti részletei is arról árulkodnak, hogy ez az emlék nemzeti monostortemplomként épült a 13. század első felében, valószínűleg bencés szerzetesek számára. A Gyerőfi nemzeti templomként működő épület máig számos román kori részletet őriz, köztük több igényes és egyedi szobrászati részletet is (például a „kalotaszegi madárleányként” ismert *Luxuria*-ábrázolást). Festett berendezése a kolozsvári Umling műhely két generációja, idősebb és ifjabb Umling Lőrinc festőasztalos tevékenységének legszebb alkotásai közé tartozik.

Utunk következő állomása a **gyalui kastély** lesz, melynek létrejötté a Kalotaszeg keleti részét uraló nagy középkori egyházi uradalom, az erdélyi püspökök birtokához köthető. Ez a Kolozsvártól nyugatra elterülő birtok a környék számos települését magába foglalta, korai 13–14. századi központja a Szászfenes feletti Leányvárnak nevezett püspöki várban volt. A 15. század elejétől a birtokigazgatás központja átkerül a közeli Gyaluba, ahol egy római castrum romjai mellé ebben az időszakban egy új várat építenek fel, udvarán a püspökök palotájával és kápolnajával. A fennmaradt emlékek alapján e várban 1500 táján már reneszánsz stílusban építkezett Geréb László püspök, Mátyás király unokatestvére. Buda 1541-es elfoglalása után

rövid időre ide menekült Szapolyai János özvegye, Izabella királynő. Ezekben az években épült ki a vár mai, négyhengeres saroktornyos alaprajza. A gyalui várbirtok a püspöki javak 1550-es évekbeli szekularizációja után a fejedelmi kincstár tulajdonába került, amely az ezt követő időszakban hűséges híveiknek adta zálogba ezt. Az 1640-es években a középkori várat I. Rákóczi György fejedelem építteti át, s válik a fejedelemségkori Erdély egyik legszebb rezidenciájává, az építető fejedelem egyik kedvelt tartózkodási helyévé. Hadászati jelentősége Várad 1660-as török általi elfoglalása után nőtt meg, amikor Bánffy Dénes tulajdonába került. A Rákóczi szabadságharc időszakának ismételt ostromai után romos állapotban maradt, s majd csak az 1830-as években építették újjá a Bánffyak romantikus stílusban, s ugyanekkor alakították ki a körülötte látható angolparkot is. Az épp felújítás alatt levő műemlék a munkálatok befejezése után remélhetőleg a környék egyik kiemelkedő turisztikai látványosságává válik.

A Nádas-mentén folytatva utunkat, itt is több középkori műemléktemplom tanúskodik e vidék jelentőségéről. Építészeti részletei, festett faberendezése és főként kivételesen gazdag, látványos falképeinek köszönhetően közülük kiemelkedik **Magyarvita református temploma**. A viszonylag kisméretű épület az említett püspöki uradalom egyik településének plébániatemplomaként épült a 13. században. Több román kori részletet őriz, ezek közül a leglátványosabb igényesen faragott nyugati főkapuja. A legújabb kutatások szerint hajójának középoszlop tartotta faszerkezetét 1329-ben kivágott gerendákból építették. Ezt követően festették gazdag falképdekorációit is, melyek ábrázolásai között ritka képi témák is feltűnnek. A többi templomhoz hasonlóan itt is több periódusban készült látványos festett faberendezés látható.

Tanulmányutunk utolsó állomása a közkedvelt turisztikai helyszínnek számító **Körösfő** lesz. Várfallal övezett református temploma az egyik legjellegzetesebb kalotaszegi templomnak tekinthető, amely festői külső képe mellett gazdag festett faberendezést, változatos népi hímzéseket őriz. ■

Kovács Zsolt

Felhasznált irodalom:

Furu Árpád: *Kalotaszeg népi építészet.*

Kolozsvár, 2007.

Lángi József – Mihály Ferenc: *Erdélyi falképek és festett faberendezések 1.* Budapest, 2003.

Kelemen Lajos: *Kalotaszeg történelmi és műemlékei.* In: *Uő, Művészettörténeti tanulmányok.* I. Bukarest, 1977.

Miklósi Sikes Csaba: *Bánffyhungad – református templom.* Kolozsvár, 1999 (Erdélyi műemlékek 29).

„Virágzódomt... Anno”. *Az Umlingok Kalotaszegen.* Budapest, 2007.

Szász Anikó: *A gyalui várkastély.* Kolozsvár, 1999 (Erdélyi műemlékek 33).

FOTÓ: KOVÁCS ZSOLT

1. A sebesvári vár
2. A magyargyerőmonostori református templom tornya 13. századi ikerablakkal
3. A magyarvita templom középkori falképe

3

Hazajárás Erdélybe A Partiumtól az Al-Dunáig

Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

■ Nagy csöndek ülnek a tájon, amelyeket csak néha-néha tör meg a motorfűrész zaja. Nagy csöndek, melyek odalent lapulnak a Szöllősi-mezőn, meg idefent a világosi vár romjaiban. Csak az elmúlást látják az Arad felől fújó szél szárnyain utazó varjak is, ha visszatekintenek a kies szántóra, mielőtt leszállnának a romokra. Minden halott a hosszúra nyúló tél végén, 2021 márciusának idusán itt, a Zarándi-hegység és az Alföld rónáinak találkozásánál. Csak néhány hárs mosolyog: hány-szor látták már ezt az agóniát, és a végén mindig csak eljött valahogy a tavasz.

Arad volt az utolsó egykori vármegyénk, ahol még nem született Hazajáró epizód: 2021 márciusában jött el az idő, hogy ezt a kellemetlen fehér foltot eltüntessük a térképünkéről. Aradról, Világosról minden magyar embernek van valamilyen tudása, legyen az egy évszám, vagy akár a 13 vértanú felsorolása. Ezt a tudást igyekeztünk elmélyíteni nemcsak a Világosi-sík és az aradi vesztőhely felkeresésével, hanem Arad városának és tágabb környezetének, az Aradi-hátnak és az Arad-hegyljának bemutatásával. Ez a vidék nem csak a nemzeti tragédiáink színtere, ide nem csak meghalni jár a magyar; tudtunk mesélni dacról, borból születő jókedvről, sőt itt született nagy magyarokról is. A borún túl ott a derű is, ott vannak a kisiratosi és az aradi barátok, ott vigasztal a ménesi vörös aszú és a máriaradnai Szűz, ott vár a kéken csillogó gyoroki bányató és megannyi ok, ami miatt érdemes megállni a Maros mentén Erdélyből jövet-menet.

A Maros mentéről aztán délnek vettük az irányt, hogy az Al-Duna hegységeiben forgassunk két filmet. A Lokva olvasz-

tókemencéjében mi, magyarok már elenyésztünk, de nem túlzás azt állítani, hogy Széchenyi és mérnökei nélkül nem így nézne ki ez a vidék. Honfi lelkiületünk a Széchenyi-út kezdeti kilométerei mellett Básiásra és Lászlóvárra is elcsalogatott bennünket, de nem feledkeztünk meg a természetjárás örömeiről sem, mikor a Lokva szurdokvölgyeit, karsztjelenségeit, barlangjait, szubmediterrán élővilágát indultunk felfedezni.

Képzeljünk el egy olyan rombuszt, amelynek csak a csúcsait láthatjuk, míg magát a testet nem. Így fekszik előttünk térképünkön a Lokva szomszédságában az Almás-hegység, amelynek kiszögelléseinél már jártunk, de belsejéről semmit sem tudunk. Persze, sok esetben indultunk már turisztikailag feltehetően hegységbe, amely előtt segítségül hívtuk különböző forrásainkat, ám azok ez esetben némák maradtak. Mondhatni tehát, hogy az Almás-hegység legnagyobb értéke éppen kétarcúságában rejlik. Kiszögellései: északon a Rudária-szurdok, délen a Kazán-szoros, keleten Herkulesfürdő, nyugaton a Néraszurdok mind a turisták által kedvelt helyszínek. Karsztvölgyek, magyar emlékek, szurdokok, népszerű helyek az Almás peremén, ahol ki-ki megtalálja, amit keres. Aki pedig az ismeretlen, alig járt hegyvidékre vágyik, az a hátráló erózió által szövevényes völgyhálózzattal szabdaltságot valóban hazaérkezett. Az Almás déli végén, a Magyar Hajózásért Egyesületnek hála, 2018-ban került végleges helyére az az emléktábla, amely minden erre járó hajóst emlékeztet Széchenyi István gigászi munkájára. Ezen a méltó helyszínen ért véget al-dunai kalandzásunk: hosszasan néztünk a Dévénynyél még ifjonti hévvel betörő Duna után, ahogy megvénülve, fájdalmasan szép búcsút int a Kárpátok bérceinek, hogy a távolba vesző balkáni sík felé vegye az irányt. ■

Aradi-hegyalja

■ „Arad és hegyek. Hát hogyan? Ezt a két fogalmat is össze lehet kapcsolni? Tudom, hogy ezt kérdezik tőlem, akik Aradot ismerik. Valami különös levegőjű környék. Alföld lenne már és mégsem az. Pedig sehol egy domb, csak messze a keleti horizonton húzódik hosszan egy hegylánc, melynek északi végét az innen messziről is jól látható világosi várrom övezi. A Maros pedig lustán hömpölyög a hegyek felől. Igen ez Arad. És ott a láthatáron, a mi hegyeink...” (Mátyás Vilmos: *Arad és hegyek*, 1940)

Ha meghallja egy magyar Arad vagy Világos nevét, nemzeti tragédiáink szomorú történetei jelennek meg lelki szemei előtt. De a vereségek, vesztőhelyek és vértanúk mellett azért sokkal többről szól Arad és környéke, az Aradi-hát és a Hegyalja különös levegőjű tájéka. Az Ajtony, majd Arad ispán egykori erdős-lapályos vidékén kinőtt várak, kastélyok, uradalmak dacos szelleme mellett a ménesi borban foganó jókedv is belengi a tájat, ami a tatár, török és labanc okozta gyászon túl a magyar megmaradás vigasztaló ígérését is magában hordozza. Az itt forgatott filmünk visszanezhető a YouTube videómegosztón az *Aradi-hegyalja – Borúra derű Világos-tól Ménesig* címen.

Az aradi Szabadság-szobor

A Treskovac

Almás-hegység

■ „Déli Magyarországnak talán legérdekesebb hegysége a Duna alsó völgyét összeszorító Szeretinye. Aki az Al-Dunát látta, azonnal e hegységre is gondol, mert ez adott alkalmat ős kőiségek kikönyöklésével a páratlan szépségű kliszurái furdalék-völgy keletkezésére. Vízválasztó vonala igen kacskaringósan halad, s az egész hegységnek épp oly fennföldszerű jellege van, mint az átellenes szerb planyináké.” (Czirbusz Géza: *A Szvinyésza tetején*, 1903)

A középkorban Halmosnak nevezett Almás-hegység északi oldalán az Almás-medence fölé emelkedik, míg a dél felé, az Al-Dunára ereszkedő vonulatait korábban Szeretinye, majd Orsovai-hegység néven is emlegették. A kétarcú hegység kiszögelléseinek turisták körében népszerű szurdokok húzódnak, ám belső részét alig ismerik. A szövevényes völgyhálózattal szabdalta hegység kiterjedt rengetegében nemhogy települések, de turistaházak sincsenek. Miközben belevetjük magunkat az Almás karsztvilágába, bepillantunk az itt felejtett cseh falvak csendes mindennapjaiba és a Kazán-szoros csodavilágába. Filmünk *Az Almás-hegység és az Orsovai-hegység vidéke* címen található meg a YouTube-on.

Lokva-hegység

■ „Magyarhon legdélekeleti részében van egy főséges regényes tájék, mindenben gazdag, amit csak a természet szépet, jót és becseset nyújthat az embernek. Ez az úgynevezett bánáti bányászkerület. Nagyobbára középhegyek, déli oldalait a hatalmas Dunafolyam öntözi. Nyugat felé a Bánság rónáiba terül el. Hegyeiben gazdag réz- és vasbányák. Számos vad hegyi patak omlik le magaslatairól völgyeibe, és tömérdek vízerőt nyújtanak a legnagyobbyszerű vashámorok és olvasztóhuta számára.” (Asbóth Lajos emlékirata, 1862)

Távoli földtörténeti múltba vész már, amikor a feltöltődő Pannon-tenger elbocsátotta magát az Ős-Dunát, aki fogta vándorbotját, búcsút intett a Kárpát-medencének és keletnek indult új tengert keresni magának. Ennek a pannóniai búcsúnak áll díszsorfalat két oldalról az Aldunai-hegyvidék és a Szerb-érhegység. A hazai oldalon elsőként a karsztjelenségekben gazdag Lokva int búcsút, aki látott rómaiakat, dákokat, hunokat, törökkel viaskodó magyar vitézeket, majd labanc bürokratákat is, akik a török után új telepésekkel szórták tele a vidéket. Így vált a Bánsági-hegyvidék a népek kohójává, amelyben a szerbek, a csehek és az oltyán bufának még jelen vannak, de a németek és a magyarok már csak felfedezésre váró emlékekben élnek. Az internet legnagyobb videómegosztóján a *Lokva-hegység – Népek kohója az Aldunai-hegyvidéken* címen található meg az itt készült filmünk.

A Malom-völgy

A bodolai Béldi- kastély

1. A Béldi-Sigmond kettős címer a főhomlokzaton (FOTÓ: ORBÁN ZSOLT)
2. A kastély főhomlokzata a felújítást követően (FORRÁS: WIKIMEDIA.ORG)
3. A kastély északi homlokzata a felújítás alatt (FORRÁS: KURIAK.RO)
4. A kastély főhomlokzata a felújítást követően (FOTÓ: KERÉKES ZSOLT)

■ A Barcaság és Háromszék közé be-
 ékelt Bodola Brassótól 17 kilométerre, a
 Tatrang folyó partján fekszik, déli irány-
 ból a Hétfalu részét képező Tatrang,
 északról Keresztvár község felől közelít-
 hető meg. A vidék első írásos említése
 1211-ben történik, a II. András király által
 a Barcaságba telepített Német Lovag-
 rend adománylevelében. A falu 1288-
 ban „Budula” néven tűnik fel, ekkor IV.
 (Kun) László király Simon fia Miklós
 brassói ispánnak adományozta. Az 1332. évi pápai tizedjegy-
 zékben önálló egyházközségként, „villa Buduli” néven szerepel.

A bodolai birtok 1476-ban került a Béldi család tulajdonába. Okleveles említés szerint ebben az évben Béldi Albert házassá-
 got kötött Teel (Thiel) Borbálával, a prázsmári geréb leányával,
 így szerezte meg a bodolai Teel-birtokot, amely azután évszá-
 zadokon át a Béldiek tulajdonában maradt. 1519-ben II. (Ja-
 gelló) Lajos király Bodolát a brassóiaknak adományozta, majd
 1539-ben I. (Zápolya) János király újra a Béldieket – (I.) Pált –
 erősítette meg a bodolai birtokban.¹ A család itt és a környéken
 folyamatosan növelte birtokait, és próbálta ellenőrzése alatt
 tartani a jelentős kereskedelmi útvonalakat is, amelyek innen
 Moldvába és Havasalföldre vezetnek.

A Béldiek Erdély egyik legősibb székely családja, amely ne-
 vét a Maros menti Béldről és előnevét a háromszéki Uzonról
 kapta. A család első ismert őse Béldi Benedek a 15. századból,
 akinek fiait, Albertet és (I.) Pétert ott találjuk 1442-ben Hunyadi
 János oldalán a szentimrei és a vaskapui csatában. A család szá-
 mos tagja játszott jelentős szerepet Erdély és főként Három-
 szék közéletében. A család legismertebb képviselője kétszég-
 lenül (III.) Pál (1622–1679), aki II. Rákóczi György főasztalnoka,
 majd utóbb I. Apafi Mihály bizalmas tanácsosa volt. 1655-től fő-
 kapitányként állt Háromszék élén, 1657-ben pedig a sikertelen
 lengyelországi hadjáratban a lovasság főparancsnokává neve-
 zték ki. Tatár fogságba esett, ahonnan csak 1661-ben szabadult.
 1676-ban Apafi-ellenes összeesküvéssel vádolták, ezért börtön-
 be került, ahonnan a következő évben szabadult. Miután Teleki
 Mihály fejedelmi tanácsos elleni fegyveres szervezkedése
 lelepleződött, 1677-ben a Portára menekült, ahol a fejedelem
 kérésére haláláig fogva tartották. Pál unokája, (I.) József (1714–
 1793) fogarasvidéki főkapitány 1770-ben grófi címet szerzett
 maga és leszármazottai számára. A Béldiek ezen ága Bodolán
 kívül még Báldon, Dicsőszentmártonban, Gyekén és Mezőmé-
 hesen is birtokolt.

A bodolai várkastélyról adataink már az 1620-as évekből
 vannak, amikor Béldi (II.) Kelemen megerősítette az épületet és
 mellette kertet is kialakított. Deák Farkas így összegezte a kas-
 tély utolsó szép napjait: „Béldi Zsuzsannáról [(III.) Pál leánya]
 még csak azt kívánom megjegyezni, hogy atyja Bodolán az ősi
 kastélyban a következő 1672 évben oly fényes lakodalmat tar-
 tott számára, mely ritkította párját; oly pompát és gazdagsá-
 got fejtett ki, mely ellenségei irigykedésének és megszólásának
 bő táplálékot nyújtott. Jelen volt azon Apafy fejedelem felesé-
 gével együtt, Bánfy Dénes, Teleki Mihály s az ország minden

előkelője s a fényes társaság nem hogy mentségül szolgál-
 volna a kifejtett csillogásnak, de még a sok vendég megjele-
 nését is kárhoztatták. És ha jól meggondoljuk a dolgot, bátran
 mondhatjuk, hogy a bodolai szép lakodalmi ünnepélyek utolsó
 boldog órái voltak az erdélyi fejedelmi társaságnak.”²

Miután 1677-ben Béldi Pál a Portára menekült, I. Apafi Mi-
 hály leromboltatta az épületet, és az uradalom egy részét za-
 bolai Mikes Kelemennek adta. „Alig hogy Bethlen Farkasék
 sikerteljes követségének híre (május hó folytán) az országba
 érkezett, bizony nem a kegyelem és megbocsátás érzete szál-
 lotta meg Apafy lelkét és szellemét, hanem a kegyetlen bosszú
 érzete. Szamosújvár, Déva, Fogaras börtönei megnépesültek.
 Elfogtak boldogot, boldogtalant, aki csak valaha bármi össze-
 köttetésben volt Béldi Pállal és családjával. Összehordtak urat,
 közép nemest, ifjú apródot, parasztot, s mindeniktől azt kér-
 deztek, kutatták: Hol van Béldi Pál kincse? Nyár folytán – aug.
 14-től okt. 25-ig – a szó szoros értelmében földig lerontották
 Bodola várát, melyről Csernátoni naplójában e pár szóval em-
 lékszik meg: szeptember 28-án Bodola vára elhanyagát...”³

Orbán Balázs ottjártakor a következőket látta: „egykor fé-
 nyes várnak pusztja fekhelye, alig maradt ezen – nem ellen-
 ség, hanem önkezünk rombolta – legerősebb várunkból annyi
 maradvány, hogy annak legalább hajdani alakját meghatá-
 rozhassuk. E vár, mint földtemette alapfalaiból megítélhet-
 jük, négyszög idomú volt, 120 lépés hosszal, 70 lépés széles-
 séggel. Ily kiterjedésű azonban csak maga a belső vár, vagy
 lakosztály volt, ezen kívül vonult el a kettős védfal és azon
 falszegte széles védsánc, melybe a Malompatak vize bevihe-
 tő volt. Mutatnak egy összeomlott alagutat, vagy föld alatti
 csatornát is, mely Béldi Pálnak az elmenekülhetésre utat nyi-
 tott. A vár udvarán, hol egykor hősök fegyverei csörtettek, s
 melyet a férj és atya szenvedéseiben osztályrészes Béldiné s a
 bájos Béldi Aranka léptei érintének, most dudva és csalán nőtt
 fel, mintha jelképezni akarná csípős gúnyját a sors szeszélyé-
 nek. A vársáncok mélyületeiben a falu szegényeinek rozszant
 kunyhói vonják meg magokat szerényen, s a hajdani dicsőség
 e romjai, a hajdani fény e bús töredékei közt a falu rongyos
 gyermekei játszanak katonásdit, nem tudva, hogy szent port
 érintnek lábaik.”⁴

A vár helyén a 19. század második felében a nemesi ágból
 származó Béldi Tivadar és Dénes által felajánlott területen is-
 kola épült.

1 Kiss Gábor: *Erdélyi várak, várkastélyok*. Panoráma, Budapest, 1987. 90.

2 Deák Farkas: *Uzoni Béldi Pál 1621–1679*. Méhner Vilmos kiadása. Budapest, 1887. (www.mek.oszk.hu)

3 Uo.

4 Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. Pest, 1868. (www.mek.oszk.hu)

A földszinti hall részlete ■ FOTÓ: ORBÁN ZSOLT

A faluban ma két Béli-kastély is található. Az elsőt 1731-ben kezdte építtetni (I.) László, (III.) Pál unokája, (III.) Kelemen és Henter Krisztina gyermeke, a grófi címet nyert (I.) József édestestvére. Az első jelentősebb bővítés az 1770-ben katolizált (I.) Józsefnek köszönhető, aki a kastély kertjébe római katolikus kápolnát is építtetett. Az utolsó átalakítások már a 19. század végére tehetőek, ekkor Béli Albert és nagyjait Cseréy Róza fia, Béli Tivadar (1848–1928) Pákei Lajos kolozsvári építész bízta meg az átalakítással és bővítéssel, a kastély terve 1893-ban készült el.⁵ Az épület központi részének megemlése és több díszítőelem is ezen utolsó beavatkozás eredménye. Pákei Lajos egyébként dolgozott több erdélyi kastélyon is, mint a mezőzáhi Ugron-, az enyedszentkirályi Bánffy- vagy a sáromberki és kővárhosszúfalui Teleki-kastély.⁶

A kastély eredetileg barokk stílusban épülhetett. A mai épület a 19. század végi historizáló stílus eredménye. A neoklasszicista átalakítás eredménye egy szimmetrikus építmény, nagy, emeletes központi tömbjéhez mindkét oldalról földszintes épületrészek csatlakoznak. Főhomlokzata közepén az épület impozáns jellegét középrizalit hangsúlyozza. A hat oszlopon nyugvó emeleti, nyitott erkélyt hat kis pillér és a közöttük lévő kovácsoltvas mellvéd zárja le. Az erkélyre két díszes, félköríves ablak és egy ajtó nyílik. Az ablakok szemöldökkarkányai csak itt háromszögűek, a kastély többi részén egyenesek. A teraszra vezető kijárat fölötti oromzaton Béli–Sigmund kettős címer

5 Gy. Dávid Gyula: *Pákei Lajos hagyatéka. Egy századfordulós kolozsvári építész tervrajzai, rajztervei, gyűjteményei.* EME, Kolozsvár, 2019. 3

6 Életrajzára és munkásságára lásd: Dávid Gyula: *Pákei Lajos (1853–1921) emlékezete.* Műemlékvédelem, 2013/5. 306–321.

van elhelyezve, utalva az utolsó építkezések megrendelőire, Béli Tivadarra és feleségére, Sigmund Elizre.

A hátsó homlokzat központi részén két-két egyszerű, kerek oszlop három részre tagolja a bejáratot és az emeleti nyitott teraszt. A földszintes szárnyak végein, mindkét hosszanti homlokzaton kissé előreugró rizalit található. Az oldalsó homlokzatokat két eltérő kivitelezésű oszlopos előcsarnok hangsúlyozza. A főhomlokzat középrizalitjának sarkai, illetve a fő- és a hátsó homlokzati oldalrizalitok sarkai kváderes díszítésűek.

Béli (II.) Tivadar és alsószentmihályi Sigmund Eliz fia, László (1870–1938), Nagy-Küküllő vármegye főispánja volt az épület utolsó nemesi tulajdonosa. A második világháború végén a Béliiek eladták a kastélyt Barbu Pantazi román mérnöknek, így az épület néhány év múlva tőle lett államosítva. A mérnök közvetlen örökös nélkül halt meg, ezért senki sem igényelte vissza az épületet. A kommunizmus éveiben a kastély és a környező park hosszú ideig úttörőtáboroknak adott otthont, majd rövid ideig szolgált a község iskolájaként is.

A rendszerváltás előtt két éven át üresen állt, azután előbb a posta, majd a polgármesteri hivatal költözött falai közé. Mivel nem kellett visszaszolgáltatni, a polgármesteri hivatal éveken keresztül felújítási munkálatokat végeztetett. Az egykori táncterem helyén alakítják ki az önkormányzati gyűléstermet. A belső berendezési tárgyak az államosítás után nagyrészt megsemmisültek, viszont épen megmaradt néhány szépen faragott ajtó, a gyönyörű faburkolatos mennyezet és a földszinti hall kandallója.

A kastélyt egykoron 3 hektáros angolpark vette körül, az északi homlokzat felől pedig egy mesterséges tó is volt, valamint ugyanitt egy kisméretű, kör alakú díszmedence is található.⁷

1678 után a bodolai uradalmon a Béliiek mellett a Mikesek is osztoztak. 1874-ben gróf Béli Dénes birtokrésze felesége, gróf Bethlen Polyxénia révén a hídvégi gr. Nemes családra szállt.⁸ A településen egy másik, a 18. század közepén épült Béli-kastély is található, ezt gr. Béli (IV.) Ferenc (1872–1942) feleségétől, gróf Mikes Rozáliától (1868–1962) államosították. Ezt az épületet utóbbi Kelemen nevű testvérének unokája, Imre (1942) és ennek fia, Sigmund (1972) és családja használja és folyamatosan újítja fel. Ugyancsak Bodolán található egy másik Mikes-kastély, valamint egy nagyon romos állapotban lévő Nemes-kastély is. ■

Orbán Zsolt

Puttós medalion a hátsó homlokzaton ■ FOTÓ: ORBÁN ZSOLT

7 Bővebben: Milea, Andreea: *Parcul castelului Beldy Ladislau din Budila (județul Braşov).* Transsylvania Nostra, 2013/2. 27–38.

8 A birtok történetéről bővebben lásd: Binder Pál: *A bodolai (Béli) uradalom története.* Szecseleváros, 1994.

Paget János, az erdélyi földbirtokossá lett angol orvos és utazó

Cherchez la femme – azaz keresd a nőt, mondja a francia, de mondhatná akár az angol is. Mert például Sass Flóra, akit ezeken az oldalakon ugyancsak megidézünk, Samuel Baker angol utazó feleségeként vált a Nílus környékének egyik felfedezőjévé, és kétségtelenül hatással volt férje döntéseire. Amint John Paget angol orvos és utazó életét is alapvetően befolyásolta az erdélyi báró Wesselényi Polyxéniával történt megismerkedése, majd házassága.

■ John Paget az angliai Loughboroughban született 1808. április 18-án. Kitűnő tanulóként folytatta tanulmányait a yorkei unitárius Manchester College-ban, és itt is végzett. (Érdekességként említhető, hogy egyik itteni tanára, John Kenrick professzor 1831-ben találkozott az ugyancsak unitárius vallású, Amerikát megjárt erdélyi utazóval, Bölöni Farkas Sándorral.)

Paget egy évet medikusként Dublinban töltött, majd az edinburghi egyetemen 1834-ben orvosi diplomát szerzett, miként nagybátyja és nagyapja is. Leicesterben kívánt letelepedni, de előbb 1835-ben franciaországi és itáliai tanulmányútra indult. Atyja halála után megörökölte a Loughborough-i jószágot,

Wesselényi Polyxéna

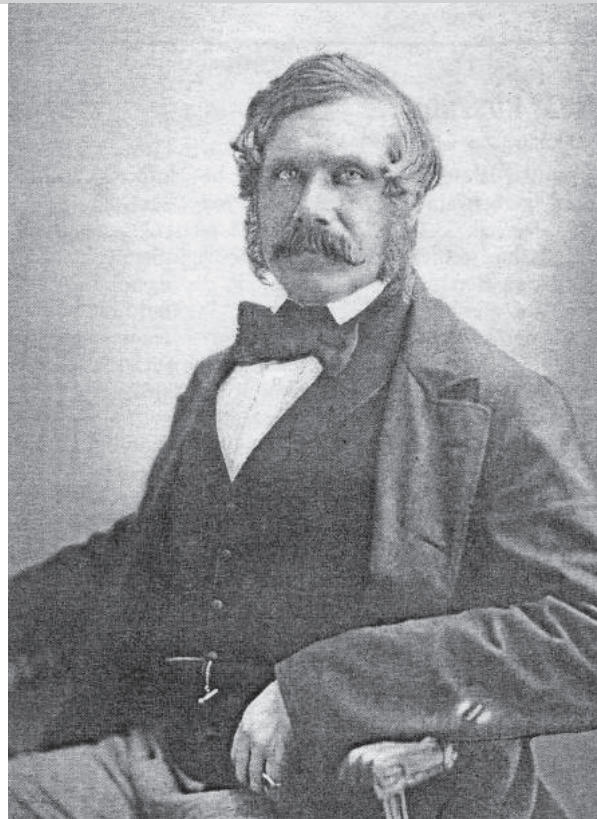

valamint kilencezer fontot, mely akkor jelentős összegnek számított. Öröksége lehetővé tette, hogy tanulmányútját tovább folytassa. Párizst követően Bécsben akart tanulni, ezután Belgium, majd Németország következett.

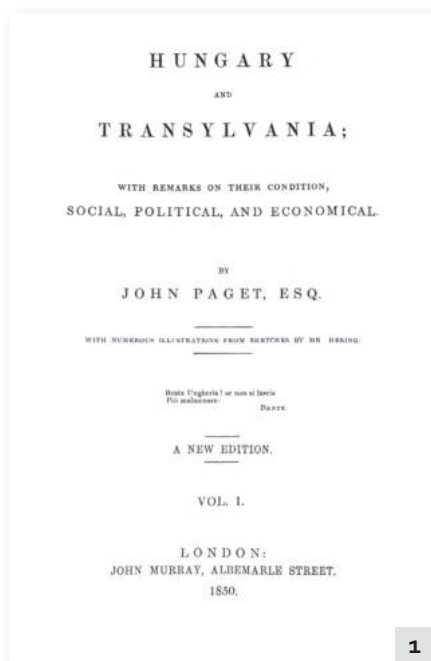
1835 februárjában Rómában időzött, és egy fogadáson sorsdöntő találkozója volt a szétesőfélben lévő házasságából éppen kifelé tartó Bánffy Lászlóné báró Wesselényi Polyxéniával. Paget szakmai tervei félbeszakadtak, újdonsült hölgyismerősével Nápoly és Salerno felkeresése következett, de immár nem orvosi indokok alapján. Majd felfelé utaztak, Firenzéig, ahonnan útjukat immár külön folytatták. Polyxénia Svájc, Franciaország és Anglia érintésével tért vissza hazájába, Paget ellenben Firenzéből egyenesen Magyarországra és Erdélybe utazott.

A két részletben itt töltött közel másfél év alatt tengernyi élményt gyűjtött. Mindezek alapján *Hungary and Transylvania* címmel megírta a legalaposabb és legszebb, forrásértékű könyvet az általa újonnan megismert tájakról. E könyve aztán Angliában négyszer (1839, 1849, 1850 és 1855), míg Amerikában (1850 és 1871) és Németországban (1842 és 1845) kétszer jelent meg.

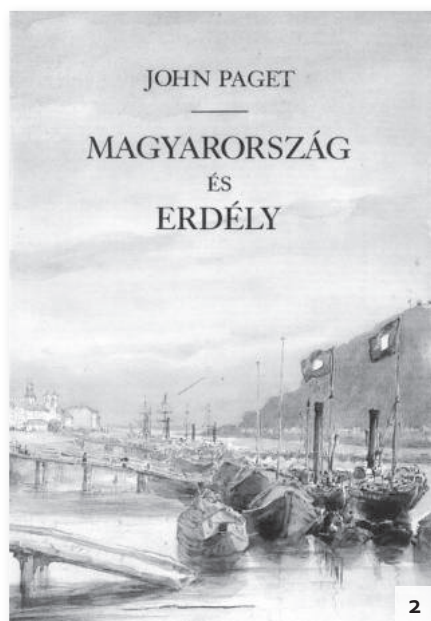
Hosszú időn keresztül magyarul e műnek csupán rövid részletei voltak olvashatók, mígnem 1987-ben a budapesti Helikon Kiadó Maller Sándor válogatásában és szerkesztésében, Rakovszky Zsuzsa fordításában közreadott egy csaknem három és félszáz oldalas válogatást.

Paget Párizsban kezdte írni és Londonban fejezte be a korszak divatos műfajának számító útleírását. Közben 1837-ben Rómában feleségül vette az immár „szabaddá” vált Polyxéniát. De csak 1839 decemberének derekán költöztek együtt Erdélybe, a Kolozsvár közeli Aranyosgyéresre. Itt aztán Paget angol stílusú kastélyt építtetett, majd Kolozsvárról is vásárolt egy házat. Az angol orvostól pedig lassan magyar gazda lett...

1

2

3

Most pedig vegyük sorra, milyen fejezeteket tartalmaz Paget könyve.

Külön ír Pozsonyról, majd az 1835-ös diétáról és a magyar alsó- és felsőtábla szervezetéről. Majd következik a Duna, Pozsonytól Pestig. Barátja, gróf Széchenyi István külön fejezetet kapott, amint Buda-Pest (így!) is, továbbá Füred és a Balaton is. (Nem a véletlen műve, hogy a híres füredi Anna-bálok árkádjának emléktáblái között a Pageté is megtalálható). Írt a magyar vidék életéről és a parasztságról, majd megint egy útvonal leírása következett: *Kassától Tokajig*. De több fejezet is foglalkozott Erdéllyel és a székelyekkel. Végül visszatérve Pestre, leírta az itteni farsangot. Majd mielőtt utószóval zárta volna könyvét, még Pestről elutazott Fiuméig.

Paget, aki magyar állampolgárságot kapott, Bem hadsegéde lett az első, sikertelen nagyszebeni ütközetben. A cári csapatok második betörése után felesége Olivér fiukkal Angliába menekült. Paget az összeomlásig Kolozsvárott maradt,

4

majd ő is családja után ment. Csak 1855-ben tértek vissza Erdélybe, amikor erre engedélyt kaptak. Kisgyermekként elhunyt első fiuk után huszonhárom évesen, Garibaldi katonájaként meghalt második, már említett Olivér fiuk is. Fiaikat 1878-ban követte Polyxénia. Paget egyedül maradt, örökös nélkül. Kolozsváron, 1892. április 10-én, nyolcvannégy éves korában hunyt el. Sírja a Házsongárdban ma is áll, címere viszont, mint minden fiúágon kihalt nemesi család esetében, már réges-régen lefelé fordított... ■

Dr. Polgárdy Géza

5

1. John Paget munkájának belső címlapja
2. Könyve magyar kiadásának külső borítója
3. A Paget-kastély Gyéresen
4. Paget János idősebb korában (Morelli Gusztáv, 1893)
5. A Paget-kripta, Kolozsvár, Házsongárd

A nedűgombák nemzetsége

A nedűgombák nagyobb hegyvidéki tisztásokon, üde gyepekben élnek. Kaszálóréteken gyakoribbak, az erős legeltetés és a sok trágya gyéríti őket. Kedvelik az agyagos, savanyú talajokat. Már messziről könnyű észrevenni élénk színű termőtestüket, ami sajnos gyorsan kifakul.

Bélfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyereg@yahoo.com

■ **Rózsaszínű nedűgomba** (*Porpolomopsis calyptriformis*) Kalapja hegyes, kúp alakú, száraz, higrofán felületű, kezdetben rózsás, később fehéresre kifakuló. Lemezei szélesek, tönkhöz nőttek, kalaphoz hasonló színűek vagy fehéresek. Tönkje hengeres, sima, száraz felületű, fehéres színű. Húsa puha és törékeny, fehéres színű. Üde, természetes savanyú talajú gyepeken, legelőkön, kaszálóréteken terem. Nem ehető.

■ **Piros nedűgomba** (*Hygrocybe coccinea*) Kalapja fiatalon harang alakú kúpos, gyorsan kiterül. Sima, nedves időben ragadós, fénylő. Lemezei szélesek, narancs- vagy vérvörös színűek, élük világossárga. Ritkán állók. Tönkje lefelé széleledik. Színe cseresznye- vagy vérvörös, majd később narancssárga, az alja felé egyre világosabb. Húsa cseresznyepiros, a színét nem változtatja. Nagyon vizenyős, törékeny. Nem ehető.

■ **Sáfránysárga nedűgomba** (*Hygrocybe acutoconica*) Kalapja kúpos, a széle hasadozottan kiterülhet, széle hullámos, áttetszően bordás; színe citromsárga, tojássárga. Lemezei ritkák, szélesek, világos kalapszínűek. Tönkje görbe, üreges, kalapszínű, a bázisban fehéres. Húsa szálas, citromsárga, nagyon vizenyős. Savanyú talajú lomberdőkben, erdőszéleken terem. Nem ehető.

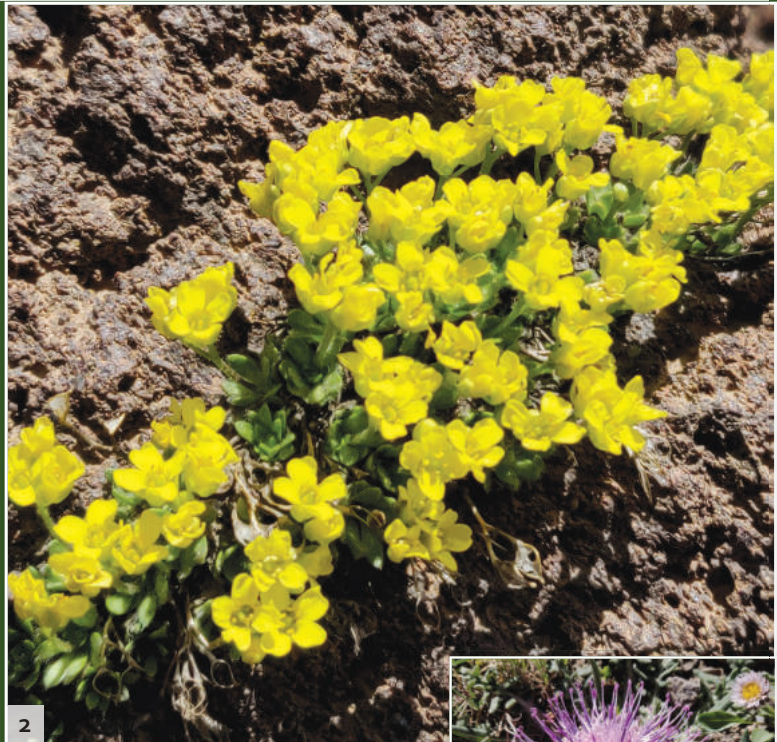
FOTÓ: BÉLFENYÉRI GÁBOR

■ Amikor túránk erdei tisztásokon, kaszálókon vezet át, figyeljünk a nedűgombákra. Már messziről láthatjuk gyönyörű, élénk színekben pompázó példányaikat. Igazi élmény rájuk találni. Gombász velünk továbbra is!

■ Felhasznált irodalom: www.miskolcigombasz.hu, Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*

1

2

3

4

Védett területek
rejtett kincsei

Az Ağrı Dağı (Ararát) Nemzeti Park (Törökország)

5

6

Dr. Bartók Attila

Bukarest

bartok.attila@gmail.com

■ A Kazbegi Nemzeti Parkból, ahol sorozatunk előző részében kutattunk, térjünk délre, és látogassunk el Törökországba, az Ararát-hegy sziklabirodalmába, pontosabban az Ağrı Dağı Nemzeti Park varázslatos tájaira. Oda, ahol már kora tavasszal hívogat bámulatos virágaival a gyönyörű kaukázusi nőszirm (*Iris caucasica*), ahol már nyár elején csábít túrara a pompás Kotschy-kardvirág (*Gladiolus kotschyanus*), ahol még késő nyáron is bontogatja ékes virágait a fűtős macskamenta (*Nepeta racemosa*).

Törökország inkább hegyvidéki ország Délnyugat-Ázsiában (összterületének 97 százaléka Ázsiában található, és csak 3 százaléka Európában), átlagos magassága 1130 m körüli, legmagasabb pontja az Ararát-csúcs (5137 m). Törökország fontosabb hegyvonulatai közül megemlíthjük: az Észak-Anatóliában található Pontikus-hegyrendszert, amely kb. 1000 km hosszú és 130 km széles, legmagasabb pontja a Kaçkar-csúcs (3971 m), valamint a Mediterrán-Anatólián átvonuló Tauros (Torosz)-hegyrendszert (gerince több mint 1000 km hosszú), amelyet két részre tagoltak a földrajztudósok (Nyugati- és Közép-Tauros). E hegyvonulat magába foglalja a híres Aladağlar-masszívumot is, ahol egyben a hegycsoport legmagasabb pontja is található (Demirkazik-csúcs, 3754 m). Továbbá, Kelet-Anatólia területén is találunk magas hegyeket, vulkánokat, ezekből az Ağrı Dağı (*Nagy-Ararát*) és a Süphan Dağı (4035 m) sztrатовulkán, valamint a Cilo-hegyvonulat az Uludoruk Dağı (4136 m) és a Cilo Dağı (4116 m) csúcsával méltó említésre. Ráadásul még Közép-Anatóliában is rábukkunkunk magasabb vulkánokra, ezekből az Erciyes Dağı (3917 m) vagy a Hasan Dağı (3250 m) sztrатовulkánok a fontosabbak (Kuzucuoğlu et al., 2019).

A bonyolult domborzati és éghajlati viszonyok miatt Törökország biológiai sokfélesége igen gazdag, itt „találkozik”

gyakorlatilag három nagy növényföldrajzi tartomány, az iráni-turáni, az euró-szibériai, valamint a mediterrán régió.

E nemzeti parkot (Ağrı Dağı Millî Parkı) 2004-ben alapították, manapság a védett övezet területe 88 015 hektár, ez egyben Törökország legnagyobb nemzeti parkja, és itt található az ország legmagasabb pontja is.

Az Ararát-hegy egy szunnyadó, összetett vulkán, a Közel-Kelet egyik legfontosabb eljegesedett területe, ami jelentős vízforrást jelent a környező területek számára. Kelet-Anatóliában, az iráni, örményországi és azerbajdzsáni határ közelében található. Két fő vulkáni kúpból áll, ezek a Nagy-Ararát (Buyuk Ağrı), valamint a Kis-Ararát (Kucuk Ağrı) (3896 m). E poligenetikus (több fázisban épülő) vulkán kb. 1150 km², főként bazaltos, andezites és dácitos lávából, valamint kisebb dácitos és riolitos piroklasztikus törmelékből tevődik össze. A vulkán utoljára 1840-ben tört ki. A hegyet 4400 m felett állandó jégréteg borítja, jelenleg a jégsapka kb. 10 km² területet takar, míg a pleisztocén korszak idején a vulkáni kúpot kb. 100 km² jégtakaró borította (Blumenhal, 1858).

A csúcs első dokumentált megmászása Friedrich Parrot (német természetbúvár) és Khachatour Abovian (örmény író) nevéhez fűződik (ez utóbbi tolmács és útmutatóként kísérte természetbúvárszolgálatunkat), akik 1829. október 9-én, két sikertelen próbálkozás után tették lábukat az Ararát-hegy legmagasabb ormára. Parrot higanybarométer segítségével állapította meg a csúcs magasságát (5240 m), ami a helyes értékhez (5137 m) viszonyítva elég pontatlan adat.

A hegy első botanikai feltárása ugyancsak Parrot nevéhez fűződik, neki sikerült először közölnie az Ararát edényes növényeinek egy részét az 1837-ben megjelent könyvében (*Reise zum Ararat = Utazás az Ararátra*).

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Aucher-harangvirág (*Campanula saxifraga subsp. aucheri*)
2. Araráti daravirág (*Draba araratica*)
3. Szárnyasan szeldeltlevelű hangyabogáncs (*Jurinea moschus subsp. pinnatisecta*)
4. Kaukázusi ikravirág (*Arabis caucasica*)
5. *Potentilla subpalmata*
6. *Veronica telephiifolia subsp. glareosa*
7. Az Ararát Nemzeti Park
8. A Kis-Ararát-csúcs

Az Ararát-csúcs felé, 4000 m magasságban

Vulkánóriásunk egyben biblikus hegy is, a kereszténység szerint itt kötött ki Noé bárkája.

2021 július elején indítottunk tanulmányutat Törökországba, célkitűzéseink az Ararát-csúcs megmászása, valamint a hegy botanikai kutatása volt. Túránk *Doğubayazıt* településről indult, két éjszakát az első táborban (3200 m) töltöttünk. Onnan egy napot szántunk az akklimatizációra, a következő nap pedig a második táborba mentünk fel (4200 m). Korán hajnalban indultunk fő célpontunk felé, sajnálatosan kb. 4700 m felett az idő elromlott, a szél hatalmas erővel tombolt (az ormon több mint 100 km/h sebességgel fújt), így a csúcstól nem volt kilátásunk, pedig lett volna mit csodálni onnan. Jó idő esetén észak felé a Kaukázus hegyvonulata bukkan fel (kb. 350 km távolságra található), délre Irak és Dél-Kurdisztán felé pillantva, a Ninive és Záb környékén elhúzódó hegyekben gyönyörködhetünk, kelet felé Azerbajdzsán hegyei hívják fel figyelmünket, nyugatra pedig az Erzurum körüli havasok (Pontikus-hegység) csúcsai törnek az ég felé.

E nemzeti park sok érdekes és ritka fajjal bővelkedik (a *-gal jelölteket Törökország endemizmusaiként tartják számon): *Acantholimon calvertii*, kaukázusi palástfű (*Alchemilla caucasica*), *Allium baytopiorum**, *Allochrysa versicolor*, kaukázusi ikravirág (*Arabis caucasica*), *Arnebia linearifolia*, keleti müge (*Asperula orientalis*), *Astragalus pinetorum*, Szovitsz-csüdfű (*Astragalus szovitsii*), örmény harangvirág (*Campanula armena*), Ledebour-csengettyű (*Campanula ledebouriana*)*, Aucher-harangvirág (*Campanula saxifraga* subsp. *aucheri*), *Campanula troegerae**, *Cardamine microphylla*, magashegyi imola (*Centaurea cheiranthifolia*), *Centaurea demirizii**, ararāti madárhúr (*Cerastium araraticum*)*, molyhos madárhúr (*Cerastium tomentosum*), Szovitsz-kikerics (*Colchicum szovitsii*), *Convolvulus galaticus*, Pichler-imola (*Cyanus pichleri*), árnyékos kosbor (*Dactylorhiza umbrosa*), kurd boroszlán (*Daphne oleoides* subsp. *kurdica*), fehérvirágú sarkantyúfű (*Delphinium fissum* subsp. *albiflorum*), *Dianthus carmelitarum**, ararāti daravirág (*Draba araratica*), Sintenis-repcsény (*Erysimum sintenisianum**), Oliver-encián (*Gentiana oliveri*), *Gentiana septemfida*, *Isatis candolleana**, szárnyasan szeldeltlevelű hangyabogáncs (*Jurinea moschus* subsp. *pinnatisecta*), keleti lonc (*Lonicera caucasica* subsp. *orientalis*), fürtös macskamenta (*Nepeta racemosa*), *Onosma procera**, kaukázusi kakastaréj (*Pedicularis caucasica*), anatóliai pimpó (*Potentilla anatolica*), *Potentilla subpalmata*, gyapjas ernyőke (*Rindera lanata*), szibériai csillagvirág (*Scilla sibirica*), hölgymállevelű pozdor (*Scorzonera hieraciifolia**), pillás varjúháj (*Sedum pilosum*), *Sedum urvillei*, *Silene lucida**, perzsiai berkenye (*Sorbus persica*), levendulalevelű tisztesfű (*Stachys lavandulifolia*), *Verbascum helianthemoides**, Wiedemann-ökörfarkkóró (*Verbascum wiedemannianum**), *Veronica multifida*, *Veronica telephifolia* subsp. *glareosa* stb.

A *Draba araratica* egy endemikus daravirág, amely csak Törökország legmagasabb ormain, Örményországban, a Kis-Kaukázusban (az Aragats- és a Gegham-hegy magaslatain), valamint Grúziában, a Nagy-Kaukázusban bontogatja gyönyörű szirmait. A fajt Franz Joseph Ruprecht osztrák botanikus és fizikus írta le először 1869-ben. E faj párnaszerű, évelő növényke, a tőkocsány 1–4 cm hosszú, puha, hosszú, egyszerű vagy villás szőrökkel borított, ritkábban kopaszodó. A levelek keskeny tojásdadok vagy szűk lapát alakúak, a szélükön egyszerű, 2 mm hosszú szőrökkel fedettek. A fürt 2–4 virágot hordoz, a csészelvelek 3,5–4 mm hosszúak, sárgák. A magház 4–8 magdudoros. A becőke megduzzadt, majdnem gömb alakú. E faj taxonómiai legközelebb áll a *Draba polytricha* fajhoz, amitől zöld leveleivel tér el (a rokon faj levelei szürkésfehérek). Ugyancsak jó elkülönítő morfológiai bélyeg a fürtön található virágok száma is (2–4 e faj esetében, 4–10 a hasonló növénynél). Kedvelt élőhelye a szubnivális zónában található (3900–4300 m tengerszint feletti magasságon), de sokszor még 4400 m-en is találunk virágzó példányokat (például az Ararát-hegyen), gleccsmerorénákon, sziklás, kőfolyásos helyeken, vulkanikus kőzeten. Virágzása általában júliusban történik. Örményország Vörös Könyvének második kiadásában a „Veszélyeztetett” (EN) kategóriába sorolták, Törökországban még nem szerepel a Vörös Könyv oldalain. Veszélyeztetettsége inkább a klímaváltozásokhoz kötődik, de az elég intenzív turizmus is hozzájárul a növény pusztulásához. ■

Bibliográfia:

- Blumenthal M. M., 1958, *Vom Agri Dag Ararat zum Kaçkar Dag. Bergfahrten in nordostanatolischen Gelaendern*. Die Alpen, 34, 125–137.
- Kuzucuoğlu C., Çiner A., Kazancı N. (eds.), 2019, *Landscapes and Landforms of Turkey*. Springer Nature, Switzerland AG, 935 pp.

Sziklaalakzatok az Ararát Nemzeti Parkban

ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi és honismereti melléklete

Környezetvédelem önvédelem

Városi védett területek kijelölése sokat segítene a klímaválság hatásain

■ Klímaváltozás, nyakunkon lévő természeti katasztrófa... Mit tehet az ember, ha nap mint nap ehhez hasonló rémhírkeltő szalagcímek fogják közre, a jövő kilátástalanságával és a cselekvés hiábavalóságával fojtogatva? Vajon mennyire tudnánk közemberként befolyásolni egy olyan eseményt, melynek elindításáért feltehetően a 8 milliárd ember eltartására tett kísérlet és ennek körülbelül 1-12%-ának felfoghatatlanul nagyzóó életvitele okolható?

Vajon létezik-e egyáltalán a nagy munkaként emlegetett „klímakatasztrófa”? Szkeptikusként érvelhetnénk amellett,

hogy a klíma állandó változásban van, még számunkra többnyire ismeretlen hatások miatt is jégkorszakok és felmelegedések váltották egymást, amióta létezik a Föld. Az azonban szembetűnő, hogy a mostani felmelegedés kezdeti hulláma pont az iparosodás fellendülésének kezdetére datálható, amikor megnövekedett az üvegházhatású gázok mennyisége a légkörben (szén-dioxid, metán, dinitrogén-oxid stb.), és nem lehűlés következett be, mint ahogy a modellek ezt emberi hatás nélkül jósolták volna. A klíma modellezése bonyolult – egy nem teljesen előrelátható folyamatról van szó.

Azt viszont sikerült kimutatni, hogy ehhez hasonló meleg periódust élt már meg a Föld, ahogy teljes eljegesedést és jégtelenséget is. A felmelegedés üteme az, ami kicsivel gyorsabb a megszokottnál – ennek hatása is alig érezhető egy emberöltő alatt. Akkor mi ok van a riogatásra?

Az üvegházhatású gázok elleni küzdelem tüneti kezelésnek bizonyul. Ahelyett, hogy a túlfogyasztásra, a szennyezésre, az erőforrások elosztásának igazságtalanságára koncentrálnánk, a szén-dioxid vált a közös ellenségé. A helyi problémák megoldása helyett szélmalomharcba kezdtünk egy olyan területen, amelyet még nem is ismerünk igazán. Kétségtelen, hogy a szén-dioxid-koncentrációnak hatása van az éghajlatra, jelenleg az átlaghőmérséklet is növekszik. Bármilyen hasonló megfigyelés tagadásával felkészületlenül érhetnek a változások, amelyek úgy általában a természetet jellemzik. A szenzációhajászás, a gazdasági haszon növelése, a fenntarthatatlan fejlődés és a politikai érdekek mögé kellene látnunk és egy kritikus, holisztikus szemléletmódra törekednünk. Közvetlen környezetünkre igenis hatással vagyunk, miközben a reklámokban felbukkanó, feleslegesen használt tisztítószerrel és gyógyszerrel szennyezzük a vizeinket, az állatipar termékeit fogyasztjuk, a mindenféle képpen kezelt, külföldi, éhbéren tartott munkások által megtermelt élelmiszert vásároljuk.

Levehetnénk vállunkról a felelősséget azzal, hogy „bezzeg a Nyugat már régóta pazarol”, itt az idő, hogy egy kicsit mi is jól éljünk. A kérdés viszont az, hogy a fenntarthatatlan és szennyező életvitel mióta jelképezi a jólétet? Miután a kapitalizmus berobbant, minden eladható és a minőség pénzben mérendő. A saját- és a környezetünk egészségének fenntartása kellene, hogy legyen az elsődleges szempont – a fenntarthatóság és a „zöld” életmód elpiacosítása sem jelenthet gyógyírt, amíg ezeknek is a profithozás

1

1. A természetismereti tevékenységek során alkalom nyílik fiatalokkal is beszélgetni a klímaválság okozta problémákról – tavaszi békamentés
- 2-3. A vizes élőhelyekre különleges figyelmet kellene fordítanunk
4. A gyepes szintén kiemelt fontosságú élőhelyek, hazánkban égetik, túllegettetik őket, ezért egyre fognak

a fő hajtóerőnk (ez a greenwashing jelensége).

Igazság szerint egyetlen aspektust sem lehet önmagában vizsgálni, elcsépelet mondás már, hogy minden mindennel összefügg, de nem kellene figyelmen kívül hagynunk. Az ellátási láncok a globalizáció miatt hatalmas rendszerré nőttek, emiatt a helybeli, könnyen átlátható és szabályozható kisebb hálózatok a háttérbe szorultak. Emiatt az országok többé nem önellátóak és bármilyen messze is merül fel zavar az ellátásban, azt megérezzük – arról nem is beszélve, hogy minél messzebből érkezik az áru, annál több szén-dioxid távozik a légkörbe a szállítás következtében. A megoldás erre a helyi termékek vásárlása és a helyi kis-termelők támogatása lenne. Ezzel kiküszöbölhetők lennének a hosszan feldolgozott élelmiszerek egészségkárosító

tartósítószerrel és a feldolgozási folyamat alatt kibocsátott kipufogógázok légzőszervi megbetegedéseket okozó hatásai is.

Mivel minden eladó, olyan termékeket is megveszünk, amelyekre nem lenne szükségünk egy kiegyensúlyozott ételhez. Példaként vehetünk bármilyen műanyag játékfigurát, amire a gyerek egyszer néz rá, utána pedig ötszáz évig kell várni, amíg eltűnik a szemünk elől, és akkor is csak mikro-műanyag darabokra morzsolódik szét. Eközben a harmadik világ országai ivóvízhiányban szenvednek, mert a még iható víz nagy részét a hatalmas ültetvények öntözésére használják, a szennyvíz tisztítására pedig nincsen elegendő erőforrásuk. Nem dughatjuk fejünket a homokba és nem háríthatjuk el magunkról a felelősséget, amíg mi sem figyelünk a vizeink tisztaságára és arra, honnan származik pl. a kávé, amit megveszünk. Racionálisan kellene körbenéznünk és meglátnunk, hogy a szemét valójában nem eltűnik a föld felszínéről, miután a lerakóba dobtuk, hanem egy sokkal nagyobb szemétdombra kerül. Ott pedig a nem lebomló szerves anyag rothadása közben metán, széndioxid és különféle mérgező anyagok

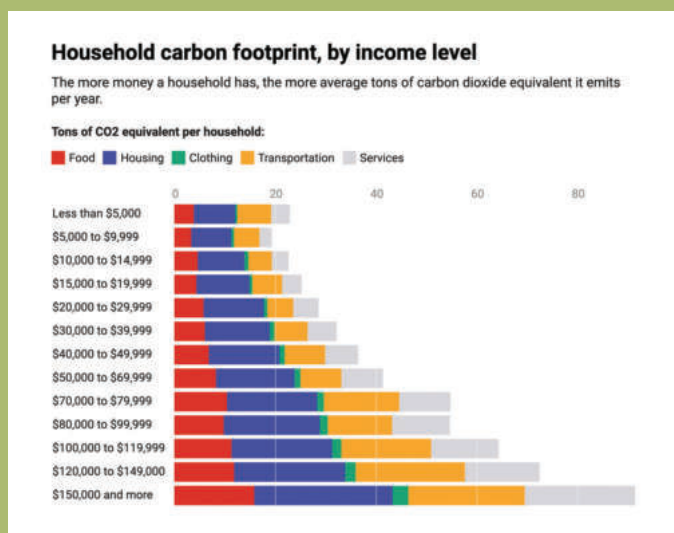
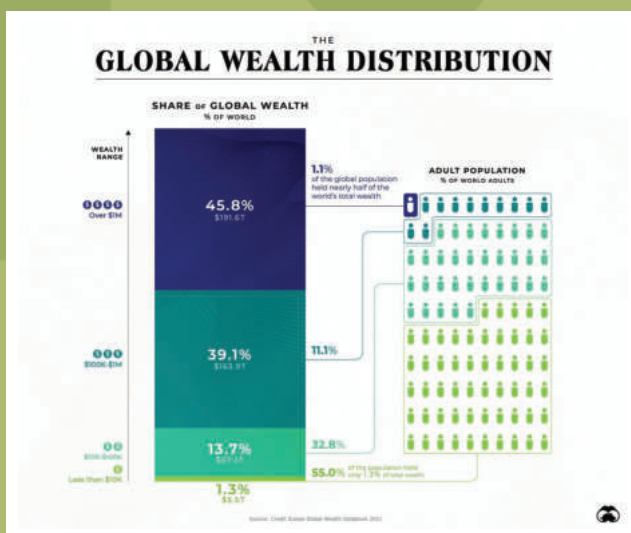

2

szabadulnak fel, amelyek hosszú távon szennyeznek a területet és talajvizet. A műanyag kiiktatása mindennapjainkból lehetőségeinkhez mérten könnyítene a helyzeten, hiszen annak újrahasznosítása is csak részlegesen működhet és nem kifizetődő.

A kapitalizmusban a mérgező is jól csomagolt, a hasznosság hamis köntösbe öltözik – a növényvédőszer például főleg stresszelik a jól működő ökológiai rendszereket, amelyek bármiféle külső hatás nélkül is önfenntartóak és egyensúlyi helyzetre törekednek. A kártevők irtása csak azok fogyasztóinak populációját sebi vagy törli el élelem hiányában, így a következő években az irtott faj állománya ragadozók híján többszörösen is megerősödik.

A termőtalajaink kiszáradása a tápanyagok elszegényedéséhez vezet, a műtrágyázott területekre pedig elszí-

3

4

kesedés és elsivatagosodás vár. A követendő mintákat a természet már rég megmutatta – a permakultúrákban használt mulcsozás elősegíti a humuszképződést, megtartja a vizet és a tápanyagokat a talajban és élőhelyet biztosít a kártevők ragadozóinak is.

Ahhoz, hogy fenntarthatóan tudjunk létezni, el kell gondolkodnunk tetteink következményeiről és úgy igazgatni környezetünket, hogy mi is átláthassuk, mi

honnan érkezik asztalunkra, milyen hatással bír minden, amit kiengedünk a kezeink közül és kikerül a házunkból. Felelősségteljes állampolgároként nem kellene bedőlnünk a média rémhíreinek és a kapitalizmus vásárlási mániájának sem. Alapvetően pénz nélkül is túl lehet élni a világban, az erőforrásokért folyik a küzdelem, azoknak pedig gazdaságos használata és igazságos elosztása lenne kulcsfontosságú ahhoz, hogy

szükségleteinket a megújuló energia is fedezni tudja. Már eddig is hatalmas horderejű hatással voltunk a Föld rendszereire – elég csak arra gondolnunk, hogy egy egész földtörténeli korszakot neveznek *antropocénnek*. Nem kellően öntudatra ébresztő tény ez? ■

Láng Bori

NECC – Nature Education
Community Center, Kolozsvár

Öreg házak új élete (9. rész) Parasztháztól sportcsarnokig és vissza...

A hagyományt akkor tiszteled, ha azt teszed, amit ma a nagyapád tenne, és nem azt, amit a nagyapád annak idején tett; ilyen értelemben a hagyomány ellentéte a haszontalan, és nem a modern, a kortárs. Ugyanígy tisztán kell látnunk, hogy az innováció hajszolásával nagyon gyorsan elveszíthetjük a hagyományt. Illetve vidéken ez a kettő együtt létezik. A ma túl keveset őriz a tegnaptól, és a holnap még kevesebbet fog a mából, de a ma innovációja lehet a jövő hagyománya.

■ Az új technológiák, a gyors kommunikáció, az egyre gyorsabb életmód és az éghajlati problémák akut korában könnyű azt állítani, hogy az örökség, a lokális és a regionális identitás csak régimódi, furcsa és talán lényegtelen fogalom-együttes. Úgy tűnik, könnyebb félretenni a kulturális örökséggel kapcsolatos összefüggéseket, mint foglalkozni a kihívásokkal. Ha elhanyagoljuk az örökséget, azt kockáztatjuk, hogy elveszítjük az épített környezet gazdag kulturális sokszínűségét, a kultúrtáját, és ezzel együtt a kollektív emlékezetünket is.

Az öreg, kis falusi háztól indulva az elmúlt alkalmak során eljutottunk az egykori falukép nagyobb épületeihez, intézményeihez. Kicsit úgy vagyok ezzel, mint a mesében: „tovább is van, mondjam még?” Mert egy sportcsarnok, egy lovarda jóval nagyobb, mint amit valaha megépítettek falun, a parasztházak környezetében. Nem lehet ezeket a mai igényeket figyelmen kívül hagyni, ha itthon akarunk élni. És itt van a pillanat, amikor nem a régi parasztházakról, hanem ezek örökségéről, az általuk megőrzött hagyományról kell beszélnem, hogy igenis, lehet vele valamit kezdeni.

A faépítéssel a mi székellyöldi hagyományunk. És bár évszázadok óta ebből építünk, a fa nem egy idejét múlt anyag: egyben a jövő is. Mint környezetbarát, fenntartható, alacsony energiafelhasználású, megújuló nyersanyag. Ez a hagyomány és kortárs kettőssége a fával kapcsolatban izgalmas kihívás. Nemcsak építéssel, de nevelés szempontjából is. Mert mennyivel másképp jár be abba

a tornaterembe, abba a lovardába a gyerekek, ha el tudja mondani, hogy annak egy-egy része az ő édesapja asztalosműhelyében készült, vagy a tetőt az ő nagypapa ácsolta...

Szárhegynél maradván: az óvoda esetében már említett három műemlék körzetében van egy sportcsarnok. Fából. Az épület azért nem kirívó, mert egy épületekkel körbevett telken helyezkedik el (vagyis az utcáról kevésbé látható) – illetve a ferences kolostortól, fentről a dombról, ahonnan jobban látszana zöld tető borítja az épület egy részét, amit gyepnek lát a messziről szemlélő. Bent pedig minden fa, ami lehet. A padló is: a legegyszerűbb, kétirányú keresztlécezésre padolt, rugalmas hajópadló. Készítésekor a romániai kézilabdaszövetséggel egyeztetünk, megfelel az aktuális szabályoknak.

A csíkszentsimoni és később a Benedekmezőn újból megépült, így típus-

tervével előlépett lovarda tervezésekor startból lemondunk a kortárs fémszerkezetű és lemezborítású csarnok lehetőségéről. A korábban említett nevelési okok miatt. Úgy számoltuk, hogy – ebben az esetben – annak árából egy faszervezetű és faborítású épület is kijön. Erkölcsei kérdéssé vált számunkra ez a terv: nemcsak az építést, hanem a később esedékes javítást, karbantartást is a helyi szakemberek segítő szándékára, szaktudására alapoztuk: olyan eszközökkel dolgoztunk, amelyek mindenki számára elérhetőek, pontosan azért, hogy a csavarokat meglazítva a helyi emberek a károsodást tudják kijavítani. Gondban voltunk, hogy egy ilyen lebutított tömegű, teljesen banális, de ugyanakkor óriási épület mitől nem lesz zavaró a tájban, mígnem beugrott: ha az épületen átsejlik a táj, akkor talán feloldódik környezetében. Így lett az épület részben átlátszó.

Két példát hoztam arra, hogyan nem kell sutba dobni a hagyományt, ha épp valami gyökeresen új kihívással találkozunk. Mert nagyapám öreg házánál maradván: ő azt úgy építette, hogy a környékünkön fellelhető anyagokat használta, és azokkal karban is tudta tartani. Nem lehet egy az egyben megtenni ezt ma, de ha ezt a szemléletet folytatjuk, és a lehető legtöbb helyi anyag felhasználásával építkezünk, mondjon bárki bármit is, úgy tartom, hogy hagyományt őrzünk, a józan paraszti ész és a környezetre való figyelés hagyományát. ■

Köllő Miklós építész

FOTÓ: SZIGETI VAJK ISTVÁN,
FODOR ISTVÁN
1-2. Lovarda kívül-belül
3. A gyergyószárhegyi kultúrtáj

Képeslapok a nagyvilágból (12.2. rész)

Hegyek és vizek csodái Montenegróban

■ Ahhoz, hogy a Kotori-öbölbe jussunk, el kell távolodnunk a tengerparttól. Az E80-as főút a tivati repülőtér mellett halad el, nagyon furcsa, hogy csak egy lépcsőnyire van a kifutópálya, a le- és felszállás közvetlenül a főút mellől történik. Az 1970-es években épült repülőtér eleje pedig szinte teljesen belelóg a tengerbe.

Tivat Montenegró egyik legfiatalabb települése. Érdekes látnivalói, homokos strandjai miatt népszerű nyaralási úti cél. A település a 14–15. században kezdett el kialakulni a Szent Mihály ortodox kolostor körül. Mivel Tivat egy termékeny területen fekszik, így a szomszédos Kotor nemesei nyaralókat, villákat, kastélyokat telepítettek ide. 1420 és 1797 között a Velencei Köztársaság része, majd az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozott. A 19. században francia, olasz, majd orosz gyarmat lett. Az osztrák időkben egy katonai bázist – Naval Arsenal – építettek a tengerpartra. Később a Montenegrói hadsereg, majd a Jugoszláv néphadsereg legfontosabb hadi bázisa lett. Ma a Porto Montenegro kikötő és nyaralóközpont hajójavító üzemé. Egész Tivatot a hajós élet határozza meg. A hajósok az egész Földközi-tengert behajózták innen, és érdekes mediterrán növényekkel tértek haza,

amelyeket a városi parkban ültettek el, így az egy igazi botanikus kert lett.

Kotor városa nagyon védett helyen fekszik, két tengerszoroson áthaladva lehet csak hajóval megközelíteni. Olaszul Cattaro, jól befészkelte magát a Kotori-öböl keleti csücskébe, a 1754 m magas Lovćen-hegy alá, amelyre egy 18 km hosszú kanyargós, meredek úton lehet feljutni. A Lovćen-hegység kihívásokkal leginkább teli része egy 8,3 kilométeres aszfaltkígyó, a világ egyik leghíresebb szerpentinje, ahol tizenhat hajtűkanyar követi egymást szoros egymásutánban. Az út többnyire egysávos és nem túl széles, gyakran csupán 30 km/h sebességgel lehet csak haladni rajta.

Kotor jelentős turisztikai célpont. A városfallal körülvett középkori városközpont (a Kotori-öböllel együtt) kanyargós, szűk utcácskáival, tereivel, kis templomaival 1979 óta szerepel az UNESCO világörökségi listáján.

A tengerparton parkoltunk, ahonnan számtalan sétahajóút indul a Mamula-szigetre, a Kék-barlangba, Zanjic szépséges strandjára, a Szirti Madonna templomhoz, a Herceg Novi melletti településekre. Itt láthatjuk a dr. Magyar Antal által épített első montenegrói szállodát Zelenikán. Magyar Antal (1857–1909)

**Dr. Kovács
Lehel István**
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

jogi doktor, huszártiszt volt, és úttörő gondolkodású a turizmus terén. Az 1902-ben épült Hotel Plaža Zelenikát körülvéő területet külföldről hozott különleges növényekkel parkosította, megszervezte, hogy a vasút kiépítése egészen a szállodaig megtörténjen. Ő volt az első, aki szervezett kirándulásokon mutatta be Montenegrót a turistáknak és szervezett üdültetésekkel foglalkozott az ország első szállodájában.

Beléptünk a régi Tengeri kapun, avagy a Főkapun, hogy élénk táruljon az óváros csodája. A hatalmas kőtömbök, pillérek által körbevett Főkaput Bernard Renijera velencei kormányzó megbízásából építették a 16. században, reneszánsz-barokk stílusban. Északon, a Skurda folyónál található a Szárazföldi kapu, valamint a hegy és a tenger találkozásánál van a picike Déli kapu.

Kotort először Kr. e. 168-ban említik, a Római Birodalom Dalmatia provinciájának volt része. Justinianus császár

535-ben, a gótok kiűzése után erődöt építtetett a város köré.

Az ősi falak 4,5 kilométer hosszan övezik a várost, s felkúsznak egészen a 260 méter magasban álló Szent János (Sveti Ivan) erődítményig, ahová a kissé fárasztó hegymászás ellenére is érdemes felkapaszkodni, mert kecsegtető panorámában jól látszik a kettős tengerből, amelyet Európa legdélebbi fjordjának is neveznek.

A 12. században már püspöki székhely volt, a 13. században pedig domonkos és ferences rendi monastorokat alapítottak itt.

1185-ben I. Nemanja István szerb nagyzsupán egy lenyűgöző várat épített benne. Több bástya, őrtorony erősíti Kotor várát. Legerősebb pontja a Citadella és a Kampana torony.

A 14. században kereskedelme a közeli Raguzai Köztársaságéval vetekedett, és felkeltette Velence féltékenységét is. 1420 és 1797 között a Velencei Köztársaság része volt, ekkor kerekedett ki barokk arculata. Franciák, olaszok, oroszok, osztrákok uralták, akik az osztrák szecessziós stílust csempészték az újjáépített palotákra.

Az első világháborúban Kotor – Póla és Trieszt mellett – az Osztrák-Magyar Haditengerészet három bázisának egyike és az Ötödik Flotta anyakikötője volt. A heves csaták után a város a Jugoszláv Királyság része lett, azóta viseli hivatalosan a Kotor nevet.

Vallási szempontból ma is a horvát katolikus egyház Kotori Egyházmegyéjének a székhelye. Az 1195-ben épített Szent Lukács templom, a Mária templom, a 14. századi Szent Klára templom, a Szent József templom és az ortodox Szent Miklós templom hirdeti a nagy vallási múltat.

A Szent Tripun katedrális, Kotor katedrális egy hatalmas zömök szentély. 809-ben kezdték el építeni egy román

templom alapjaira. A székesegyház egy háromhajós, román stílusú, római katolikus katedrális, amelynek két tornyát barokk stílusban építették újjá. Díszes belső terekkel, gazdag arany- és ezüstgyűjteménnyel rendelkezik.

A híres nyári fesztiválok helyszínéként vendéglői is lenyűgözőek.

A Főtér vagy a Liszt tér (mert a közép-korban egy nagy lisztraktár volt itt) egy „L” alakú, hosszúkás tér. Az Óratorony választja szét, de egyben össze is köti. Kotor látnivalóinak többsége itt helyezkedik el, vagy nagyon könnyen megközelíthető innen.

Kotor óvárosa egy élő múzeumváros. Szűk kis sikátorok, velencei paloták, nyers kőházak, katolikus és ortodox szentélyek váltják egymást. Nagyon különleges, egyedi hangulata van, verőfényes nyaralásunk fénypontja volt.

A Skadar-tó mentén autókáztunk vissza kempingünkbe. Montenegró, sőt a Balkán-félsziget legnagyobb taván két ország is osztozik, keleti részét Albánia birtokolja. 1983 óta Skadar-tó Nemzeti Park néven védett terület. 50–50 emlős és halfaj, illetve 280 féle madárfaj él a mocsaras, mediterrán, mindig zöldellő területen. Érdekessége, hogy a tó vízfelülete 5 méterrel a tengerszint alatt van,

tehát földrajzi kifejezéssel élve depresszióról beszélünk. A tó mélysége átlagosan 5 m. A park több kikapcsolódási lehetőséget kínál, a hajókázás, csónakázás mellett sétálni és pecáznis is lehet itt. A tó központja Virpazar bájos kis települése, fényes vendéglőkkel, kitűnő ételekkel.

Még pár nap várt ránk a kavicsos-azúr tengerparton, majd búcsút intve az Adriának és olajfás kempingünknek, a főváros felé vettük hazafelé tartó utunkat.

A Paštrovska-hegyet átvágó 4189 m hosszú Sozina-alagúton, majd a Skadar-tó hídján igyekeztünk Podgoricába.

A Morača parti város már a római korban létezett Birziminium néven. A középkori szlávok Ribinicianak hívták. 1426-tól Podgorica, amely magyarul annyit tesz: *hegyalja*.

Az Oszmán Birodalomnak, de az Osztrák-Magyar Monarchiának is része volt, majd Szerbia és Jugoszlávia uralta, olyannyira, hogy ismét nevet váltott. Josip Broz Tito (1892–1980) jugoszláv államfő tiszteletére lett Titograd.

A montenegrói nép közel egyharmada él itt. Modern nagyváros, de az óvárosban oszmán óratorony fogad, érdemes megtekinteni az óhidat, a citadellát, a 10. századi Gergely-templomot.

2005. július 13-án adták át a Morača folyó felett átívelő, 57 méter hosszú Millennium hidat.

Kiegészítettük szuvenirjeinket, majd a hegyek felé indultunk a fekete hegyek országában, hogy Európa legszebb hágoín kelhessünk át.

A 98 kilométer hosszú Moračakanyont egyszerűen látni kell. A természet már megint egy fantasztikus szépséget alkotott itt. Völgyhidak, a mélyben kanyargó különleges türkiz folyó, a magas sziklafalak, a törökök által kivájt kis alagutak, a serpentinező út lenyűgöző. Hasonlóan csodálatos a Mateševo-Andrijevicahágó is, szépségét leírni lehetetlen.

3

Bámulatos a Durmitor-hegység és környéke is, ha már szuperlatívuszokban beszélünk. Itt található a különleges, mesterségesen létrehozott Piva-tó, Montenegró második legnagyobb állóvíze. A Piva-tó kanyonja 900 m mély. Európa egyik legmagasabb gátját, a 220 m magas töltést 1970-ben építették meg. A nap sugarai pompázatosan szikráznak a tó csodálatos kék színén. A hatalmas hegyek határolta kanyon Montenegró egyik leggyönyörűbb helye.

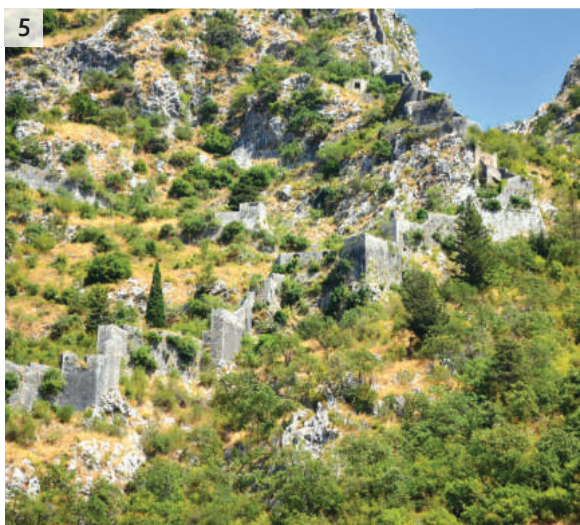
A Sedlo-hágó 1980 óta az UNESCO világörökségi védelme alatt áll. Már messziről látható, hogy igazi magashegységgel van dolgunk, legmagasabb csúcsa a Bobotov Kuk (2523 m). Jellemzői a fehér mészkősziklák és a smaragdzöld tengerszemek. De itt található az utolsó balkáni gleccsermaradvány, a Debeli Namet is. A látványtól szédülten indulunk tovább, hogy még több csodában legyen részünk.

A Tara folyó csodálatos völgyében húzódó kanyon a leghosszabb Európában és a második leghosszabb a világon. A keskeny, szűk út meredek sziklával és dús erdővel szegélyezve kanyarog 82 kilométeren át, legmélyebb pontja 1300 méter. A főút átvezet a Tara-hídon, amelyről ugyancsak fantasztikus kilátás nyílik.

A szerb határnál intettünk búcsút Montenegrónak, a hegyek hazájának, amelyben a természet alkotta pazar sziklacsipkék és a smaragd édesvizek nemcsak a mi kedvenceink, hanem a maga során varázslatos azúr tengeréi is. ■

4

5

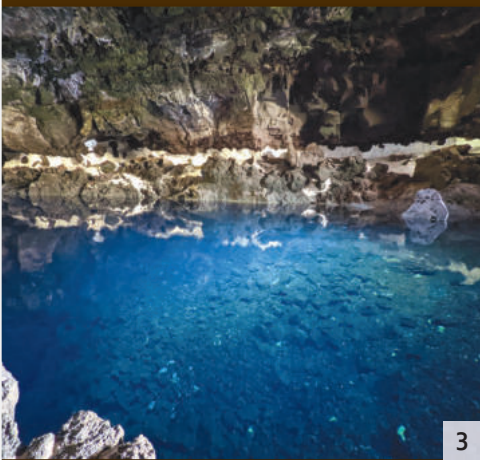
- FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN
1. Templom a sziklán
 2. Kotor csodálatos szűk utcái
 3. Kotor öles várfalai
 4. Kotori hangulat
 5. A hegyre felkúszó kotori erdő

1

2

3

Mesészép Föld (19. rész) Utazás a Föld középpontja felé

4

5

6

Születésnapjukra a gyerekek néha kívülből színes tortát kapnak. Megnyugtattunk mindenkit, nem a kulináris művészetekről fogunk írni e részben – egyébként e torta receptje megtalálható a világhálón. A világban viszont több olyan sziget van, mely kívülből színes. Közülük az egyik Lanzarote.

■ Az előző részekben már bemutatunk számtalan „felszíni” látnivalót, ezúttal a sziget mélyébe hatolunk, majd egy minikanyonnal, illetve egy kilátóval búcsúzunk a legidősebb „kanáritól”.

Kezdehetnénk a kalandunkat így is: amikor még olvastak a gyerekek, egyik kedvenc írójuk Verne Gyula volt. Rongyosra olvastuk az *Utazás a Föld középpontja felé* nagyszerű regényt, majd megnéztük Verne filmjét is. Elméltünk, hogy vajon lehetséges-e egy ilyen utazás? Ha választ nem is kaptunk, évtizedekkel később mi is elindultunk a „Föld középpontja felé”. Igaz, nem jutottunk nagyon mélyre, de így is óriási élményben volt részünk.

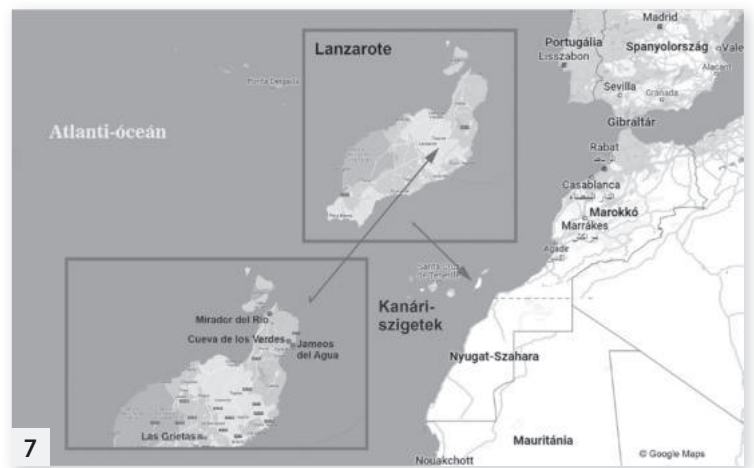
A Cueva de los Verdes barlanghoz érve egyből a nagy francia író jutott eszünkbe. Több filmstúdió is feldolgozta e remekművet, állítólag az egyik spanyol változatot itt forgatták, így még érdekesebbé vált számunkra e lávabarlangtúra. Hivatásos túravezetők vártak a helyszínen, csoportokba osztottak, és így indultunk el az élmény útján. A lávafolyam által kialakított barlang útvonala kanyargós, hol nagyon szűk, hol tágas. Van, ahol épp átférünk, máshol 10–15 méter széles, 40–50 méter magas terem fogadott. Szinte észrevehetetlen itt az ember keze nyoma, amint már említettem egy másik részben, e szigeten nagyon óvják a természetet. Nem csoda, hogy a barlang kiépítését arra a Jesús Sotóra bízta, aki később – az előző részeinkben már többször említett – César Manrique munkatársa lett. A sejtelmes, színes kivilágítás is arra készült, hogy csendben, lassan haladjunk, csodáljuk e 4000 éves lávacsatorna minden képződményét, mely mintegy 8 kilométer hosszú. Sajnos – vagy szerencsére – a nagyközönségnek jó egykilométeres szakaszt nyitottak meg. Az egyik nagyobb részben remek akusztikájú koncerttermet alakítottak ki. A függőleges, egymás feletti párhuzamos galériák egyikében található a gyöngyszem, a barlang tava, mely a megvilágításának köszönhetően a világ fotósainak egyik kedvenc témája.

Sokat lehetne írni a látottakról, de egy-két mondat erejéig menjünk vissza a múltba. A barlang több helyen zöldes kivilágítást kapott, de nem ezért Verdes a neve. Ezt állítólag a Verdes családtól „örökölte”, akik a felső részébe húzódtak be, itt tartották állataikat. A 16–17. században a sziget lakossága ide menekült be a kalóztámadások idején.

Cueva de los Verdestől egy kilométerre található egy másik föld alatti csoda, a Jameos del Aqua Művészeti, Kulturális és Turisztikai Központ, melyet egy vulkáni alagútban alakított ki nem más, mint César Manrique. Ittlétünk alatt bármerre fordultunk, e művész neve mindenhol megjelent. A jameo az őslakosok nyelvén lyukat jelent. Ebben a „lyukban”, egy kristálytisza sótóban található az endemikus *Munidopsis polymorpha*, vagyis a kis vak rák, mely fehér, kicsi és nagyon kevés van belőle, sajnos a kihalás fenyegeti. Nagyon érzékeny minden-fémre, szigorúan

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. A Cueva de los Verdes barlang
2. Felkiáltójel a barlangban
3. Az endemikus *Munidopsis polymorpha* rákok élőhelye
4. A Grand Canyon kicsi rokona, a Las Grietas
5. La Graciosa, a Kanári-szigetek lakott szigete
6. Jameos del Aqua koncertterme
7. Térkép
8. A Jameos del Aqua Művészeti, Kulturális és Turisztikai Központ

tilos érmék bedobása a tóba. Ez nem a római Trevi-kút, senkinek se hozna szerencsét, ha aprópénzt dobának a vízbe.

E turisztikai központban található még egy vulkanológiával foglalkozó múzeum, föld alatti barlangvendéglő. Egyedülálló hely, melyet érdemes meglátogatni, megfigyelni a kis mozgórakocskákat, melyek csak itt láthatóak és a központ szimbólumaként vannak nyilvántartva. Amint a kalauzokban is említik ezeket, itt ők a főszereplők.

Innen észak-északnyugatra tartunk, a Mirador del Rio kilátóhoz. Itt a sziklába beleolvad a kilátó épülete. Már meg se kell említenünk, hogy ki tervezte, mivel neve többször szerepelt, mint a sziget neve. Ide is belépődíjat kell fizetni. Érdemes online jegyeket venni, melyek olcsóbbak és több hely látogatására érvényesek. A kilátó épületében kis vendéglő, a mindenhol megszokott szuvenírbolt, de az igazi látnivaló az, ami a teraszokról tárul elénk. A tériszonyban szenvedőknek nem ajánlott ezek szélére menni, viszont nem is olyan távol a Kanári-szigetek egyike, a La Graciosa emelkedik ki az óceánból. Ezért a látványért utaztunk ide, de a La Graciosa, valamint a mögötte bújócskázó még apróbb szigetcseke a repülőből is nagyon jól látható.

Nem hagyhattuk el Lanzarottét, ha nem kerestük volna fel egyik kevésbé látogatott helyét, Las Grietas-t. A San Bartolomé – Tías LZ-35 jelzésű úton haladva értük el a geológiai képződmény helyszínét. A kalauzok nem igazán említik e gyöngyszemet, ezért abban reménykedtünk, hogy kevesen lesznek majd a minikanyonokban. Szerencsénk volt, a kavicsos útszéli parkolóban csak pár kocsi fogadott. A parkoló jobb oldalon, a látnivaló bal oldalán. A balesetek elkerülése érdekében gyalogos alagutat építettek az út alatt. Enyhe emelkedő után értünk el az egymás melletti minikanyonokhoz. Amelyikben épp nincs fotózkodó „modell”, oda érdemes bemenni, hogy aztán mi is elidőzzünk szebbnél szebb fotók készítésével. Ezeket a kanyonokat a vulkánról lezúduló eső vájta, néhol szűk hasadékokon kell átmenni, de a látvány „minden pénzt megér”. Itt nem kell belépőt fizetni, ezért az idezőjel. Pénzbe csak a jegy kerül, mely biztosítja a felszállást a kis légszavaras repülőre, mellyel a következő szigetre, Tenerifére, a Teide vulkán szigetére utaztunk. ■

Deák László

Ernöke bácsi, jó, hogy voltál ezen a világon!

■ Ha a karcfalvi kicsi porta beszélni tudna, sorban idézné fel, hogy hányan nyitották meg kapuját, léptek be gondjaikkal, távozásukkor pedig már a reményt vitték magukkal Macalikéktől. Minden hat! – mondta, amikor gyógyteákat vásároltunk tőle, akkor, amikor hat lejért osztotta a hatót, a gyógyítót. A természet gyógyerejének postása volt ő, mellé pedig jó szó, vigasztalás járt mindenkinek. Egyszer azért mentem hozzá, az akkori EKE-elnökkel, Dezső Lászlóval, hogy megbeszéljük, tudásából adjon a Gyopár-olvasóknak is. Ő, bár teendője volt elég,

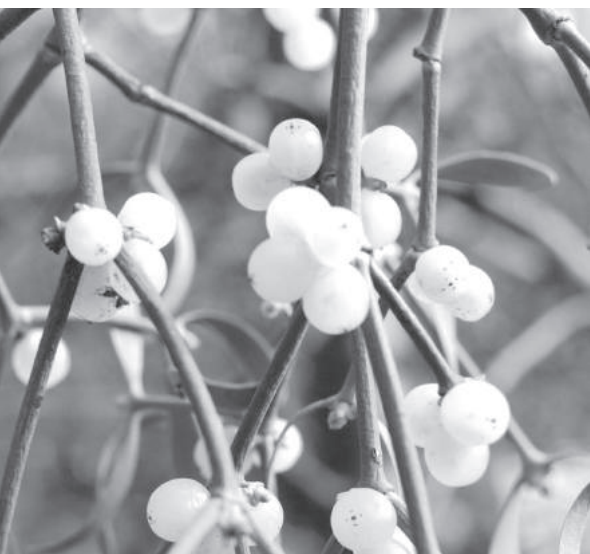
igent mondott a sorozat megírására, és hűséggel szállította minden lapzartára az ígért cikket. Amíg egyezkedtünk, megfőtt az az igazán finom teája, amely illatos volt és ízes, mentolos és savanykás a csipkebogyótól. Megcukroztuk, összekacsintottunk, hogy lehet bármit is mondani a kristálycukorról, de tény, vele együtt lesz kerek a tea ízvilága. Ezzel az itókéval ittuk meg a pertut, és ellentmondást nem tűrően közölte azt is, hogyan kéri ezután megszólítását: Szervusz, Ernőke bácsi! – ez volt az ajánlat, és én örömmel választottam a kínálatból.

Szervusz, Ernőke bácsi! – köszönöm rá megannyiszor telefonon, személyesen, amikor csak kérdésem adódott, vagy éppen egy közösség üzenetét vittem, hogy szívesen látnák köreikben. Egy ilyen alkalommal jártam utoljára a házában, Ernőke bácsi gyengélkedett, de tudtomra adta, több évre tervez, és ha gyengül is egészsége, a kedve nem hagyta el, továbbra is szereti a szépet. Mosolyogtam, mert minden volt ő akkor, csak szép nem, de körülötte és benne ott volt minden, mi szépnak mondható, de az is, ami múlandó. Azóta kerültem a házát, nem merem látni, ahogy fogyatkozik. Ernőke bácsi, tőled tanultam egy száraz ágba is szeretni a szépet. Méltatásod másokra hagyom, én próbálok örvendeni annak, hogy egyszerre, időnként egy helyen voltunk mi ketten ezen a világon. ■

Balázs Katalin

Ma már historikum

Segítség gyógyfüvek használatához (Erdélyi Gyopár 2012/1.)

■ „Olyan valaki, aki szeret rácsodálkozni arra, ami környezetünkben szép és még hasznos is. Mondhatnám úgy is, hogy a táj szenvedélyes szerelmese” – így határozza meg magát Macalik Ernő nyugdíjas biológus, a gyógynövények ismerője. Meglátása szerint az ember is szerves része a tájnak: az is, aki harmóniában él a természettel, de sajnos a tájromboló is, aki kár, hogy megszületett. Ő leginkább azokhoz kíván szólni, akik felismerték a

tájban rejlő szép és hasznos elemeket, akik a patikai készítmények mellett vagy esetleg helyett szívesen előzik meg, kezelik a betegségeket gyógynövénykészítményekkel. Macalik Ernő óva int: ne képzeljük, hogy minden fű, minden fa csak hatásos gyógyírt kínál. Gondoljunk csak Szókratész esetére, akivel növényi kivonatokat tartalmazó méregpoharat itattak ki. Most induló rovatunkban a növények gyógyító hatásáról ír majd rendszeresen Macalik Ernő, tévhiteket oszlat el, s biztat minden turistát: erdőn, mezőn járva gyűjtse a gyógynövényeket. Ezeket nem feltétlenül csak betegeknek ajánlja, hanem azoknak is, akik szívesen kísérleteznek aromás-illatos élvezeti teák alkotásával. Mert nem csak a jó bor, az ilyen tea is összehozza a baráti társaságot.

A fagyöngy félélősködő növény, főként gyümölcsfákon fordul elő. Azért gyűjtjük télen, mert a gazdanövény ilyenkor lombtalan, az örökzöld fagyöngyöt könnyebb rajta észrevenni. Esetében veszéllyel is lehet számolni. A fagyöngy ugyanis kozmopolita, nem válogat a gazdanövényben, kilencven fajról írták le. Nálunk gyümölcsfákon, hárszon, juharon, nyárfán, galagonyán, még fenyőn is megtalálható. Ugyanakkor az akácon is,

melynek csak a virágzata nem mérgező. Márpedig a fagyöngy nem csak vizet, hanem mérgező anyagokat is elvesz tőle. Az a biztos, ha mi gyűjtünk magunknak. Az akácról származó fagyöngyből nyert készítmény épp a szívet károsítja, melynek egyébként kitűnő gyógyszere lenne. A fagyöngy nagyon hatékony szívritmus-szabályozó és kitűnő vérnyomáscsökkentő. Túladagolás esetén „képes boszszút állni”, ezért használatakor ajánlott szakember tanácsát kikérni. Fontos az is, hogy a fagyöngyöt teaként keverékben kell használni galagonyával, mely szív-erősítő hatású. A galagonya virága és levele tartalmazza a legtöbb hatóanyagot. A virágzás meleg időben 6–8 napig tart, termése viszont hosszú ideig megmarad, gyűjthető. Nem igaz, hogy a termés is épp oly hatásos, mint a virág és a levél. Csak annak gyűjtése könnyebb.

Macalik Ernő nemcsak rácsodálkozik a tájra – amint önmagát jellemezte –, hanem a gyógynövények szakemberévé fejlesztette magát. Biológia és földrajz szakos tanárként tanított, hobbija a természetjárás, a természetfotózás és a klasszikus zene élvezete. A szakismeret részben autodidakta módon sajátította el, de nagy segítséget jelentett a Marosvá-

sárhelyi és a Kolozsvári Orvostudományi Gyógyszerészeti Egyetem gyógynövénykutatóival való kapcsolat és a posztgraduális képzés. Nyugdíjasként felcserélte szülővárosát, Kolozsvárt a karcfalvi birtokkal.

Közel száz fajta a kínálatban

Tavasztól késő ősziig gyűjti a gyógyfüveket, ugyanakkor a természetes flórában elő nem forduló fajok termesztését is gyakorolja. Így történhet meg, hogy Felcsíkon mediterrán eredetű növényeket is szép eredménnyel termeszt, például zsályát, izsópot, bazsalikomot...

A termesztés sok gondot, munkát jelent, a „mindössze” negyedhektárnyi terület betelepítése, az ápolási munkálatok vegyszermentesen mind-mind kézi erővel történnek. Pillanatnyilag tizenhárom fajt termeszt és mintegy 80 fajt sikerül begyűjteni spontán flórából. Szereti, ha valamennyi igényelt fajt megtalálják nála az érdeklődők. A rászorulókkal való kapcsolat orvosi látlelet alapján történik. A gyógynövénytermék ajánlása van, amikor kiegészítő szerként, máskor elsődleges szerként történik.

Gyógyszer vagy gyógynövénykészítmény? Az ellentétpár felállítását eleve helytelen – mondja Macalik. A betegségek megelőzésében és kezelésében nagyon sokféle terápiás lehetőség kínálkozik (fizioterápia, balneoterápia, ergoterápia, pszichoterápia, kemoterápia stb.). A fitoterápia nem több és nem is kevesebb, egy ezek közül, a szakember dolga, hogy melyik alkalmazása mellett dönt.

Turistakonkurencia

Macalik Ernő turistatársaival szívesen oszt meg olyan tudnivalókat, melyeket érdemes szem előtt tartani, mielőtt a hobbivá fejleszthető gyógynövénygyűjtésbe belekezdene.

„Rosszindulat” is motiválja a tanítási vágyat: „ellensúlyozni próbálom az óriási gyógyszerfogyasztást” – magyarázza.

A gyógynövényeket tiszta helyről kell gyűjteni. A gyökereket kora tavasszal vagy késő ősszel, amikor a föld feletti rész már elhalt. Igaz, így nehezebb felismerni az illető növényt, de a gyökér hatóanyagtartalma ilyenkor a legnagyobb. A virágos növények gyűjtése akkor optimális, amikor csaknem teljes virágzásban vannak. A napszak sem mindegy. Az illóolajokat tartalmazó növényeket nap-sütésben tanácsos szedni, viszont kánikulában szenvednek a növények, és ez hátrányosan befolyásolja a hatóanyag mennyiségét.

A szárítás módja is lényeges: legjobban a keretre feszített vásznon, sűrű hálón vékony rétegben, árnyékos, szellős helyen történő szárítás. A porszáraz leveleket, virágokat durva rostán kézzel törjük át, a gyökereket, terméseket, magvakat, kérgeket egy célnak megfelelő gépen őröljük meg.

A hit és a Hold fázisai is határoznak?

„Tessék megmondani, mihez nem kell hit?” – kérdez vissza Macalik Ernő. – „Hinni kell abban, hogy Isten segítségével

meggyógyulok, mert aki elhagyja magát, lemond a gyógyulás lehetőségéről, idő előtt eltűnik közülünk.”

Az égitestek élővilágra gyakorolt hatása nem babonás hiedelem. A Hold fázisai befolyásolják a tartalmi anyagok lefeláramlását a növényben. Az emberek az évszázadok során megtapasztalták ezeket az összefüggéseket, azt, hogy mikor kell kivágni az épületfát, hogy egymásik növényt mikor kell ültetni vagy betakarítani. Erre vonatkozóan az utóbbi időben egyre több szakirodalmi utalás látott napvilágot.

Ahány növény, annyi kérdés

Van-e olyan növény, amely a cigarettazás szenvedélyétől segít megszabadulni? A szakember szerint a gyógynövénykönyvekben található ilyen utalás, de leghatékonyabbnak az akaraterőt tartja mind a cigaretta, mind az alkohol elhagyása esetén.

Tudta-e, hogy a kamilla virágzatának csak a belső sárga részében van hatóanyag, a fehér nyelves virágok értéktelenek, de ártalmatlanok? És azt, hogy gyógyászati szempontból a narancssárga körömvirág az igazi, nem a citromsárga?

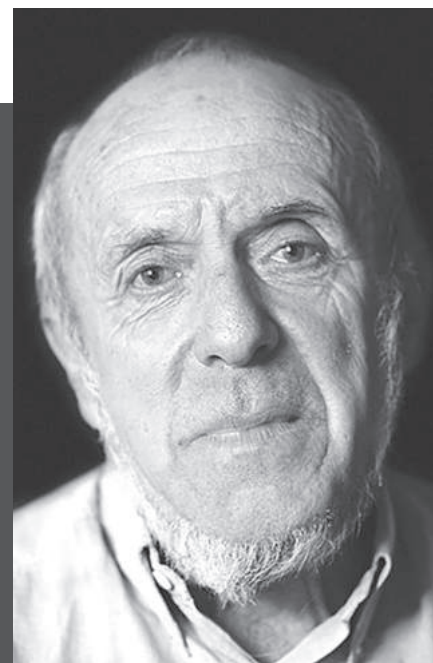
A teakeverékben lévő gyógynövények hatóanyagai között van-e kölcsönhatás? Íme a válasz: mind a hatás fokozására, mind a hatás csökkentésére vannak példák. Ezért egy keverék összeállítása elég nagy szaktudást igényel. Minden esetben kívánatos az, hogy a gyógytea legyen kellemes ízű, illatú. Ezt általában az illóolaj tartalmú növények hozzáadásával érhetjük el. A tapasztalat szerint ez nem rontja, sőt, sok esetben javítja a hatást.

Még számos kérdés vár megválaszolásra a gyógynövények terén, ebben számíthatunk Macalik Ernő szaktudására. ■

■ Életének 79. évében, 2023. március 25-én elhunyt Macalik Ernő biológus, fitoterapeuta, természettudományi író. Élete nagy részét Csíkkarcfalván élte és ott tevékenykedett, 1990 után egy évtizedig Gyulafehérváron a kántoriskolában tanított biológiát, beemelte ezáltal Gyulafehérvárt heti ingázásainak országos háromszögébe. Sokan úgy ismerték, mint a székelyföldi füvesembert, gyógynövényszakértőt. Alázatban és egyszerűségben élt, az em-

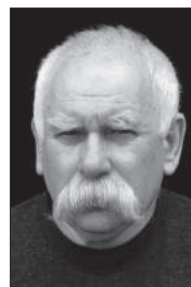
bertől emberig személyes kapcsolatok elvén alapuló igazi transzilván minőséggel. Éberen figyelte a természetet, a korszellem rezdüléseit, és féltő módon tekintve társadalmunkra, ennek jegyében cselekedett. Csíkkarcfalván március 29-én, szerdán 13 órakor temették.

Adj, Uram, örök nyugodalmat neki, és az örök világosság fényeskedjék neki! Requiescant in pace! (Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség)

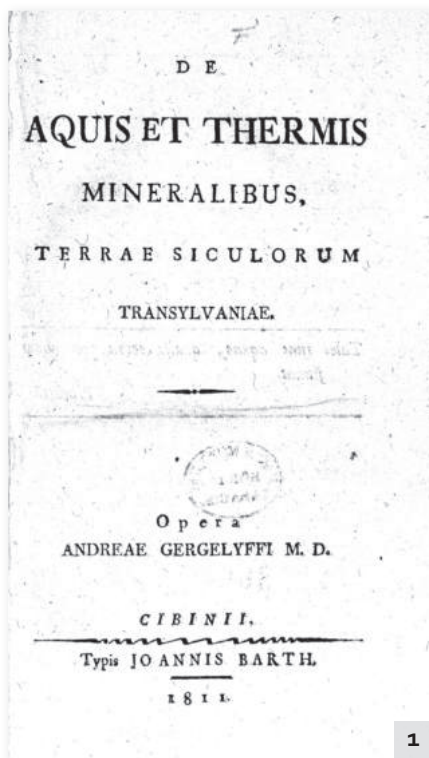

Gergelyffi András

Erdély protomedikusa, Nyulas Ferenc Gergelyffi kapcsán fejt ki, hogy „Nincsenek sokan orvosaink között, akik az igen magasztos, és az orvoslás számára különösen fontos kémiával foglalkoznának, még kevesebben vannak, akiknek lelkük, akiknek szabadidejük, kezügységük és elegendő türelmük volna a vizek analíziséhez.”

Jánosi Csaba
Csíki Természetjáró
és Természetvédő
Egyesület
cscstte@gmail.com

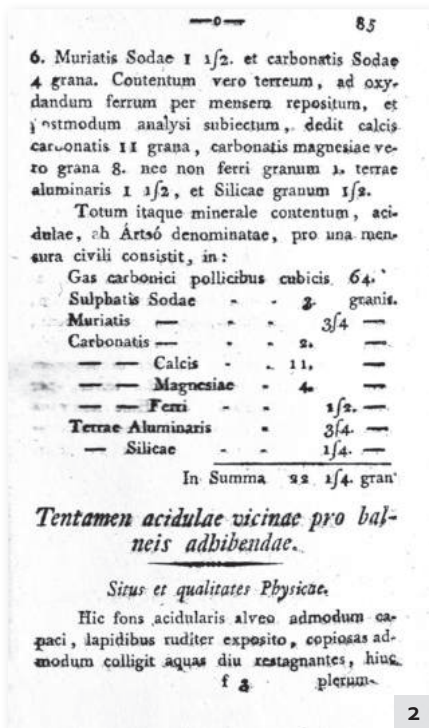
■ Gergelyffi András egy sok tízesből álló kicsi alcsíki faluban, Csikmindszenten született 1760. november 30-án, s annak gótikus templomában tartották a szenteltvíz alá, és írták be nevét anyakönyvébe. Iskolai tanulmányait szülőfalujában kezdte, majd az 1770–1777 közötti időszakban a csíksomlyói ferences gimnázium tanulója. 1777-től a kolozsvári római katolikus líceumban folytatja tanulmányait. A pesti orvosi karnak 1784 őszétől a hallgatója, ahol 1790-ben, Winterl Jakab professzornál vizsgázott és szerzett orvosdoktori címet. Tanulmányai során nagy hatással volt rá Winterl adjunktusa, Kitaibel Pál botanikus, aki kezdetben kémiával és ásványvízvizsgálatokkal is foglalkozott. Magyarország ásványvizeiről a *Hydrographia Hungariae* című jelentős művében ír.

Erdélybe, szülőföldjére 1791-ben jön vissza, és Szamosújváron telepszik le, ahol hatósági orvosi tisztséget tölt be. 1790 körül nősülhetett, három fia született, Elek, András és János. A magyarul, latinul és németül jól beszélő Gergelyffi 1797-ben Kolozsváron megpályázza „a kémiai-metallurgiai” professzori állást, de nem kapja meg.

1800-ban Székelyudvarhelyre költözik, elfoglalja Udvarhelyszék civil-tisztiorvosi állását, amelyet két éven keresztül lát el. Itt születik meg a lánya. 1802-ben felmond Udvarhelyen és Brassóba költözik. Ekkor ír két levelet Csíkszék előjáróhoz, amelyekben kifejti, hogy „Elejétől fogva legnagyobb kívánságom volt tulajdon Hazám szolgálatjára... hogy nemcsak mind orvos, hanem mind Hazafi is egész pontig kötelességemet tehessem...” Sajnos a „tulajdon Hazája”, Csíkszék nem ölelte kebelére a nagy tudású vegyész-

orvost. Ekkor elfogadja Udvarhelyszék újabb ajánlatát, ahol 1807-ig szolgál, amikor is megpályázza Kraszna megye főorvosi állását és Szilágysomlyóra költözik. 1809-ben újra megpályázza a kolozsvári vegytan katedrát, ezúttal is eredménytelenül. Szilágysomlyón él haláláig, amelynek pontos éve nem ismert, életrajzírói 1816-ra teszik.

E rövid, tömör életrajz után tekintsük át Gergelyffi András ásványvízelemzéseit, s az ezek kapcsán született tanulmányokat, könyveket és kéziratokat. 1803-ban az a hír járja, hogy akik homoródi borízkúrán voltak, távozásuk után mind meghaltak. A tudatlan nép híreszteli, hogy az oláhfalviak egérkövet (arzen-trioxidot) tettek a borvízbe. Gergelyffi ezt az általa elvégzett borvízelemzéssel cáfolja: „nemcsak tiszta, de igen hasznos orvosló erejű víz.” Jelenti a kormányzéknek, hogy Székelyudvarhely környékén több ásványvízforrás létezik, amelyeknek vegyelemzéséhez pénz és „instrumentumok” kellenek, amit meg is kap. A homoródi borvizekről írt tanulmányát a Gubernium elküldi Moger professzornak, aki két évig nem közli véleményét. Ekkor Nyulas Ferenc, Erdély protomedikusa kijelentésének hatására, hogy Gergelyffi András „kémiai tudása nagy és szilárd”, Morger megadta a támogatást a többi borvízforrás vegyelemzéséhez. 1809-ben az erdélyi orvosi bizottság elfogadta dolgozatának kinyomtatását, melyről 1810-ben értesül. 1811-ben Szébenben, Barth Johannis betűivel, 400 példányban, *De aquis et thermis mineralibus, Terrae Siculorum, Transylvaniae* címmel megjelent Gergelyffi András latin nyelvű könyve. A 100 oldalas könyvben közli a homoródi, a kérolyi, a hákori, a farkasmezői, a szombatfalvi és a korondi Ártsó, a Nyerkes Szejke, a Hegyes Szejke, a Tsere dombi Szejke borvízforrás vegyi összetételét. Ezek után a kormányzószék pénzalapot, eszközöket, vegyszereket biztosított Csík, Gyergyó borvizeinek vegyelemzéséhez. 1811 nyarán, nyolcvan napon át, június 24. és szeptember 11. között dolgozott terepen. Szóts András protomedikusnak elküldi Borszék, Csíkszentmihály, Csíkszentkirály, Csíklázárfalva, Száldobos

1. Gergelyffi András *Székelyföld ásványvizei és fürdői* című latin nyelvű könyvének címlapja
2. A korondi Ártsó ásványvíz vegyelemzése
3. Csikmindszent, Gergelyffi András szülőfaluja (FOTÓ: JÁNOSI CSABA)

borvizeinek vegyelemzéseit. A következő, 1813-as megbízatása Kiscég, Ölves, Sztojka, Zsibó ásványvizeinek kutatásáról szól, amely 1814-ben Kolozsváron *Analysis Quarundam Quorum Mineralium Magni Principatus Transylvaniae per Andream Gergelyffi Physicum Comitatus Kraszna* címmel jelent meg. Ugyanebben az esztendőben vizsgálhatta Csík és Háromszék kénes és savanyúvíz forrásainak összetételét. Ezen kutatótól után elkészül „legértékesebb gyógyvízelemző munkája”: *De acidulis et thermis Prespium Transylvaniae chimice analysis rezolutis*.

Csíkmindszenti Gergelyffi András hatósági orvos Udvarhelyszéken című tanulmányukban, Mátyus András és Mátyus Gyula sen. találóan írják, hogy a Dolgozata Pataki Sámuel Erdély protomedikusához került, aki beépítette saját kompendiumába, amely az erdélyi ásványvizek vegyi, fizikai tulajdonságait foglalta össze *Descriptio physico-chimica Aquarum mineralium Transylvaniae, Pesta 1820.* címen. Gergelyffi András borvízelemzéseit benne eltemette. A méltatlanul elfelejtett erdélyi orvos-vegyész Gergelyffi András „Az ásványvizeknek a vizét a természetes

körforgalomban lévő vízre, az esővízre vezette vissza, amely a hegyekbe telítődik oldott anyagokkal és gázokkal.”

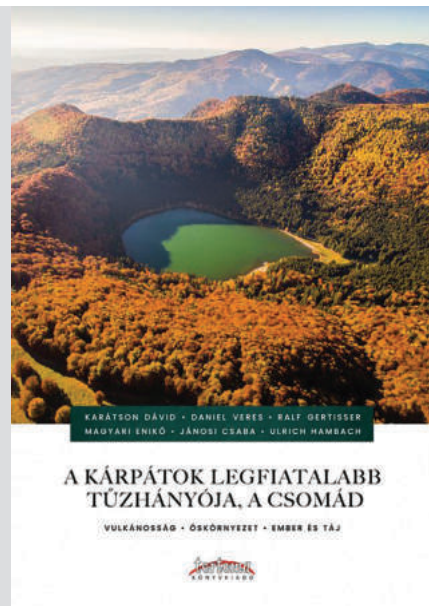
Azt se feledjük, hogy őt bízták meg először az erdélyi földgáz kémiai vizsgálatával.

Aki még többet akar megtudni a csíkmindszenti Gergelyffi András ásványvízkutatásairól, az elemzésekhez használt vegyszerekről, analitikai eljárásairól, felszereléséről, az lapozgassa Spielman József, dr. Szőkefalvi-Nagy Zoltán, Szőcs János, Mátyus András, Mátyus Gyula sen. életrajzírói dolgozatait. ■

A Kárpátok legfiatalabb tűzhányója, a Csomád

■ Ahogy azt már az *Erdélyi Gyopár* egy korábbi számában beharangoztuk, az angol nyelvű Ciomadul (Csomád), *The Youngest Volcano in the Carpathians* könyv magyarul is napvilágot látott, *A Kárpátok legfiatalabb tűzhányója, a Csomád* címmel 2023 tavaszán magyarul is megjelent. A szerzők és az olvasók először 2023. március 24-én Budapesten, a Természettudományi Múzeumban tartott könyvbemutatón foghatták kézbe. A *Vulkánosság, őskörnyezet, ember és táj* alcímet viselő könyvet először Karátson Dávid főszerkesztő ismertette: „A páratlan szépségű Szent Anna-krátert ismertsége messze túlnyúlik Székelyföldön. Az internet korában már szinte mindenki hallott róla, hogy az egész Kárpát-medence legfiatalabb vulkánkitörésének helyszíne volt. De a krátert és az azt körülölelő Csomád-Büdös-hegycsoport népszerűségét – évszázadok óta – az is megalapozza, hogy változatos utóvulkáni jelenség színtere: mofetták, iszapfortyogók, különböző összetételű ásványvizek (helyi névvel borvizek) örvendeztetik meg az oda látogatókat.”

A térségünkben, a Kárpát-medencében rendkívül fiatalnak számító, mintegy 28 ezer éves Szent Anna-krátert és közvetlen környezetét az 55 szerzős tudományos ismeretterjesztő könyv 17 fejezetben mutatja be. Az 1. fejezet a kutatástörténettel foglalkozik, a 2. a szerkezetfejlődésbe nyújt betekintést, a 3. a tűzhányótevékenységet ismerteti, a 4. a kőzetekről vall, az 5. a Csomád hamuszórását követi, a 6. a felszínfejlődést kutatja, a 7. fejezet körüljárja a tűzhányó mai állapotát: szunnyad vagy kialudt, a 8. a terület ásványait, mofettáit, borvizeit és borvizes fürdőit leltározza fel. A könyv második részét indító 9. fejezet a Csomád őskörnyezeti változásait foglalja össze, a 10. a Szent Anna-tó kialakulását, fejlődéstörténetét részletezi, a 11. a vegetációtörténettel foglalkozik, a 12. a Mohos tavi rétegsorában bekövetkezett változásokat tárja fel, a 13. a tűzhányó növény- és állatvilágát ismerteti, a 14. a homoródalmási Vargyas-szurdok barlangjaiban feltárt csomádi hamurétegeket, a 15. pedig az

újkőkortól a bronzkorig terjedő időszak őstörténetét vizsgálja, a 16. fejezet *A Csomád és környéke a népvándorlás korában és a középkorban* címet viseli, és végezetül az utolsó, 17. fejezet a térség tájtörténetét, tájhasználatát és turizmusát vizsgálja. A szó szoros értelmében is színes, gazdagon illusztrált könyvhöz egy színes, 1:45 000 léptékű térkép tartozik.

A könyv beszerezhető a Tortoma kiadótól a tortomakiado@gmail.com címen. ■

1738 tagja van az EKE-nek! Jó hangulatú tavaszi EKE-küldöttgyűlés Sztánán

■ Április 1-jei humorsziporkákkal fűszerezve zajlott az EKE tavaszi küldöttgyűlése, amelyet a hagyomány szerint idén is a soron következő EKE Vándortábor helyszínén szervezett meg az egyesület. A résztvevőket a Kék Iringó panzió és a Somvirág közösségi ház fogadta.

A 18 tagszervezet 70 képviselője közül 42 jött el a gyűlésre, mely így döntőképes volt.

Megelégedéssel fogadtuk a hírt, amely szerint jelenleg összesen 1738 tagot mondhatnak magukénak az EKE-tagszervezetek, ez hatvannyolccal több, mint egy évvel ezelőtt.

Szabó László elnök beszámolója nagy mértékben kitért a várfalvi EKE-Várra. 2022 őszén lehetőség nyílt arra, hogy az épülő közösségi ház további szakmunkálatait az egyesület tagjaiból és szimpatizánsaiból álló csapat végezze el Ambrus József gyergyói tagtársunk vezetésével. Az első ilyen munkát le is zajlott idén március harmadik hetében úgy, hogy a hét végén a segédmunkákra is eljött sok önkéntes. Ez a szervezési forma működőképesnek mutatkozik, és jó esély van a folytatásra a többi ingatlan vonatkozásában is. Köszönet jár ezúttal is Istvánffy Katalinnak és Attilának a ház folyamatos karbantartásáért, a vendégek fogadásáért. Bőjthe-Beyer Barna alelnök az EKE informatikai tevékenységéről számolt be, ebből megtudtuk, hogy tervek szerint a közeljövőben minden tagszervezet honlapja, szervezői átkerül az új EKE-szerverre. Sikeres az ENYA (EKE-tagokat Nyilvántartó

Adatbázis), majdnem az összes aktív EKE-osztály használja a tagnyilvántartásra. Kényelmes, jól működő program, telefonról is elérhető. Elkészült az új EKE Vándortáboros honlap, mely modern technológiákra alapoz és feltölthető az ide, a régebbi és az elkövetkező EKE Vándortáborok adataival, fotóival, beszámolóival. Az egységes és könnyen kezelhető felületnek köszönhetően a jövőbeli tábor szervezőknek nem kell mindig új honlapot készíteniük, csupán annyi a teendőjük, hogy erre a felületre feltöltsék saját túráikat, programjaikat.

Deák László alelnök a Gyopár kapcsán kiemelte, hogy tavalyi 4. számmal kezdődően indult az a népszerű sorozat, melyben bemutatjuk az EKE-tagszervezetek kedvenc túráját.

A küldöttek egyhangúlag elfogadták az elnökség beszámolóját, majd a pénzügyi és cenzori beszámolót is. Az EKE-tagszervezetek képviselőinek felszólalásaiból sok érdekeset tudtunk meg. A Csíkszéki EKE a Leadernél nyert egy „népveletgenerátor” szoftveres projektet, mely lehetővé teszi, hogy egy adott tájegységre és korra jellemző népveletet keressünk. Sőt, megadja az elérhetőségét annak a személynek, aki mindezt el is tudja készíteni. Jelenleg Csík, Kászton és Gyimes vidéke népveletét ismerhetjük meg, de keresik a lehetőséget, hogy más tájegységeket is fel tudjanak tölteni. A désieknél 20 emberre való kenukészletük van, kempigben szállást is tudnak biztosítani, meg lehetne

hirdetni egy vízi túrát ifjúsági programként is, országos szinten.

Nagybányán, a Gutin Osztályban – pár más szervezethez hasonlóan – a Gyopár benne van a tagdíjban, amely 102 lej egy évre a dolgozóknak, 90 lej a nyugdíjasoknak.

A gyergyóiaknak tavaly 81 rendezvényük volt, és mint sok más tagszervezet, hiányolják a 30-40-es korosztályt, akik a túrákon részt vesznek, de nem vállalnak feladatokat.

Háromszéken továbbra is nagyon sikeresek a Kisbakancsos tevékenységek, a tavaly 85 túrát szerveztek a gyerekeknek. Kolozsváron 2022 a rekordok éve volt, a négy teljesítménytúrán összesen 1000 fő vett részt. Marosvásárhelyen a fiatalítás égisze alatt felkérték egy fiatalot, hogy foglalkozzon a vásárhelyi EKE közösségi platformjaival (Facebook, Instagram, honlapok), ő hirdeti meg az EKE programjait a különböző felületeken, fiatalosabb formában. Az EKE '91 Nagyvárad-Bihar egy mutatós kiadványt készített a révi szoros virágairól, Szatmáron is nagyon népszerűek a Kisbakancsos túrák, bevonzzák a szülőket és a gyerekeket egyaránt, olykor 100 résztvevő indul útnak egy-egy túrán. Az udvarhelyiek új hivatalos neve EKE Udvarhelyszék, a vezetőség átalakult s kibővült, négy teljesítménytúrát szerveznek.

A tordaiak 2022-ben kiadták Nyárády Erasmus Gyula: *A Tordahasadék monografikus ismertetése* c. könyvét. A Pest-környéki Kárpát Egyesület tavaly két vándortúrát szervezett, egyet a Rilavára, ősszel pedig sor került a Kárpátok Bércein egy újabb fejezetére.

Szombat délután a felújított sztánai református templomot tekintették meg a résztvevők Papp Hunor tiszteletes úr idegenvezetésével.

Virágvasárnap, április 2-án virágnéző túrára indultak a küldöttek, és a Riszegtető oldala biza kellőképpen elkényeztette a tél után már a tavasz hangulatára vágyó túrázókat.

Köszönjük házigazdáinknak, Ferenczi Júliának és Papp Hunor tiszteletes úrnak a szálláshelyek biztosítását és a finom ebédeket, vacsorákat. ■

Veres Ágnes

A Somvirág közösségi ház látta vendégül az EKE tavaszi közgyűlést ■ FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

EKE Udvarhelyszék

■ Március 4-én, Kikelet havának első szombatján két hagyományos Nónapi túra közül választhattak az udvarhelyi gyalogtúrákat kedvelők: tizennyolc udvarhelyi csatlakozott a CSEKE által szervezett, Solti Imre vezette Naskalat-túrahoz, Pál András pedig a Sükői-Rezre vezetett gyalogtúrát Lengyelfalváról, nyolc tagtársunk részvételével.

■ Március 8-án Török Albert vezetett túrát a Küküllő-menti dombvidék Galat-tető, vagy más néven Omlás nevű, 719 m magas bércére. Nyolcan járták végig a Keresztúr – Galat-tető – Kisgalambfalva útvonalat, gyönyörködve a kora tavaszi virágzó domboldalak látványában.

■ Március 12-én Gergely Mária és Gergely Elek vezetésével ötvennégyen keresték fel a Büdös-hegy nevezetességeit, a Torjai Büdös-, Timsós-, valamint Gyilkos-barlangot, a Madártemetőt és a Buffogó tőzeglápot. Innen a Géczi-bérc – Gorgán-tető útvonalon jutottak fel a Cecele-csúcsra. Visszafelé a Köz-tetőn át kimásztak a Bálványos vár csonka tornyához, majd beereszkedtek Bálványosfürdőre.

■ Március 19-én gyönyörű tavaszias időben került sor az idei első magashegyi túrára. Pollner Frigyes vezetésével nyolcvanhatan csodálták meg a virágzó tavaszi sáfránytól ékes Zenoga-tisztást és a Királykő hosszan elnyúló havas gerincét. Amíg a népes csapat nagy része a menedékház teraszán napozott, huszonnyolc vállalkozó kedvű, tapasztaltabb túrázónk meghódította a Kis-Királykő csúcsát. Miután mindnyájan szerencsésen visszatértek a Kurmatura menedékházhoz, a Zernyesti-szoroson keresztül ereszkedtek vissza a Botorog-forráshoz.

■ Március 24-én a Gyimesekben, a Hidegségben, májusi melegben hét nyugdíjas túrázó járta meg a Barackos szép kilátást nyújtó gerincét Török Albert vezetésével.

■ Március 25-én könnyű tavaszi séta keretében harmincnégyen a Bágyi Várhegyet keresték fel Pollner Frigyes vezetésével. Hazafelé útba esett Bágy is, ahol meglátogatták a műemlék református templomot, majd eleget téve tagtársunk, Balázi Gyula meghívásának, betértünk bágyi hajlékába, ahol süteménnyel, itókával kedveskedett nekünk, majd útravalóul Bágyi Bencze Jakab helybéli költő olvasott fel néhányat költeményeiből. Aznap délután Ivóban, az Irigyvesze tetőn húszan néhai Venyige István tagtársunktól búcsúztunk el a család által szervezett megható emlékünnepeken.

■ Március 26-án Lukács Károly vezetett túrát az Alsósófalva – Siklódi-kő – Küsmődi-kő – Atyhai kilátó – Alsósófalva útvonalon.

■ Április 7-én Magyar István vezetett nagypénteki szakrális túrát a Farkaslaka feletti Jézus Szíve Kilátóhoz. A havas, téli időben megtett 25 km-es gyalogtúra során a tizenhárom résztvevő megmászta a Horváskát, majd „toronyiránt” felment a Jézuskilátóhoz. Hazafelé a Székely Kálváriát és az Ugron kápolnát is felkeresték.

■ Április 10-én Benczédi Miklós vezetésével huszonhárman vettek részt a hagyományos medvehagymatúrán. Rugonfalváig vonattal utaztak, innen vágtak neki a Koporc-tető – Nagyvölgy – Cserebükk – Kerekmező – Mál-tető – Kisgalambfalva 17 km-es gyalogtúrának. Volt bőven medvehagyma, mindenki kedvére szedhetett magának. Kisgalambfalváról vonattal utaztak hazáig.

■ Török Albert amatőr festőművész tagtársunk már ötödik alkalommal szervezett adománygyűjtést az erdélyi szórványoktatás támogatására. Ezúttal öt festményét ajánlotta fel

UEKE-tagok a cserhalmi ütközet helyszínén, az emlékmű előtt
FOTÓ: TÖRÖK ALBERT

sorsolásra, melyre keddi gyűlésünkön, április 11-én kerítettünk sort. Török Albert szívhez szóló bevezetője után Osaváth Barna tagtársunk hattagú Citera Cimborák zenekara, Gergely Boróka tagtársunk táncházenész triója szolgáltatta az ünnepélyes keretet az eseményhez. A tombolajegyek eladásából begyűlt 3670 lej a Szamosújváron működő Kemény Zsigmond szórványiskola és kollégium számára. Ezt személyesen adtuk át az iskola vezetőségének egy nagyszerűen sikerült honismereti túra keretében.

■ Április 15–16-án autóbuzos honismereti túra alkalmával, Török Albert vezetésével negyvenkilencen ismerkedtünk a Mezőség számunkra kevésbé ismert szórványvidékével. Szombaton felkerestük Szászlekenca árva templomát, Cegőtelkén kimásztunk a Cserhalmi ütközet emlékművéhez, Ároklján meglátogattuk a Bethlen-kastélyt és a dendrológiai parkot, Kerlésen az elhanyagolt Bethlen Lajos sírhelyet, Sárvásáron az ősi, szépen felújított, de elnéptelenedett Árpád-kori templomot, Sajóudvarhelyen a 13. századi templomot, Somkeréken a vidék talán legszebb református templomát. Désen megcsodáltuk a főtér díszítő karcsú tornyú református templomot, majd megálltunk a végnapjait élő Kornis-kastély romjainál Szentbenedeken. Este Szamosújváron, a Kemény Zsigmond kollégiumban szálltunk meg. Másnap Szamosújváron ismerkedtünk a vadonatúj iskolával és kollégiummal, a város nevezetességeivel (örmény katolikus katedrális, „Rubens oltárkép”, Rózsa Sándor sírja a rabtemetőben, a börtönné alakított Martinuzzi-kastély, Salamon templom). Hazafelé Ördögösfűzesen Lapohos András magánmúzeumát látogattuk meg, Cegén a Wass kúriát, majd Pusztakamaráson a Sütő András-emlékházat és a Kemény Zsigmond-emlékparkot. Jól megszervezett, kitűnően vezetett tanulságos túra volt.

■ Április 23-án Parajdi Lehel vezetett gyalogtúrát Felsőmoécs környékére. A harmincfős csapat pompás tavaszi időben, csodaszép útvonalon túrázva végig a Királykő és a Bucsecs lenyűgöző látványában gyönyörködhetett.

■ Április 24-én a felsőboldogfalvi Fülöp Áron Iskola felkérésére Kiss Tibor vezette végig a nyolcvan diákot és az őket kísérő tanárokat a Budvár-Csicsér tanösvényen.

■ Április 29-én munkatúrát szerveztünk a május 6-ra tervezett Udvarhelyi Teljesítménytúra útvonalának kijelölésére. A harminchárom résztvevő négy csapatra osztva járta végig a 36 km-es útvonalat. A szalagozás befejeztével Orbán Béla tagtársunk nyári lakjának kertjében sütögetéssel fejezték be a napot. (Kovács-Kendi Lehel)

A csodás panorámát a Tipleu-kilátóról még az eső sem ronthatta el ■ FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA

EKE – Kolozsvár 1891

■ Március 4-én a Kisbács feletti Bérctetőre kirándultunk. A tetőről szép kilátás tárult elénk. Alattunk Kisbács házai, de sok új tömbház is épült a Bácsi-erdő alatti domboldalban. Keletre a Lomb-erdő és a Lombi-tető, távolabb, északkeletre a Szent Lőrinc-tető és a Kajántói fenyves. Délkelet felé a Hója-erdő gerincén keresztül látszott a hóval borított Feleki-tető egy része. Továbbmentünk a Bérctetőn, beláttunk a kis tóra a Hosszú-patak völgyében. Dél és délnyugat felé elénk tárult a szucsági legelő, elszórt fák tarkították, virágzott a pirosló hunyor és a tavaszi kököröcsin. A legelő déli részén megmaradtak még a hófoltok. Az északi részén, a Kőszegő erdő mellett haladó szekérút Szucságba vezet. Délnyugat felé a Gyalui-havasok még havas csúcsait láthattuk. Leereszkedtünk a patak völgyébe, a Bácsi-torokban haladó út mellett az erdő tele volt hóvirággal és kakasmandikóval.

■ Március 4–5-én vándortábori előzetesként a hepehupás vén Szilágyban jártunk Kovács Zsuzsa vezetésével. Szombaton a Kraszna partján fekvő Varsolcra látogattunk. Szilágylompérton, Ady Endre apai nagyszüleinek falujában a református templomot látogattuk meg, amelynek festettkazettás mennyezete a legértékesebbek közé tartozik a Kárpát-medencében. Somlyóújlakon az Árpád-kori református templomot látogattuk meg, amelynek különleges művészettörténeti értékét az emeletnyi magasságban – egykor az egész épületet körülvevő, mára már csak részlegesen – megmaradt falfolyosó adja, amelyhez hasonlót csak jóval nyugatabbra, Ausztriában találunk. Kémeren hangulatos borkóstolón vettünk részt, majd szálláshelyünkre, Szilágybagosra utaztunk. Vasárnap Szilágyosmlyón a helyi zsinagógában berendezett Holokauszt múzeumot látogattuk meg.

Utunk következő állomása Zilah volt, ahol Erdély egyik legnagyobb és legszebb református templomát látogattuk meg. A többször javított, bővített templom végső formáját a 20. század elején nyerte el. Kertjében nemrég helyezték el az egykor Zilah főterén álló, 1969-ben lebontott és eltüntetett Tuhutum-obeliszks saskeselyűjének hű másolatát. Fadrusz János művét, a Tuhutum-émlékművet a Wesselényi szoborral egy időben, 1902. szeptember 18-án avatták fel Zilahon. Zsibón a Wesselényiek egykori birtokközpontjában csak a református templomra jutott időnk, a botanikus kertet ki kellett hagynunk. Utunk utolsó állomása a Sárkányok kertje volt. Először felülről, madártávlatból néztük meg a különleges sziklaalakzatokat, majd az alsó úton közöttük sétáltunk.

■ Az EKE-forrás városunktól megközelíthető a Gorbó-patak völgyéből vagy a Gorbó-gerincről, a távolság a Monostor lakónegyedből gyalog jövet-menet 20 km. Március 11-én Csorba Anna szervezett oda kirándulást. A Szent Jánoskút felé vezető úton indultunk, a Gorbó-völgy utca új tömbházai mellett felkapaszkodtunk a Gorbó-gerinc meredek oldalában vezető ösvényen a gerincre. A gerincről szép kilátás tárult elénk mind a Gyalui-havasok, mind a Bükk-erdő felé. Előbb füves, majd ligetes erdővel borított területen haladtunk keresztül. A gerincen nyílt már a tavaszi hérics. Elhagytunk egy farmot, jobbra, alattunk a völgyben Tótfalu házai látszottak. Elértük az erdő szélét, ahol a forrás található, egy ösvényen eljutottunk a tisztásra, az EKE-forráshoz. A forrás kinézetére elhanyagolt, de most is bőven ontja vizét. Az erdőn keresztül ereszkedtünk le a Gorbó-patak völgyébe, onnan vissza a Monostor negyedbe.

■ Március 12-én egy népes, negyvenhárom fős csapattal és két kutyával a Réviszorosban kőszöntöttük a tavaszt Szima Márton túráján. A gyönyörű időt és a tavaszi virágok színekavalkádját csak fokozta az elénk táruló panoráma a kilátóról.

■ Március 25-re – szintén vándortábori előzetesként – vonatos kirándulást terveztünk a Sebes-Körös völgyébe, a Barátka közelében levő Ökrök völgyébe. Reggel indultunk a kolozsvári állomásról Barátkára, onnan kezdtük gyalogtúránkat a Sebes-Körös partján levő Remetelórévig, ott átkeltünk a Körös hídján és elindultunk a piros ponttal jelzett útvonalon az Ökrök völgyében a vízeséshez, majd tovább a kilátók felé. Elértük az elágazást a vízeséshez, ahol a patakon való átkelés kis izgalomra adott okot. A túrára ajánlott a gumicsizma vagy a cserecipő, akinek nem volt, az a köveken, ágakon egyensúlyozott, a merészebbek mezitláb keltek át a hideg patakvizben. A 7 méter magas, bővizű vízesés látványa kárpótolt a nehézségekért. Az elágazástól az út felfelé vezetett a kilátók felé. Sajnos eleredt az eső, előkerültek az esőköpenyek. Nemsokára elértük a tetőt és a Körösponort Barátkával összekötő utat. Elhagytuk Poiana Bratca tanyaházait, és egy fenyő- és nyírfaültetvényen haladtunk keresztül. Az erdő szélén egy tábla a kilátóhoz irányított, és hamarosan kint voltunk a sziklák tetején (Belvedere Pietra Boiului). Még hátra volt egy kilátópont, a Tipleu, a panoráma onnan is csodálatos. Egy óra alatt beereszkedtünk Barátkára.

■ Április 1-jén Mezei Elemér vándortábori előzetesen vehettek részt a túrázók, amely egyben hajdani túravezetőnk, Vlád Pál emlékére szervezett kirándulás volt. A túra Hodosfalváról indult, érintette a Gereben-hegyet, majd a csapat Börvényre (Vânători) ereszkedett le 15 km-t megtéve. Másnapra gyereksbarát tőzikeutát hirdetett meg Mezei Elmér, amely során a Meszes aljában virágzó tőzikeket csodálhatták meg a résztvevő gyerekek és szülei.

■ Április 15-én az Árpád-csúcsra terveztünk kirándulást. A Bükki-teleptől a Sárosbükön át a jelzett úton mentünk az Árpád-csúcsig. Hazafelé a Bivalyoson keresztül a Dumbrava-gerincen folytattuk túránkat a Slamovics ház és a Brüll-kilátó felé. A túrán tizennégyen voltunk, 18 km-t tettünk meg. (Pál Gyöngyi, Kovács Zsuzsa, Kismihály Boglárka)

EKE '91 Nagyvárad–Bihar

■ Március 4-én a Szent László Gimnázium dísztermében tartottuk meg az éves közgyűlésünket. A tevékenységi beszámoló, valamint a pénzügyi jelentés után beszéltünk terveinkről is. Ezek után következett a tisztújító választás, melynek során a jelenlévő tagság újraválasztotta az eddigi vezetőséget, kiegészítve még egy alelnökkel. Így tehát a régi-új vezetőség tagjai a következők: Gy. Balogh László elnök, Hangai Violetta, Lázár Tibor és Tiponucz Tibor alelnökök, Rákóczi-Bugyi Gyöngyi titkár és Ozsváth Erika cenzor.

■ Rekordszámú, hetvenhét résztvevővel szervezett vonatos virágleső túrát Tiponucz Tibor március 5-én a Révi-szorosba. Vársonkolyostól utunk a jobb gerincen vezetett végig, majd leereszkedve a völgybe a régi Czárán-úton jutottunk el a Zichy-barlanghoz. A Körös-parton gyalogoltunk vissza a sonkolyosi vasútállomásig.

■ Március 10–12-én Torockón jártunk, ahol Rákóczi-Bugyi Gyöngyi vezetésével egy majdani nagyobb túra útvonalait igyekeztünk újra felfedezni, leellenőrizni.

■ Március 12-én „Virágok, kilátók” jelsszóval vezetett túrát Reich Ilona a Révi-szoros környékére. A remek tavaszi időben ezúttal sonkolyosi indulással és révi érkezéssel jártuk végig a bal gerincet és az ott található kilátókat.

■ Szintén március 12-én részt vettünk a szatmári EKE által szervezett kerékpáros emléktúrán.

■ Március 15-én mi is képviseltük magunkat az 1848–49-es forradalom és szabadságharc ünnepi megemlékezése, koszorút helyezve el Szacsvey Imre mártír jegyző és Petőfi Sándor szobránál.

■ Danicska János „Papa” emlékére szerveztünk túrát a Berettyó forrásához március 18-án. Az egyik csapat Reich József vezetésével vonattal és gyalogosan érkezett, míg a másik társaság busszal közeli-tette meg a helyszínt, így a létszámunk bőven meghaladta a 100 főt. A meglepően bővizű Berettyó-forrásnál még télies viszonyok uralkodtak.

■ Március 19-én szezonkezdő kerékpártúrát szervezett Brădescu Gerhard Nagyvárad környékén. A Fugyi-víztározó töltésén tekertünk, majd Fugyivásárhelyt,

Alpárt, Alkért és Rontót érintve jutottunk el Püspökfürdőre, ahol megnéztük az egykor meleg vizű tó hűlt helyét, majd uzsonnaszünet után átbringáztunk Félixfürdőre. Itt egy csoportkép erejéig megálltunk a Petőfi-szobornál, majd az erdőn, aztán Csehin keresztül visszagurultunk Nagyváradra.

■ Március 22-én Körösfeketető környékére szervezett túrát Reich Ilona. A Ponor-karsztplató felé vezető utunk során hóvirág, tőzike, krókusz és egyéb tavaszi virágok telepeit vettük szemügyre, majd a Fekete-patak völgyén tértünk vissza a vasútállomáshoz.

■ A március 25-i buszos túránknak két objektuma is volt. A Fekete-Körös forrásvidékén található Bihar-kapu-barlang volt az egyik, melynek hatalmas, alagútszerű bejárata már Czárán Gyula figyelmét is felkeltette, de a barlang a kommunizmus éveiben nem volt megközelíthető, lévén, hogy a rézbányai szigorúan őrzött uránérc-kitermelés területére esett. Kádár Éva és Kádár Ferenc vezetésével, visszamászva az országúthoz, busszal mentünk tovább második célunk felé, a Vércsorigi-vízeséshez, melyet végül szakadó esőben sikerült megtekintenünk.

■ Március 26-án Fekete Irén buszos honismereti kirándulást szervezett Hódmezővásárhely, Makó és Gyula látványosságaihoz.

■ Ugyancsak március 26-án Reich József vezetésével, népesebb társasággal megisméltük a néhány nappal előbbi túrát Feketető környékén.

■ Március 30. és április 2. között hattagú csapatunkkal mi is részt vettünk az országos EKE tavaszi küldöttgyűlésén Sztánán.

■ Április 7–10. között herculesfürdői bázissal szervezett változatos programú túrát Császár Mária és Hangai Violetta. A hosszú hétvége alatt megnéztük a környék főbb látnivalóit, kimásztunk a Domogledre, megnéztük a Kazán-szorost, hajóztunk a Dunán, meglátogattuk a Vaskapu-vízierőművet és egy kicsit átruccantunk Szerbiába is.

■ Április 13-án Reich Ilona vezetésével Pádis környékén túráztunk, többnyire télies viszonyok között.

■ Április 13–17. között Magyarország északi részén, a Bükk-hegységben és környékén vezetett túrát Hangai Violetta.

■ Április 13–17. között Brădescu Gerhard részt vett a szatmári EKE által szervezett 350 km-es székegyföldi kerékpártúrán.

■ Április 15-én Zsibóra vezetett kirándulást Fekete Irénke. A botanikus kert és a Wesselényi-kastély volt a főbb látnivaló, majd a római kori város, Porolissum feltárt romjait tekintettük meg.

■ Szintén április 15-én több kisebb túrát is szerveztünk, többek közt a Tatárhegyre és a nagy sikerre való tekintettel a Bihar-kapuzhoz, valamint a Vércsorogvízeséshez.

■ Ismét a tavaszi virágok témakörében vezetett túrát április 16-án Reich József a Révi-szoros jobb gerincére, ahol sikerült szemügyre venni és lefotózni a pompásan nyíló kockásliliomokat, és még az utunkba eső barlangokba is betekinttünk.

■ Április 21–23. között Várfalván tartottunk továbbképzést egyesületünk túra-vezetőinek.

■ A Radnai-havasokba a Stiol-tóhoz és a Lóhavasi-vízeséshez szervezett túrát Hangai Violetta április 28–30. között. Utban arrafelé gyönyörködtünk a Felsőbánya melletti Kék-tó varázslatos színében, hazafelé pedig vonatoztunk egyet a Wasser-völgyi keskeny nyomtávú vasút gőzmozdony-vontatású szerelvényén.

■ Április 29-én Gál Potyó István, Kalotaszeg kiváló ismerője vezetett gyalogtúrát a Sztána, Varjúvár, Csigadomb, Riszeg-tető útvonalon.

■ Az Érmellékre szervezett buszos honismereti kirándulást Fekete Irén. Gálospetriben a Dráveczky-udvarház és a Fráter-kúria, Ottományban a Komáromy-kúria és a tűzoltó múzeum, Szalacson pedig a hortobágyi kilenclyukúhoz hasonló stílusban épült négylyukú híd, valamint a pincesor volt a fő látványosság.

■ A népmesék világát idézte meg Bara Lilla, amikor két társával elbiciklizett Hencidától Boncidáig április utolsó hétvégéjén. A 244 km-es kerékpártúra bővelkedett látnivalókban és kalandokban is. (Lázár Tibor)

Szezonkezdő biciklitúra
a Fugyi-víztározó tó töltésén
FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

A Háromszéki-havasokban ■ FOTÓ: FEKETE MIHÁLY

EKE Háromszék

■ Március 5-én nőnapra szervezett Kovács Gábor tagtársunk Zalánban. Ötvenöten gyűltünk össze a Vass Panzió udvarán, ahonnan a környék erdejébe túráztunk. Ezalatt a szervező – aki ugyanakkor egyesületünk szakácsa – finom egytálélt készített mindannyiunknak. Ebéd után felköszöntöttük a nőket verssel, képeslappal és virággal.

■ Március 11-én Dukrét Lajos vezetésével hóvirágtúrára mentek az érdeklődők a Baróti-hegység északi részében található Setétpatakba. Az időjárás elég kellemetlen volt, de a csapat a célját elérte, hiszen a tavasz hírműveiből nem volt hiány.

■ Március 12-én Kisbakancs-túrát szerveztünk a Baróti-hegység gerincének egy szakaszára. Vonattal utaztunk Málnásfürdőre, ahol harmincnolcan gyűltünk össze, ebből tizenkét gyerek volt. A Zalánpatak felé vezető úton mentünk fel a hegység főgerincére, ezen a szakaszon medvét is láthattunk a távolban. A gerincen vezető szekérúton haladtunk déli irányban, majd egy szélvédett helyen mindenféle finomságokat sütöttünk. Zalánba ereszkedtünk be, ahol a helyi református tiszteletes beavatott a helység és a templom történelmébe. A bodoki vasútállomásról vonattal jöttünk haza.

■ Március 18-án Jártó Gábor megkezdte idei vándorúrasorozatát. A harmincfős csapat a Kásonok felé vette útját, pontosabban

EKE Szatmárnémeti

■ Március 3-án Tamásváraljára hívtuk a Kisbakancsosokat kirándulni. A tavaszi időjárás sokakat kicsalogatott az otthonából, több mint 100 résztvevője volt a kirándulásnak. Köztük sokan most először jöttek el velünk kirándulni, s reméljük, megtalálták a helyüket. Kicsi ez a város, mindenki ismer mindenkit, így a szülők hamar megtalálták a baráti körüket. A gyerekek az út során játszva, kergetőzve kötöttek barátságot egymással.

■ Március 12-én Kőszegremetén a Széchenyi obeliszk megkoszorúzásával emlékeztünk meg az 1848-as hősről. A csípős hideg ellenére több mint 20-an biciklivel érkeztek, s Kőszegremetén egyesültek a kirándulócsoporthoz. A koszorúzás után a Kisbakancs túrára jelentkezők felsétáltak a kőszegremetesi szőlőhegyre, hogy ott táborúzz mellett süssék meg a magukkal hozott szalonnát.

■ Március 18-án ismét népes számban kirándultak a Kisbakancsosok. Az eredeti tervtől eltérve a Bükkbe vezetett most útjuk, hogy megcsodálhassák a hó közl kibúvó hóvirágokat és kakasmandikót. Nem volt könnyű túra, hisz a frissen olvadt hó feláztatta a lejtőket. Senki nem úszta meg szárazon, sáros lett a gyerekek feje búbja is. (Lózer Beáta)

a Szetye várához. Borongós időjárás jellemezte a napot, de néha a felhők felszadkoztak és belátható volt a Gyimes vidéke, a Nemere és a Háromszéki-havasok. Útközben hóvirágokat, hunyorokat lehetett fényképezni, na meg a Szetye patakában lehetett a hódok munkáját megcsodálni.

■ Március 22-én Moldován Reinitz Erzsébet vezetésével a szokásos hétköznapi szervezett túrán az érdeklődők a Fekete-

tehalom melletti Kotlára kirándultak. Borongós, ködös időben jutottak fel a hegy csúcsára.

■ Április elsején Mester Nagy Ildikóval a Bodzai Piliskére kirándult a csapat. Huszonnyolcan voltak, medvehagymát szedtek útközben, a tetőn szalonnát sütöttek. Az eső nagyjából elkerülte a résztvevőket, leszámítva egy kis szitálást az utolsó fél órában. „Öröm volt együtt lenni!” – ahogyan a túravezető értékelte a napot.

■ Április 8-án Vasile Păun – Palika vezetésével a Baróti-hegység gerincének egy részét járták be a Málnásfürdő és Sepsiszentgyörgy útvonalon. A tucatnyi túrázó 35 km-t gyalogolt téli körülmények között, jelentős mennyiségű hóban, amely nagyon megnehezítette a haladást. Kitartásuknak és tapasztalatuknak köszönhetően szerencsésen célba ért mindenki.

■ Április 9-én, húsvét vasárnapján Dukrét Lajos a hagyományos medvehagymatúrát szervezte a Kotlán. Az előző napok téli időjárásának köszönhetően a fokhagymaízű növényt a hó alól kellett kiszedni.

■ Április 16-án Jártó Gábor következő vándorúrasorozatának állomása Csíksomlyó környékén található Sóvár és Várdomb volt. A Kálvária meredek oldalán jutottak fel a kápolnához és a nyeregbe, majd onnan tovább a Nagy-Somlyó tetejére. Lefelé jövet, a túra végén lábáztatásra is sor került a Barátok Feredőjében.

■ Április 22-én első alkalommal szervezett a Kisbakancs-csoport teljesítménytúrát a 115. Bölöni Farkas Sándor cserkészcsapattal közösen. Szerencsénkre kellemes tavaszi időben volt részünk, némi délutáni záporral, de ez nem jelentett akadályt a 140 túrázóknak, akik gyerekestől két távon próbálhatták ki magukat. Választani lehetett az 5 km-es és a 13 km-es távok között. Mindenki sikeresen teljesítette a feladatot, a túra végén oklevelet és kitűzöt kaptak a résztvevők. Természetesen nem maradt el a finom egytál melegétel, amely igen jólesik a gyaloglás után. Köszönetet mondunk itt is minden egyes résztvevőnek a kisbabától az idősekig, és ne feledjük el a szervezőcsapatot sem, akik nélkül nem lehetett volna az eseményt létrehozni.

■ Április 27-én Moldován Reinitz Erzsébet városunk környékének piros körútján vezette a csapatot. A leghosszabb körút 35 km-es, ezalatt érintették Előpatakot, a Görgő-tetőt és Sugásfürdőt.

■ Az április 29–30. közötti hétvégén György Sándor vezetésével egy húszfős csapat a Háromszéki-havasokba túrázott. A Komandó fölötti Ölvesből indultak, a Lakóca és a Zernye érintésével a Jakab-havasi szálláshoz gyalogoltak. Másnap a Máté Péteren keresztül jöttek vissza az autókhoz. Gyönyörű hétvégét fogtak ki, azonban a Lakócán még mindig jelentős mennyiségű hó volt.

■ Április 30-án Csog Réka a huszonöt fős csapatát a Vráncahegységbeli Leşunţ-völgybe kalauzolta, ahol több vízesést meglátogattak: Leşunţu, Mâtel (Macska), Evantai (Legyező), Ursului (Medve). (Gáspár László Zsolt)

Székelyföldi bringatúra 2023

■ Megjött a tavasz, végre, reméljük, most majd a nyár jön előbb és csak utána az ősz meg a tél. Az idei székelyföldi bringatúra kapcsán szó szerint szívmegéltető volt látni az előrejelzéseket, hogy a tavaszi hóvihár után inkább 10 fok körüli időjárás vár majd ránk egy kevés esővel fűszerezve.

Miután mindenki kellőképpen elkészítette a kerékpárját és becsomagolta a szükséges kellékeket, öltözetet és elemőzsiát, csütörtök délután már útnak is indultunk autókkal a szászrégei szállásunk felé. Itt leparkoltuk az autókat és másnap kerékpárral vágtunk neki a körtúrának, nem pedig tortúrának.

Szászrégenből péntek reggel egy összesen 4 napos, 323 km hosszú körtúrára indultunk, ahol sikerült összegyűjteni nagyjából 2980 m szintemelkedést többnyire aszfalton és helyenként elég jó állapotban levő földúton. Első nap ebből 85 km-t teljesítettünk, mivel nem siettünk és a teljes szintből „csak” 1096 métert tekertünk fel a vadregényes szépségű Görgény völgyén haladva. Közeledve pénteki utunk legmagasabb pontjához, természetesen találtunk egy kis havat is, szerencsére volt nyom, amiben könnyen tudtunk haladni. Innen leereszkedtünk Gyergyóremetéig, végül pedig egy kis szembe széllel megérkezünk péntek délután gyergyószentmiklósi szállásunkra.

Szombaton a Libán tető meghódításának vágtunk neki, ezen a napon nem volt több szintemelkedés, így volt idő regenerálódni a pénteki mászás után. A zeteváraljai víztározó mellett egy vendéglőben tartottunk egy hosszabb pihenőt, ami jól is jött, mert közben kinn zuhogott. Induláskor már nyoma sem volt az esőnek, így zavartalanul folytattuk utunkat Székelyudvarhelyen keresztül székelykeresztúri szállásunkra. Szombaton összesen 92 km-t tekertünk 477 m szintemelkedéssel.

Vasárnap tekertünk a legtöbbet távban, 102 km-t, és a szintemelkedés is 1000 m körül volt. Székelykeresztúrról Küküllőszárd felé, majd Újlakon keresztül Székelyvéckére kerékpároztunk, ahol páran meglátogattuk az Isteni irgalmasság kápolnáját és a fölötte található kilátót is. Ezzel még legalább 90 m szintet gyűjtöttünk be, és habár eleinte lehet, hogy csak ez volt a cél, végül sokkal gazdagabban jöttünk le onnan. Mind a kápolna hangulata, mind a kilátón levő Reményik Sándor idézet által: „Nem a mi dolgunk igazságot tenni, / A mi dolgunk csak igazabbá lenni.” Gyulakután érintettük a főutat, majd a bőzdújfalusi víztározó felé vettük az irányt. Innen Kűsmöd és Szolokma érintésével Makfalván ismét rácsatlakoztunk a főútra és rajta is maradtunk szovátai szállásunkig, ami természetesen egy meglepetésemelkedő végén volt.

A hétfő rövid napnak számított a tekerés szempontjából, mivel várt ránk a hazaút Szatmárnémetibe. Levezetésnek is lehet

EKE Marosvásárhely

■ Több év kihagyás után március 4-én kosaras farsangi bált szerveztünk. Ez alkalommal Sidó István túratársunknak Életműdíjat adtunk át, így módon köszönve meg több évtizedre visszanyúló munkáját. A bálon 161-en vettek részt, EKE-sek és barátaik, köztük huszonhárom gyerek. Nagyon sokan öltöztek magukra jelmezt, nem volt könnyű dolga a zsűrinek a díjazásnál. A marosvásárhelyi EKE aszszonykórusa az idén is kitett magáért, két gitáros úriember kíséretében adta elő fergeteges produkcióját, nagy sikert aratva vele. Utána kezdődött igaziból a buli, ami a jó zenének és természetesen a társaságnak is köszönhetően éjjel 2-ig tartott.

■ Ragyogó időben, remek csapattal sikerült a VII. körtúránk is. A Kishegyszőlő – Vácmány-tető – Nyomáti-tető – Székelybői-hágó – Terebics-tető – Somostető 36 km-es távot 10 óra 45 perc alatt teljesítettük. A legfiatalabb résztvevő 23 éves volt, a legidősebb 76. A huszonhat főből tizenegyen most vettek részt első alkalommal EKE-túrán.

■ Idén március 26-án került megszervezésre a már hagyományos Funtinel-mező túrája, amelyen harmincöt túrázó és két kutya vett részt. Kezdetben a második világháborúban harcoló katonák napjaiba kaptunk bepillantást, a bunkereknek és lövészárkoknak köszönhetően, amelyek az Árpád-vonal részét képezték, majd a Szerecsen-sziklák tetejéről rápillantottunk a csodásan kanyargó Marosra. Ezek után következett a magyar irodalom egyik gyöngyszemeként leírt helyszín felkeresése, Wass Albert *A funtineli boszorkány* regényének címadó helyszínét, a Funtinel-mezőt céloztuk meg. Sajnos az idén a Kelemen-havasok főgerince a felhőtakaró miatt rejtve maradt a szemünk előtt. Miután elfogyasztottuk kis elemőzsiánkat, felfedeztük a Maros völgye egyik rönklyenomatbarlangját, a Ládás-háza-barlangot, melyhez hasonló még Szlovákiában, az Amerikai Egyesült Államokban és Japánban található, hiszen vulkáni tevékenység szükséges kialakulásukhoz. (Kocsis Livia, András Erika, Kiss Zoltán, Németh József Levente)

mondani a maga 44 km-vel és 376 m-es szintemelkedésével. Szovátáról Nyárádremete felé haladva, céltudatosan értünk vissza helyi bázisunkra, Szászrégenbe, ahol egy kis búcsúzkodás meg autóba fel/bepakolás után indultunk hazafelé. (Kassay Géza – EKE Szatmárnémeti)

A csoportképről nem hiányozhatott kedvenc útitársuk, ki-ki biciklijé sem
FOTÓ: BARTHA BOTOND ZSOLT

Csíkszéki EKE

■ A március 8-hoz legközelebb eső hétvégén minden évben nőnap túrát szervez a Csíkszéki Erdélyi Kárpát Egyesület. Idén Kikelet havának negyedik napján került sor erre a tematikus túrára, melyet évek óta Solti Imre túratársunk karol fel lelkesen. A korábbi évek gyakorlatához igazodva ezúttal is Patakországba vezetett a gyalogtúra útvonala, a lóvési vasútállomásról. Havas terepen, heves szélről kísérve értük el a Naskalat gerincének vonalát, ahol megcsodálhattuk a patakországi esztenák csendes, téli világát, elhaladtunk a Kondra kereszt mellett és érintettük a Hármaskő sziklaformációt, innen kezdtük meg az ereszkedést az Antalok pataka irányába.

■ Március 8-án immár hetedik alkalommal szervezte meg a csíkszeredai Városháza az Úz völgyében a Litzmann-emléktúrát, amely az első világháború egyik kiemelkedő mozzanatának állít emléket. 1917. március 8-án Karl Litzmann tábornok vezetésével a magyar királyi miskolci 10. honvéd gyalogezred és a 39. honvéd hadosztály egységei visszafoglalták a stratégiai jelentőségű Magyaros-tetőt az Úz völgyében az orosz csapatoktól. Túratársaink idén is megemlékeztek a hősi küzdelemről, végigjárva az egykori

honvédek útvonalát, közösen imádkozva eleinkért.

■ Őseink és hőseink tiszteletére idén is megszervezte a CsEKE a hagyományos, koszorúzással egybekötött emléktúráját a Nyergestetőre, március 15-én. Kocsis György és Balázs-Bécsi Rozália a vezetői ennek a gyalogtúrának, amely immár kilencedik éve megszakítás nélkül megszervezésre kerül Kikelet havának közepén, és amelyet annak idején Kánya József túratársunk kezdeményezett. Rendszeresen Csíkszentmárton csekefalvi részéből indul a gyalogtúra a Csekefalva – Disznótetőalja – Nagyszetye – Paphegy – Kecskető – Fertestető – Nyergestető – Ágyúkponkja – Nád pataka – Lázárfalva útvonalon.

■ Március 25-én Málnás faluból indulva a Bodoki-havasokba vezetett gyalogtúrát Kozman Zsolt, a tavasz hírnökeinek keresésére. A túra útvonala érintette Herecz várárt, Kincás várárt, a Bodoki-tetőt (1193 m), a Prédikáló követ, majd visszakanyarodott Málnás faluba. A gyönyörű napsütéses idő előcsalogatta a kecses kis hóvirágokat a túrázók legnagyobb öröme.

■ Március 26-án Zsigmond Éva vezetésével a Barcaszentpéter szomszédságában emelkedő Lempes különleges tavaszi virágait ismerhették meg az érdeklődők.

■ Április elsején a CsEKE szervezésében Apahavas-túrán vettünk részt Daday

Hunor vezetésével. A gyalogtúra Palánkáról indult, ahová vonattal jutottunk el. Románcsügés házait elhagyva kezdődött túránk emelkedő szakasza, ami az 1329 m magas Apahavasra vezetett, innen az Ugra-tető és a Sebő Ödön-emlékereszt érintésével érkeztünk meg Gyimesfelsőlokra, 18 legyalogolt kilométerrel a lábunkban, 800 m-es szintkülönbséget megtéve. Közben csodálatos panorámában volt részünk és kiterjedt hóvirágmezőben gyönyörködhattunk.

■ Ugyanezen a hétvégén egyesületünk képviselői a tavaszi OVT-gyűlésen vettek részt Sztánán.

■ Április 15-én nyolcvannégy személy vett részt kakasmandikótúrán a Teszlatisztáson, a Csukás-hegység aljában, ahol még tartotta magát a tél, de egy-egy napsütötte domborulaton már megcsodálhattuk ezeket a törékeny, tarka tavaszi teremtményeket.

■ Április 29-én a CsEKE lázárfalvi székhelyén tavaszi kalákázásra került sor, amit egy kellemes gyalogtúra is színesített. A tevékenységek koordinálását Kocsis György végezte.

■ Szelek havának utolsó napján a Hagymás-hegységbe túráztak a magas hegyek kedvelői, ahol a Cofronka sziklás kúpcskáját mászhatták meg Márton Adél és Márton Gyula vezetésével. (Péterffy Ágnes Katalin)

EKE – Kolozsvár 1891

■ Április 22-én a Pocsováliste- és a Ronki-szoros tavaszi túráján vehettek részt a gyalogosok Mezei Elemér vezetésével. A gyalogtúra kiindulópontja Aranyosronk faluban volt, először a Pocsováliste-patak völgyén haladtunk keresztül, majd a csipkés sziklaperemen emelkedve egyre gyönyörűbb panoráma tárult elénk. A Ronki-szoros fölötti sziklás peremről a Székelykő, az Ordaskő és a Vidalykő hármását is láthattuk, valamint a Bedellőt. A hosszú ereszkedő után a Ronki-szoros aszfaltozott útjára érkeztünk le.

■ Április 29-én a Berettyó forrásához indultunk autóbuzsós kirándulásra. A túra szervezője Kovács Zsuzsa volt, a kolozsvári EKE elnöke. Bánffyhunad központjában meglátogattuk a református templomot, majd Csucsán eltértünk Börvény (Vánatori) felé, találkoztunk a debreceni túratársakkal. Onnan a települést Tuszatalkével összekötő úton haladtunk úti célunk felé. A Berettyó több kisebb forráság egyesülése után (Ökrös-,

Toplica-, Tusza- és Ponor-patak) jön létre, Tuszatalké község alatt kapja a Berettyó nevet. A fő ág a Toplica-patak, amely a Nagy-karsztforrástól indul. A föld alatti üregekben összegyűlt, nagy mennyiségű víz hirtelen a felszínre tör. Egy meredek falú, mohával benőtt mésztufadombról több mint tíz méteres vízeséssel zuhan alá sok-sok ágra szakadva. A vízeséstől Valkóvárjára (Alsóvalkóhoz tartozik) mentünk, ahol megtekintettük a falu melletti dombtetőn az egykori vár romjait.

■ Április 29–30-án Tisza-tó körtúrát szervezett Szima Márton. Szombaton az ötvenfős csapat a tó északi részét kerülte meg, a táv 45 km volt. Vasárnapra kicsit megfogyatkozott a társaság, így harminc bringás tekerte körül a tó déli részét egy 65 km-es távon. Néhány család kisebb gyerekekkel vett részt, ők rövidebb túraútvonalakat jártak be kerékpárral.

■ Ugyanezen a hétvégén vándortábori előzetesen vehettek részt a túrázók Kiss János vezetésével. Szombaton a Réz-hegységben túráztak a résztvevők. Vasárnap a Vigyázó-hegység előhegyeit érintette a túraútvonal. (Pál Gyöngyi, Kovács Zsuzsa, Kismihály Boglárka)

EKE Szatmárnémeti

■ Április másodikán mi is becsatlakoztunk, hogy elkísérjük Nicket és Tomot Csedregig, nagy utazásuk célpontjához. A két fiú Németországból tekert el Csedregig, hogy ott fél éven keresztül önkénteskedjenek a BUKI háznál, mely hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozik. Útjukat jótékony céllal tették meg, 12 000 eurót gyűjtöttek össze, mely 45 gyerek ételmezését biztosítja.

■ Április 8-án, húsvét szombatján kincskeresésre hívtuk a gyerekeket a Kossuth kertbe. A játékos versenyen végül több mint ötven gyerek és szülege vett részt. Akkor volt az érdeklődés, hogy végül le kellett zárni az iratkozást. A kissé borús idő

ellenére is mindenki nagyon jól érezte magát. A gyerekek elfáradva, de édességgel megrakott kosarakkal térhettek haza.

■ Az ortodox húsvét adta hosszú hétvégét ismét aktívan használta ki az a csapat, mely a hidegtől nem félve Székelyföldre utazott, hogy két keréken járja be Gyergyót és környékét. Útjuk során sok kilométert és mászást kellett megtenniük, szembeszélben, hóban bicikliztek. A jó társaság, a gyönyörű táj és a falusi templomok nyugalma kárpótolta őket minden nehézségért.

■ Május utolsó hétvégéjén újra Bodrogzugra hívta meg a víz szerelmeseit Brigi. Csodás hétvégét töltöttek el itt a résztvevők. Tökéletes időt fogtak ki, így teljes mértékben élvezni tudták ennek a zegzugos, vizes élőhelynek minden szépségét, értékét. (Lózer Beáta)

Népes csapat a Fehérmező-túrán ■ FOTÓ: KÖLLŐ ZSOLT

EKE Gyergyószék

■ Március 4-én négyen indultak a Munticelre, arra a bizonyos piros háromszögre, ahol drótkötelek és rögzített lépetek vannak, viszont innen látszik a legjobban a Munticel sziklavilága. A túra nem hosszú, de mászni kell szó szerint – írta meghívójában Köllő Zsolt, Yede. A biztos lépést követelő háromórás mászóra jelentkezett Köllő Félix, Csibi Márti és Ambrus Zoltán.

■ Március 5-én harmincnyolcan indultak a Pongrác-tetőről a Fehérmezőre és innen a kék ponton a Veresbükk–Veresgyík útvonalon a Gyilkos-tóig értek. A 18 kilométeres út szakaszai: Pongrác-tető (piros sáv jelzés) – Lóhavas – Csofronka – Tunzéria – Alsó-Fehérmezői menedékház – Patkó-kő – Juh-patak völgye – Gyilkostó.

■ Ugyanezen a napon negyvenen a Heveder-patak völgyével ismerkedtek Vaslábban keresztül Hever települést elhagyva, haladtak a völgyön a Balog-patak tövéig Madaras Böske és Székely László vezetésével.

■ Hetvenhárman vettek részt a nőnapos túrán március 12-én. „Mint tudjátok, 2002 óta minden évben megrendeztük a nőnapos túrát, úgy, hogy mindenki részt tudjon venni, ne legyen túl nehéz. A cél az, hogy együtt legyünk és kicsit túrázzunk, utána együtt ebédeljünk, koccintsunk, felköszöntsük a lányokat, és a mi kis közösségünk jól érezze magát. Felmegyünk a Bucsin-tetőre, onnan gyalog a Mária úton leereszkedünk a Baricz-kanyarba, és ott vár a meleg étel és az ünneplés” – olvashattuk a meghívóban. Éljenek a nők! – kívánták tiszta szívből az erősebb nem képviselői.

■ Március 19-én a Csukás-hegységben jártak huszonhatan. A Bratocea-hágótól indulva a Csukás-csúsig tartott a menet, jövet pedig a Tigailor-nyeregnél elhagyva a gerincet a Babarunka völgyén értek vissza a főútra.

■ A huszonkéttagú csapat ugyanerre a napra Cérna-nyaki túrát szervezett a Horpatak – Cérna-nyak – Posi-tető – Ábrahám-domb – Visszafolyó útvonalon, 12 kilométeres távon.

■ A nagyszerdei fáklyás körmeneten a gyergyói ekék közül hatan, a húsvétvasárnapi „ételszentelésen” tizenhárman vettek részt a Szent Anna kápolnában.

■ Az Észak-Olaszországba szervezett kirándulásra ötvennégyen jelentkeztek. Április 10–17. között jártak Triesztben, a

Grota Gigante cseppkőbarlangban, illetve az isonzói csata helyszínét és a csatában elesett magyar katonák emlékművét, majd a doberdói magyar kápolnát tekintették meg. Padova, Velence, Murano, a Burano-szigetek mind-mind felejthetetlen élményekkel gazdagították a csapatot.

■ Az Eröss Zsolt Teljesítménytúra előkészületei zajlottak ebben a hónapban, a szervezők sorra járták le a programban szereplő távokat, hogy a vendégek biztonságosan túrázva emlékezessenek Eröss Zsoltra, aki már tíz éve hiányzik közülünk.

■ Harmincegy személy töltött együtt egy szép napot, melyről id. Dénes Géza így fogalmazott: „Április 30-án Becze Júlia meghívására Gődürcön túráztunk. Huszonkilenc felnőtt és két gyerek. Egy kislány (Szász Amanda) lóháton kísért túránk során. Szép, kellemes tavaszi időben csodáltuk a természet megújulását, a Görgényi-havasok vonulatát és a Kelemen-havasok hófödte kupoláit. Séta közben kankalint is szedtünk. Többszöri pihenéssel feljutottunk a Fehér-patak forrásáig, majd a 7 kilométeres, igazi csipet-csapatnak való útvonalon haladva értünk vissza Gődürcre. Közben a hegytetőn, ahol újabb pihenést tartottunk, túratársunk egy szép idézettel lepette meg a csapat tagjait, dr. Heinrich Hoffman mindenki számára tanulságos gondolatait olvasta fel: *Az emberek jobbak, mint azt sokan gondolnák. Az embernek csupán magával szemben szigorúnak és őszintének kell lenni, és másokkal szemben elfogadónak és jóakarónak maradnia, saját magától sokat, másoktól keveset követelnie.* Túránk végeztével a Gáll család finom krumplipaprikával kínált, amit jó étvágygal elfogyasztottunk. Ezúton is köszönjük a szervezést és a vendégfogadást!” (Balázs Katalin)

Nyárády Erasmus Gyula: A Tordahasadék monografikus ismertetése

■ Kedves turista, természetjáró!

Az EKE Tordai Osztályának sikerült valóra váltania egyik al-mát, nagy tervét: újranyomatni, kiadni Nyárády Erasmus Gyula tordahasadéki monográfiáját, amit 1937-ben írt. Amikor ehhez – nagy nehezen – hozzáférhettünk, élvezettel olvastuk, (féltünk, nehogy megrongáljuk), faltuk az infókat, nagyon nagy tisztelettel továbbadtuk és a szemünk sarkából figyeltük, hogy jaj, ne-hogy valami baja legyen a könyv eredeti, régi példányának.

Örvendünk annak is, hogy az EKE Tordai Osztályának sikerült kapcsolatba lépni a professzor utódaival, és megállapodtunk abban, hogy a mi munkánk árán újra kiadhatjuk e remekműnek új változatát. Ők is fognak majd örülni, amikor megkapják a könyvet, ami nekik is valójában egy hátrahagyott ajándék. Ezért köszönet jár a Communitas Alapítványnak is, ahol sikeresen pályáztunk és támogatásukkal sikerült a könyv-kiadás megvalósítása.

Szeretném tájékoztatni azokat az olvasókat, akik nem ismerik Nyárády Erasmus Gyula munkásságát, hogy övé az első pontos leírás a Tordai-hasadékról biológiai, geológiai szempontból. Ő térképezte fel elsőként a hasadékokat, leírta növényvilágát, barlangjait, sziklaszirtjeit, tisztásait, az általa használt neveket napjainkban is használják a tudósok, természetjárók, hegyimentők.

Nyárády Erasmus Gyula 1881. április 7-én született a Maros megyei Nyárádtő (Ungheni) községben. Édesanyját korán elveszítette, édesapja vasúti pályaőrként dolgozott. Nehéz gyerekkora volt, gyakran kellett őriznie a vasúti pálya mellett a tehénüket meg a libákat, ennek a tevékenységnek köszönhetően megszerette a növényvilágot, és – ahogy ő mondta – ebből született életének szenvedélye: a növények csodálatos életének megfigyelése, tanulmányozása.

Iskolai tanulmányait a kolozsvári elemi iskolában kezdte, középiskolai éveit Marosvásárhelyen, majd a kolozsvári Tanítóképző Intézetben folytatta. Itt a jó bizonyítványa alapján tandíjmentességet élvezett, de szolgadiákká is szegődött a bentlakásban, sőt a nyári szünidők idején jómódú családok gyerekeit is taníttatta. Főiskolai tanulmányait a budapesti Tanárképző Intézetben folytatta természetrajz-földrajz szakon, ahol ösztöndíjban is részesült. Kíváncsi természete, tanulni vágyó képessége ösztönözte, hogy folytassa egyes vidékek

kevésbé ismert növényzetének kutatásait, és ezekről elkezdett szakkikkeket írni.

Munkássága idején nagyon sok növényhatározó könyv, növénygyűjtemény látott napvilágot. Az ő Herbáriuma nagyon gazdag, különleges volt, gyűjteményének kb. 50 000 lap volt a terjedelme (minden lapra egyetlen fajt ragasztott fel), igazi kiindulópontja nagyon sok tudományos tevékenységnek, ma is számos múzeum büszkén őrzi ezeket a kiadványokat (csak a kommunisták dobták ki az ablakon, nem érve, mire valók...).

Személyiségének ismertetéséhez még annyit szeretnék kihangsúlyozni, hogy nagyon nagy elismerésben volt része tudományos körökben – még a múlt rendszerben is.

Neve hangzása ellenére 1948-ban a Román Akadémia rendes tagjává választották, sőt 1948. december 16-án a Román Népköztársaság flóráját feldolgozó Flóra-kollektíva irányítását is rábízta.

Ez volt munkásságának csúcsteljesítménye, ebben az időszakban fejtette ki legértékesebb, legsikeresebb tudományos munkáját, mellyel kivívta belföldi és külföldi tudósok elismerését.

Botanikai tevékenysége mellett tehetséges rajzoló és gyakorlott fényképész is volt. Növényrajzait, terepvázlatait, térképeit saját maga rajzolta, nagyon jó térérzéssel bírt. Legjelentősebb térképei közül megemlíteném Románia színes domborzati térképe (1:1 500 000), a Csalhó-hegység és környéke, Kolozsvár és környéke, a Cozia-hegység, a Retyezát-hegység, Szovátafürdő és környéke, a Tordai-hasadék színes domborzati térképe.

A sokoldalú természetjáró botanikusnak legjelentősebb kiadványai között két monográfia is megtalálható, *A Tordahasadék monografikus ismertetése* (1937) és *Szovátafürdő és környékének monográfiája* (1950).

A megrendelési elérhetőségek megtalálhatók honlapunkon (www.eketorda.ro), <https://www.facebook.com/eke.torda>, valamint az eketorda@gmail.com címen. A könyv ára 45 lej (EKE tagoknak 35 lej). ■

Tordai Jenő

Irodalom:

Váczi Kálmán – Bartha Sándor: *Nyárády Erazmus Gyula, a természettudós*, Kriterion, 1988

EKE Brassó

■ Márciusban és áprilisban szeszélyes, havas, télies idő uralta a Barcaságot, alig lehetett kimozdulni valahova.

■ Március 4-én a Bolnokon kirándultunk. A borús, mogorva idő gyönyörű tavaszi virágokat rejtegetett.

■ 10-én hagyományos nőnapit szerveztünk Keresztényfalváról a Hóvirág-rétre.

■ 18-án a feketehalmi Kotlán túráztunk, medvehagymát kerestünk.

■ Március 24-én a Királykő lábánál kirándultunk, a csodálatos Zernyesti-sziklaszoroson mentünk végig.

■ Április 7-től 16-ig magyarországi, horvátországi, szlovéniai, olaszországi körutat szerveztünk, amely során nemcsak világhírű barlangokat és kastélyokat, de az I. világháború Isonzó menti frontvonalát és emlékműveit is megtekintettük.

■ 14-én a Lempes ébredő természetét, tavaszi virágait figyeltük meg.

■ Április 22-én a pürkereci kövületsziklához kirándultunk.

■ 23-án a Cenk tavaszi növényeit vettük górcső alá a Csigahegy – Gábony-lépcsők – Cenk-csúcs útvonalon.

■ 24-én a nagyborosnyói kockás tulipánok szépségeiben gyönyörködtünk.

■ Április 25-én Kovács Lehel István Baróton mutatta be *A Csúcs-hegység turistakalauza* és *A Szobor a hegyen – A Cenk-tetőn lévő Árpád-szobor története* című könyveit.

■ 28-án a Bușteni – Görög-bérc – Diham menedékház – Leányka-havas – Predeál útvonalon kirándultunk.

■ 30-án a Sinka környékén lévő egykori vasúti viaduktokat és a beomlott, elhagyatott alagutat kerestük fel. Meglátogattuk az újsinkai kolostort és Fogarasföld legnagyobb sziklaüregét, a betyárok Gang barlangját. (Dr. Kovács Lehel István)

Rejtvény

■ Az Erdélyi Gyopár 2023/2. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései:

1. a. Kalotaszentkirály, 2. a. Kikelet hava, 3. c. Nagyvárad, 4. c. 2023. október 1., 5. c. Riszeg-tető.

Nyertesek:

- Egy 0,75 literes ESBIT termoszt nyert, a Mormota webáruház ajándékként: Kiss Ernő (Marosvásárhely)
- Kétszemélyes belépőt nyert a szejkefürdői Mini Erdély Parkba:
 - Bárány Csaba (Győr)
 - Dác Kovács Éva (Székelyudvarhely)
 - Reich József (Nagyvárad)

Újabb játékunk nyeresége:

- egy 0,75 literes ESBIT inox ételtermosz (a Mormota webáruház ajándéka);
- három kétszemélyes belépő a szejkefürdői Mini Erdély Parkba (mini Erdely Parkba (mini Erdely Parkba)).

A helyes megfejtéseket 2023. július 1-ig várjuk, e-mailben a rejtvény@eke.ro, illetve postán az Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár / Cluj címre. A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. Melyik hegység csúcsán ért földet Noé bárkája az özönvíz elmúltával?
a. Ararát b. Kaukázus c. Pontikus-hegység
2. Kinek állított emléktáblát a Kazán-szorosban a Magyar Hajózásért Egyesület 2018-ban?
a. Deák Ferenc
b. Kossuth Lajos
c. Széchenyi István
3. Hova vezet az EKE Szatmárnémeti kedvenc túrája?
a. Kisköves-csúcs
b. Kakastaréj
c. Gargaló-csúcs
4. Melyik EKE-tagszervezet szervezett Kisbakancsteljesítménytúrát 2023 áprilisában?
a. EKE Brassó
b. EKE Gyergyószék
c. EKE Háromszék
5. Az alábbi túracélpontok közül melyik nem szerepel a 30. EKE Vándortábor túraajánlatában?
a. Bélavár
b. Kalota-havas (Vlegyásza/Vigyázó)
c. Öreghavas

Médiatámogatók

Kínai mondás

Cipő, táska vegyi úton gyártott anyaga	A szavak dzsokere	Cseperedik, magasodik	Római 500-as	Természeti erő felszint lepusztít	... plus ultra; valaminek a netovábbja	Tisztelegés telenül játszik	Nyakmelegítőt visel	Válogatott (csapat)	Szemmel érzel	Estefele!	A kálium vegyjele	Szármasát megállapítja	Ellentétes kötőszó	Agrár-eszköz	Eppen csak éledeget		
1																E	
Vadat hajó			Sáncolás a sakkban Töpreng, latolgat								Szorul, akad Biciklit fálnak tevő						
Békafej!		A diorit változata Tetőfedő anyag								Kettőnk közül nem én A Tevere mellekvize		Vége, angolul Trója másik neve					
A harmadik személy	Ülőhely a parkban Bent kiad!			Régi tömegmérték Mobilos kártya					... hegedű; játékszer La ...; bolíviai főváros				A germánium vegyjele Nemzetközi teniszturné				
Tőjegének zajos olvadása					A kén vegyjele Svajci folyó		... Anderson (színész) A tilalom színe								Római 50-es Határozott névelő		
A beszélőképesség elvesztése Orosz edény teavíz forralásához						Élősködő Tik...; órahang										Gyökerért trópusokon termesztett cserje	
Svédország autójele	Csak félig! Tényekkel igazol		Daewoo autótípus Hüsevő madár							Állj! Hangos üzem!					Római 1000-es Becézett Tasziló		
Zanzafej!		Az ozmium vegyjele Vas, angolul		Ritka, németül Vers ütemezése					Hirt küld Evőeszköz				A tantál vegyjele Gyerünk, rajta!				
Sportszer-márka					Tetszeni vágó nő Angol női név							... san; kínai hegység Érintéssel bizserget					
Fehér húsú ószi barack						Vas vármegyei község Műlik az idő			Nem idej termésű Szinget játszó		... fan tutte; opera Lenti helyről						
Dugi ...; horvát sziget			Hangya, angolul Alapfokú				A szilícium vegyjele Apró, csekély			Csörte Piet van ...; flamand író							
Maga után húz			A közelebbinek Arra a helyre						Terepautózik A bőr vegyjele								
Hamis, talmi	Csomót lazít Ceruza, régiesen				Mérleg-hinta ... Taylor; színész										Amper jele Román férfinév		
A sugár (rádiusz) jele	Eszményi, főkeletes Szereppel azonosuló							... am See (város) Ráma, foglalat					Vatikán autójele Az égbe nyúlik		Hangszeren játszik		
Vezetékben kering a víz, a gáz	2						Batu rangja Bamako a fővárosa					Az a még távolabbi Az elektron jele					
Lamartine költeménye			'Beszel' a számár Kar, angolul				... Gibson; filmszínész ... Farrow; színész				Rábaközi község Ő, németül						
Üvegjéről híres német város				Rövid kötőszó Azonosak!		Fémpari munkás Római 55-ös					Albániai folyó Saint, röviden						
Disznót vág		A rádium vegyjele Dél, röviden			Mocsári madár Gramm, röviden				Szintén, ugyancsak Római 5-ös				Foga-dására Kérdőszócska				

■ A 2023/2. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Arab közmondás: *Ne vágasd ki azt a fát, amely árnyékot ad neked.*

A rejtvényt készítette: Békés Lajos

Kétszemélyes belépőt nyert a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba:

- Balla Ágnes (Temesvár)
- Fey Zsuzsa (Norvégia)
- Gyarmathy Gábor (Nagybánya)

E feladvány nyeresége **három db. kétszemélyes belépő** a Kolozsvár melletti Adrenalin Parkba (www.adrenalinpark.ro).

Beküldési határidő: **2023. július 1.** (e-mail: rejtveny@eke.ro)

Az Al-Dunai hétvége csapata Herkulesfürdőn ■ FOTÓ: MOLNÁR GÉZA

Bánsági Kárpát Egyesület

■ A Bánsági Kárpát Egyesület és a Hazajáró Honismereti és Turista Egylet 2023. április 29. – május 1. között második alkalommal szervezte meg az *Al-Dunai hétvége* turistatalálkozót, amely hatvankét, a Kárpát-medence szinte minden szegletéből érkezett érdeklődőt vonzott Herkulesfürdőre. Balázs István BKE-elnök vezetésével a népes csapat felfedezte Herkulesfürdő nevezetességeit, motorcsónakázott a Dunán, megmászta a Kazán-szoros hegyeit és elzarándokolt a festői Szeles-vízeséshez.

Herkulesfürdő, Sissi császárné egykori kedvenc üdülőhelye immár harminc éve a romlás útjára lépett, de festői természeti környezetével és csodálatos hatású gyógyvizeivel így is vonzó célpont a turisták számára. Az Al-Dunai hosszú hétvége résztvevői az első napon meglátogatták az egykori római, majd császári fürdőhely Óvárosát. A második napon BKE-sek és a Hazajárók vegyes csapata a Kazán-szorosban vízre szállt egy másfél órás dunai motorcsónakázásra, érintve a Kis- és a Nagy-Kazán-szorost, a Veteráni-

és Ponikovai-barlangot, az újraállított Széchenyi-emléktáblát és a szerbiai oldalon található Trajánusz-emléktáblát. A túrázók ezután felmászta a Kazán-szoros hegyeinek a tetejére, ahol egy körtúra során felülnézetből csodálhatták meg a Duna legszebb szakaszát és a természetvédelmi övezet csodálatos növényvilágát. Nem maradhatott ki a programból a Szent Korona-emléktábla megtekintése sem, amely az orsovai modern katolikus templomban található. A fiatalok délután még a Domogled-hegyen található Fehér keresztet is „felszaladtak”, ahonnan felejthetetlen kilátás nyílik Herkulesfürdőre.

Az utolsó túranap célpontja a Cserna völgyében található Szeles-vízesés volt, amely egy nem túl hosszú, de sokakat megizzasztó meredek mászás végén szivárványos zuhatagával kárpótolja a hegymászókat.

Valamennyi résztvevő emlékekkel gazdagodott Balázs István BKE-elnök és Molnár Géza fotós jóvoltából. A Bánsági Kárpát Egyesület jövőre is megszervezi ezt az immár hagyományossá vált határok nélküli turistatalálkozót, amely egyre több résztvevőt vonz a Kárpát-medence magyarlakta vidékeiről. (Pataki Zoltán)

EKE Négyfalu

■ Március 5-én tíz felnőtt és két kutyus, Brúnó és Nala vett részt a Vöröshavasok – Csukás körtúrán. Imitt-amott a hófoltok közül hóvirág és tavaszi kikerics kandikált ki. Verőfényes napsütésben értük el a Gropșoare-csúcsot (1883 m). A 14 km-es útvonalat a Piroska-nyergen keresztül, a Csukás menedékházat érintve, a Vöröshavas menedékházig csaknem hat óra alatt tettük meg.

■ Következő túránk március 12-én a Bodoki-havasokba vezetett. Erre a túrára öten jelentkezünk. Málnásról indultunk, a Hender-tetőt érintve. A Bodok-csúcsra (1193 m) hideg szélben értünk ki, innen pedig Herecz vára felé vezetett utunk. A 16,5 km-es távot futólépésben, rövid idő alatt sikerült megtenni.

■ Március 26-án szerveztük a Négyfalu határától nem túl messze található Valasoajára rövidke medvehagymatúránkat, amelyre heten jelentkezünk. A Valasoaja vendégháztól indulva csodálatos időben kijutottunk a gerincre, ahol láhattuk a négyfalusi víztározót is. Útközben lefelé a völgyben medvehagymával töltöttük meg a hátizsákjainkat.

■ Április 16-án Sepsiszentgyörgy környékére hatan látogattunk el. Ez alkalommal a 10 km-es útszakaszt három és fél óra alatt szaladtuk le. A túra útvonala a következő volt: Sepsiszentgyörgy – Bűdöskút – Pacé-tető – Szurdok-tető – Szemerjai tó – Marinka-pusztá – Kölcepusztá – Sepsiszentgyörgy – Hidegkút – Szentpéter. Ezek a helyeken sok tavaszi virágot fotózhattunk, köztük a gyönyörű kockás tulipánok kerültek lencsevégre, a Lempesen pedig a leánykőkörcsinek, a tavaszi héricskek meg az illatos ibolyák.

■ Az április 22-i munkatúra alkalmával a szamaraknak eledelet vittünk fel a Nagykőhavas menedékházhoz. ATV-motor segítségével csak a nagy tisztásig sikerült a két zsák darát kivinni, innen tovább a nagy hó miatt a hátunkra kerültek a zsákok.

■ Négyfős csapatunk április 23-án a Bodzafordulói Piliskére látogatott el. Borús időben tettük meg a közel 11 km-es utat, viszont a Piliske-csúcsra (1223 m) már napsütésben értünk ki. A túrát Márkoson egy jól kiérdemelt fagyizással fejeztük be. (Miklós Melinda)

A Gropșoare-csúcsra – Csukás-hegység ■ FOTÓ: MIKLÓS MELINDA

Népes csapat vett részt a Bekecs-túrán ■ FOTÓ: BÖJTHE-BEYER BARNA

EKE Marosvásárhely

■ Bringatúrát szerveztünk a Nyomáti-tetőre. Lógott az eső lába, ezért kevesen, nyolcan indultunk útnak. A sütögetés a tetőn jól sikerült. Csak hazafelé áztunk el.

■ Március 25–26-án zajlott az év első közmunkája a várfalvi EKE-Várban. A marosvásárhelyi csoportot Török Zsuzsa, Gidófalvi András, Kakucs Zsolt és Pál Csaba képviselte. A fontosabb munkálatok: illemhelyek elköltöztetése az új helyre, kiöregedett gyümölcsfák kivágása, tartó betonpillérek kiöntése a kőkerítés mögé. A lányok kertészkedtek és finom ebédet főztek. Jó volt együtt lenni és találkozni a többi ekéssel.

■ Március 31-én este 6 órától az Erdélyi Kárpát-Egyesület szervezésében zárandoklattal kapcsolatos tanácsokra, útmutatásokra került sor. Elsőnek Czégé Zoltán, a Magyarországi Via Partium Mária-utas koordinátora jelzéstesttel kapcsolatos előadását hallgattuk meg, majd újból bemutattuk a *Maros megyei Zárandokkalauz*t. Ezt követően kötetlen beszélgetés volt a tavalyi Miháza és Csíksomlyó közti zárandoklat élményeiről. Április 1-jén 10 órakor Székelybőből indult a jelzéstest húszonhét résztvevővel, azzal a céllal, hogy bekapcsoljuk a bői katolikus templomot a Mária-útba. Sajnos a nagy sár miatt nagyon keveset tudtunk festeni. Végül április 29-én két autónyi emberrel sikerült a Székelybő–Jobbágyfalva szakaszt átfésülni. Hogy hatékonyabban dolgozzunk, két oldalról közelítettük meg a helyszínt. Három oszlopot helyeztünk ki, ami remélhetőleg segíti a zárandokokat az el nem tévedésben, valamint pótoltuk a jelzéseket. A jelzések körüli bozótot kivágtuk, helyenként az úton levő ágakat, fákat elhúzogattuk. Köszönet a csapat minden tagjának, valamint a szép időnek, hogy tervünk több oldalról támogatva megvalósulhatott.

■ Közkívánatra április 12–16. között került sor a tavaly szeptemberi utunk megismétlésére Nyugat Magyarországra és Burgenlandba. Kiemelnék egy-két érdekességet azokból, amelyek megtekintését mindenkinek ajánlom, a tavalyi kirándulás (leírás: *Erdélyi Gyopár* 2022/6.) élményeihez újakat gyűjtöttünk. Elsőként a Győr közelében lévő, lébényi román stílusú Szent Jakab templomot látogattuk meg, amely az El Camino zárandokút egyik állomása. Szállásunk Kőszegen, a belvárosban, a Harangtorony szállóban volt. Nem rejtem véka alá, hogy ennél jobb szállóval magunkfajta turista ritkán találkozunk. Az Írott kő Nemzeti Park ékessége Léka (Lockenhaus) vára, a Szent Miklós templom, alatta a Nádasdy kriptá. Ide temették

el Nádasdy Tamást feleségével, Kanizsai Orsolyával, valamint unokájukat, Nádasdy Ferenc országbíró, akit hűtlenség vádjával fejeztetésre ítélték. Kismartonban (Eisenstadt) a Kálvária-hegy, a Kegykápolna, a Hegyi-templom (Hydn templom) és Hydn mauzóleum várja az idelátogatókat. Az Eszterházy-kastély Burgenland legszebb barokk kastélya, idő hiányában ennek csak a parkját csodáltuk meg és kívülről az épületet, majd bepillantottunk a Zsidó-negyedbe. Semmering mellett a Maria Schutz-i kegytemplomba, majd a Glognitz-i Lindt csokigyár bemutató üzletébe látogattunk. Köszönet a résztvevőknek, akik végig kitartottak az esős, időnként havazásra váltó hideg idő ellenére is.

■ Személygépkocsikkal indultunk egy szászvidéki körútra április 16-án, huszonhárom személy és Müzli kutya. Fő célpontunk a sárfalvi természetvédelmi területen lévő szurdok volt. Ez egy víz által homokkőbe vájt szurdok, helyenként 25 m-t is elérő oldalfalakkal és nagyon keskeny oldalvölgyekkel. Páratlan élményt nyújtott ennek a végigjárása, különösen a szurdokból való kijövetel. Ezek után megtekintettük az utunkba eső szász templomokat: Rovás, Mihályfalva, Riomfalva. Ez utóbbit a 14. században építette a cisztercita rend. A berethalmin kívül ez az egyetlen, amelyben napjainkban is tartanak istentiszteletet, havonta egy evangélikus és egy reformátust. Erzsébetvároson áthaladva Kund irányába jöttünk, az erődtemplomnál tartottunk rövid megállót. A túra a célpontját Héderfáján érte el egy borpincében, ahol nagyon finom Küküllő-menti bort kóstoltunk és vásároltunk.

■ Április 22-én megszerveztük a már hagyományossá vált Bekecs-túrát. E túránknak már több elnevezése is volt: Bekecs-túra, Hóvirágleső-túra, Tavaszleső-túra. Újabbán Kiss Ernő-túrának nevezzük. Kiss Ernő a marosvásárhelyi EKE oszlopos tagja volt, akinek kedvenc túrázó helye volt a Bekecs-tető. Reggel 8 órakor indultunk autóbusszal a marosvásárhelyi Bolgárok teréről, és a „Transz Bekecs” útvonalon található Farkas-tetőig utaztunk. Innen gyalog mentünk fel a Bekecs-tetőre. Felfelé, a menet közben tartott pihenők idején Szilágyi Eszter túratársunk ismertette a résztvevő túratársakkal a Mária-zárandokutat, valamint a helyi, Bekeccsel kapcsolatos történelmi eseményeket. A Bekecs-tető aljában található forrásból feltöltöttük kulacsainkat, majd felértünk az 1080 méteren található Bekecs-tetőre. Ebéd és pihenés után felavattuk azokat a túratársakat, akik most túráztak először a Bekecs-tetőre, illetve azokat, akik most voltak először 1000 méter feletti csúcson. Túránkat Vármező irányába folytattuk. Itt várt ránk az autóbusz. A résztvevők száma hetvenhárom, amelyből tizenhét gyerek. (Kocsis Livia, Gáspár András, Szilágyi Eszter, Frink György, Bod Attila)

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**
Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

Csomagküldés
az egész ország
területére

10% kedvezmény
EKE tagoknak

SÁTRAK

ALPINISTA
FELSZERELÉS

HÁTZISÁKOK

EDÉNYEK,
GÁZEG

FEJLÁMPÁK

HÁLÓZSÁKOK,
MATRACOK

NYITVA
**Adrenalin
Park**
kalandra fel!

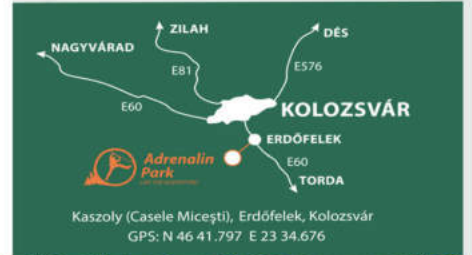

www.adrenalinpark.ro

[/adrenalinparkcluj](https://www.facebook.com/adrenalinparkcluj)

12 kalandpálya
3 gyerek és 9 felnőtt & junior

Aktív kikapcsolódás
kellemes erdei környezetben.

Kaszoly (Casele Micești), Erdőfelek, Kolozsvár
GPS: N 46 41.797 E 23 34.676

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ
Hargitafürdő

~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA

Sztána

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587
info@kertimag.ro
www.erdelyiutazas.hu

Székelyföldi
Legendárium

www.legendarium.ro

NATURA
TRAVEL

UTAZÁSI IRODA

20 ÉV UTÁN ÚJ CÍMÜNK:

400015 Kolozsvár
Főtér 10./Kötő (Ioan Rațiu) u. 9.
Mobil: 0723-155667, 0724-334364
Tel.: 0264-430911, 0264-450223
office@naturatravel.ro

Repülőjegyek, külföldi és belföldi nyaralások, szállásfoglalások, utazási szolgáltatások.
Sodexo, Edenred, Cheque Vacances üdülési jegyeket elfogadunk.

SPORT MANIAC

OUTLAND
SHOES & OUTDOOR

-10%

EKE-TAGOKNAK

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM
WWW.SPORTMANIAC.RO

Columbia

SZÁRAZON TART

MAZAMA TRAIL™ SHELL

A Mazama Trail Shell a prémium Titanium család tagja. A tökéletes vízhatlanságról az Omni Tech™ 3D membrán és a hegesztett varrások gondosoknak. Lélegző anyaga 2 irányban elasztikus, ami garantálja a szabad mozgást. A kis súlyú esőkabát saját zsebébe összecsomagolható.

ÜZLETEINK:

Brassó – Columbia: Republicii 52. | AFI Brasov – Dockyard | Bukarest – Columbia: Sun Plaza

AFI Cotroceni – Dockyard | Konstanca – Dockyard: City Park | Kolozsvár – Columbia: Platina Shopping Center

WEBSHOP:

www.dockyard.ro | www.columbia-sportswear.ro